

แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปายะ ๗ ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑
THE GUIDELINES OF ENVIRONMENTAL ADMINISTRATION BASED ON
PRINCIPLES OF SAPPAYA 7 OF SCHOOLS UNDER PATHUMTHANI
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

นางสาวอัญชลี รัตนพร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

นางสาวอัญชลี รัตนพร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

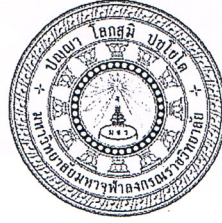
The Guidelines of Environmental Administration Based on principles of
Sappāya 7 of School under Pathumthani Primary
Educational Service Area Office 1

Miss Unchulee Rattanaporn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(รศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ)

ประธานกรรมการ

(ดร.อำนาจ บัวศิริ)

กรรมการ

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(ดร.ระวีง เรืองสังข์)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.ระวีง เรืองสังข์

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางสาวอัญชลี รัตนพร)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

ผู้วิจัย : นางสาวอัญชลี รัตนพร

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

- : พระราชวรเมธี ผศ.ดร., (การบริหารการศึกษา),
พธ.ด. (การบริหารการศึกษา) พธ.บ. (การบริหารการศึกษา)
- : ดร.ระวีง เรืองสังข์, พธ.บ. (รัฐศาสตร์), ป.ธ.,
บธ.ม. (การจัดการตลาด), ค.ด. (บริหารการศึกษา)

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ๒) ศึกษาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ และ ๓) นำเสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง โดยมีครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ จำนวน ๓๓๑ คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๓ คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ และร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณา เป็นรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ๑) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ด้านกายภาพ ได้แก่ ๒) ผู้บริหารจัดทำคู่มือความปลอดภัยเกี่ยวกับ การใช้อาคาร ห้องปฏิบัติการ ถนน การขึ้นลงบันได และทางหนีไฟ ด้านวิชาการ ได้แก่ ๓) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบสื่อที่มีความหลากหลายรูปแบบ

๒. แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ๑) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ควรร่วมกันปรับหลักสูตรสถานศึกษา สร้างแหล่งเรียนรู้ และมีการสนับสนุน

งบประมาณ ๒) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา สร้างเครือข่ายกับสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ๓) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ประชุม จัดทำแผนปฏิบัติการ และทำปฏิทิน การปฏิบัติงาน ด้านกายภาพ ได้แก่ ๑) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา สำรวจบริเวณที่เป็น จุดเสี่ยง และปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ ๒) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ให้ความรู้ เกี่ยวกับป้ายสัญลักษณ์ จัดทำคู่มือความปลอดภัยในสถานศึกษา ๓) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครู ฝึกผู้เรียน ให้กล้าแสดงออก และแสดงผลงานผู้เรียนไว้ตามบอร์ด หรือป้ายนิเทศ ด้านวิชาการ ได้แก่ ๑) ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครู ผลิตสื่อการเรียนการสอนให้สามารถใช้ได้สอดคล้องกับเนื้อหา ที่ใช้ในกระบวนการ จัดการเรียนการสอน ๒) ผู้บริหารส่งเสริมให้วิทยากรมาให้ความรู้ ในการจัดการเรียนการสอน ๓) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูไปอบรมรูปแบบเทคนิค การจัดการเรียนการสอน

Dissertation Title : The Guidelines of Environmental Administration Based on principles of Sappāya 7 of School under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 1

Researcher : Miss Unchulee Rattanaporn

Degree : Master of Arts (Educationnal Administration)

Dissertation Supervisory Committee

: Phrarajavachiramedhi, Asst.Prof.Dr
B.A. (Religion) M.Ed. (Comparative Religion)
Ed.D (Educationnal Administration)

: Dr. Rawing Ruangsanka, Palj V, B.A. (Social Science),
M.B.A. (Marketing), Ed.D. (Educational Administration)

Date of Graduation : March 18, 2018

Abstract

The research objective were; 1) to study the current state of environmental administration of schools under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 1, 2) to study the guideline of environmental administration based on principles of Sappāya 7 of School Under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 1 and 3) to propose the guideline of environmental administration based on principles of Sappāya 7 of School Under Pathumthani Service Primary Educational Area Office 1 The mixed research methodology was used in the study. The data were collected from 331 teachers under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 1 by questionnaires and by in-depth interviews. The data were analyzed by mean, frequency Percentage and content analysis.

The results of the study found that:

1. The current state of environmental administration of schools under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 1 was at the high level overall. In aspect, the minimum level was on Administration; 1) administrators, teachers and personnel in schools improved the course curriculum, local course curriculum and measurement and evaluation continuously, In physical administration; 2) administrators produced a manual of building utility, laboratory, road, building steps and fire exit, In academic administration; administrators supported teachers in using variety of media in their teaching.

2. guideline of environmental administration based on principles of Sappāya 7 of School Under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 1 were that; In administration, 1) administrators, teachers and personnel of schools should cooperate to improve curriculum, build learning sources and support with budget, 2) administrators, teachers and personnel of schools should build network with other schools, students' parents and communities, 3) administrators, teachers and personnel of schools should have meetings, make action plans and action schedules. In physical administration, 1) administrators, teachers and personnel of schools should survey risk area in schools and make improvement, 2) administrators, teachers and personnel of schools should make manuals concerning signs and safety in schools, and 3) administrators should encourage teachers to express their opinion, knowledge and work on the boards or signs, In academic administration, 1) administrators should give support to teachers in producing teaching media relevant to course contents, 2) Outside speakers or experts should be invited in giving knowledge in teaching and learning management to teachers, and 3) teachers should have training and workshop in teaching and learning management.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ด
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา	๑๐
๒.๑.๑ ความหมายของสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา	๑๐
๒.๑.๒ ความสำคัญของสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา	๑๒
๒.๑.๓ ประเภทของสภาพแวดล้อม	๑๗
๒.๑.๔ วิธีการจัดสภาพแวดล้อม	๒๒
๒.๒ หลักสัปปายะ ๗	๔๘
๒.๒.๑ ความหมายหลักสัปปายะ ๗	๔๘
๒.๒.๒ องค์ประกอบหลักสัปปายะ ๗	๕๑
๒.๓ ข้อมูลสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑	๘๐
๒.๓.๑ บริบทสถานศึกษา	๘๐
๒.๓.๒ โครงสร้างสถานศึกษา	๘๒
๒.๓.๓ จำนวนสถานศึกษา ครูและนักเรียน	๘๔

๒.๔	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘๕
๒.๕	กรอบแนวคิดการวิจัย	๘๔
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	๙๗
๓.๑	ขั้นตอนการวิจัย	๙๗
๓.๒	ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล	๙๙
๓.๓	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๐๓
๓.๔	การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	๑๐๔
๓.๕	การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๐๕
๓.๖	การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๐๕
๓.๗	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๑๐๖
บทที่ ๔	ผลการวิจัย	๑๑๐
๔.๑	ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑	๑๑๑
๔.๒	ผลการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อม ของสถานศึกษาและวิธีปฏิบัติตามหลักสัปปายะ ๗	๑๒๑
๔.๓	ผลการวิจัยเกี่ยวกับการเสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑	๑๓๔
๔.๔	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๓๕
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๓๘
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๑๓๘
๕.๒	อภิปรายผลการวิจัย	๑๔๑
๕.๓	ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	๑๔๓
บรรณานุกรม		๑๔๔
ภาคผนวก		
ภาคผนวก ก	หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๔๙
ภาคผนวก ข	ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม	๑๕๐
ภาคผนวก ค	หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย	๑๕๖
ภาคผนวก ง	หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๕๗

ภาคผนวก จ	แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๕๘
ภาคผนวก ฉ	หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๖๖
ภาคผนวก ช	แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๖๗
ประวัติผู้วิจัย		๑๗๐

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	การวิเคราะห์ความหมายของสภาพแวดล้อม	๑๑
๒.๒	การวิเคราะห์ความสำคัญของสภาพแวดล้อม	๑๕
๒.๓	การวิเคราะห์ประเภทของสภาพแวดล้อม	๒๑
๒.๔	การวิเคราะห์วิธีการจัดสภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ	๒๙
๒.๕	การวิเคราะห์วิธีการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ	๓๙
๒.๖	การวิเคราะห์วิธีการจัดสภาพแวดล้อมด้านวิชาการ	๔๖
๒.๗	การวิเคราะห์ความหมายสัปปายะ	๕๐
๒.๘	การวิเคราะห์อวาสสัปปายะ	๕๓
๒.๙	การวิเคราะห์โคจรสัปปายะ	๕๕
๒.๑๐	การวิเคราะห์ภัสสะสัปปายะ	๕๗
๒.๑๑	การวิเคราะห์บุคคลสัปปายะ	๖๐
๒.๑๒	การวิเคราะห์โภชนะสัปปายะ	๖๒
๒.๑๓	การวิเคราะห์อุตุสัปปายะ	๖๕
๒.๑๔	การวิเคราะห์อริยาบถสัปปายะ	๖๗
๒.๑๕	การสังเคราะห์แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมและศึกษาสัปปายะ ๗ ด้านการบริหารจัดการ	๖๙
๒.๑๖	การสังเคราะห์แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมและศึกษาสัปปายะ ๗ ด้านกายภาพ	๗๒
๒.๑๗	การสังเคราะห์แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมและศึกษาสัปปายะ ๗ ด้านวิชาการ	๗๕
๒.๑๘	แสดงข้อมูลจำนวนสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ จำแนกตามระดับชั้นในการจัดการเรียนการ สอน	๘๔
๒.๑๙	แสดงข้อมูลจำนวนสถานศึกษาในสังกัด แยกตามขนาดโรงเรียน	๘๕
๒.๒๐	แสดงข้อมูลจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แยกตามขนาดสถานศึกษา	๘๕
๓.๑	การแสดงผลจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๙๙
๓.๒	สรุปขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย	๑๐๘
๔.๑	จำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๑๑
๔.๒	แสดงค่าจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนก ตาม ระดับการศึกษา	๑๑๑
๔.๓	แสดงค่าจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนก ตามประสบการณ์การทำงาน	๑๑๒

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๔.๔	แสดงค่าจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาที่สังกัด	๑๑๒
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของครูที่เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ โดยภาพรวม	๑๑๓
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของครูที่เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านการบริหารจัดการ	๑๑๓
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของครูที่เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านกายภาพ	๑๑๖
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของครูที่เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านวิชาการ	๑๑๘
๔.๙	ตารางสรุปแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านการบริหารจัดการ	๑๓๑
๔.๑๐	ตารางสรุปแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านกายภาพ	๑๓๒
๔.๑๑	ตารางสรุปแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านวิชาการ	๑๓๓

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิดการวิจัย	๙๖
๔.๑	แนวทางการจัดสภาพแวดล้อม	๑๓๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพการณ์ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการเจริญเติบโต ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ประชากรได้มีการโยกย้ายถิ่นฐาน ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทย การเป็นอยู่ชุมชนแออัดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ร่อยหรอเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นทั้งต้นทุนในทางเศรษฐกิจและผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตประชาชน

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) หลักสำคัญยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทยพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย ๔.๐ ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ นอกจากนั้นได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย วันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๐ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ (๒) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย (๒) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิด

ประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ^๒

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย วันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๐ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตรา ๕๔ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาจนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริม ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษา ดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อย ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการ ให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วยการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาตามวรรคสอง หรือให้ประชาชนได้รับ การศึกษาตามวรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา ตามความถนัดของตน ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุน หรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษีรวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์สินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อน^๓

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) เป็นกรอบและแนวทางการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม” โดยมีหลักพันธกิจ (๑) ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ/ประเภทสู่สากล (๒) เสริมสร้างโอกาสเข้าถึงบริการทางการศึกษาของประชาชนอย่างทั่วถึงเท่าเทียม (๓) พัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล สิ่งสำคัญของแผนคือ คนไทยได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การมุ่งเน้นการประกันโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา และการศึกษาเพื่อการมีงานทำและสร้างงานได้ ภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้กำหนดสาระสำคัญสำหรับบรรลุปเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาใน ๕ ประการ ได้แก่ การเข้าถึง (Access) ความเท่าเทียม

^๒รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก ๖ เมษายน ๒๕๖๐

^๓รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก ๖ เมษายน ๒๕๖๐

(Equity) คุณภาพ (Quality) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) ในระยะ ๑๕ ปีข้างหน้า ^๕

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ซึ่งมีผลบังคับใช้ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๒ โดยมีใจความสำคัญในเรื่องการพัฒนาการศึกษา ดังปรากฏในหมวด ๔ แนวการจัดการศึกษา มาตรา ๒๔ (๕) “ส่งเสริมสนับสนุนส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ” และมาตรา ๒๒ ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ”^๕ ซึ่งบรรยากาศของโรงเรียนเป็นสภาวะอันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนแล้วส่งผลถึงความรู้สึกของบุคคล เป็นสภาพการณ์ที่ไม่อาจมองเห็นหรือจับต้องได้ แต่เป็นภาพสะท้อนทางความรู้สึกของบุคคล เมื่อคนปะทะกับสิ่งแวดล้อมแล้วเกิดความรู้สึกที่ดี ก็เรียกว่า “บรรยากาศดี” ในทางตรงกันข้าม เมื่อคนปะทะกับสิ่งแวดล้อมแล้วเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีก็เรียกว่า “บรรยากาศไม่ดี” โรงเรียนซึ่งมีบรรยากาศที่ดี จะทำให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเกิดความรู้สึกพอใจภูมิใจ อบอุ่นใจ สบายใจ รู้สึกในความเป็นเจ้าของ และอยากมาโรงเรียน โรงเรียนที่มีบรรยากาศไม่ดีจะทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ห่างเหิน เฉยเมย ว้าเหว และไม่อยากมาโรงเรียน โรงเรียนที่มีบรรยากาศดีจะทำให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างเต็มที่และมีความสุข แต่ถ้าบรรยากาศของโรงเรียนไม่ดี ทุกคนก็จะมีแต่ความระทมทุกข์^๖

ในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญและสามารถช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งในหลายโรงเรียนผู้บริหารไม่ค่อยให้ความสำคัญมากนัก ซึ่งมักจะถูกมองว่าการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนยังไม่มีมีความจำเป็น และถ้าจะทำก็ต้องใช้งบประมาณการดำเนินการมาก หรือเมื่อได้จัดทำแล้วการดูแลรักษาก็ต้องใช้งบประมาณที่ต่อเนื่อง จึงทำให้โรงเรียนบางแห่งไม่ค่อยจะทำการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีสภาพที่ดี และมักจะเน้นเฉพาะด้านวิชาการที่อยู่ในห้องเรียน หรือการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนของนักเรียนใน

^๕แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)

^๕สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. (กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๖), หน้า ๖.

^๖ธนศ ขำเกิด การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/23950> [๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐].

ด้านต่างๆ ที่เป็นงานหลักในการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น จึงทำให้สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของโรงเรียนยังอยู่ในเกณฑ์ที่ยังไม่ได้มาตรฐาน และยังไม่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีของนักเรียน” นอกจากนี้

จากผลการวิจัย ของณัฐภัก อุทโท ที่ได้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน พบว่า ๑) สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันของการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพซึ่งต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น ตามลำดับ ได้แก่ การจัดห้องสุขา การจัดห้องเรียน การจัดบริเวณโรงเรียน การจัดอาคารเรียน และการจัดโรงอาหาร ๒) สภาพที่ควรจะเป็นในความคาดหวังของการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพ ซึ่งต้องให้มีการพัฒนาตามลำดับ ได้แก่ การจัดโรงอาหาร การจัดห้องเรียน การจัดบริเวณโรงเรียน การจัดอาคารเรียน การจัดห้องสุขา และ ๓) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพต้องการพัฒนาตามลำดับ ได้แก่ การจัดห้องสุขา การจัดห้องเรียน การจัดบริเวณโรงเรียน การจัดอาคารเรียน และการจัดโรงอาหาร ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพ การจัดห้องสุขา ดังนี้ ห้องสุขาสะอาดไม่มีกลิ่นเหม็น มีสีสันทนสวยงาม ปลูกต้นไม้ข้างห้องน้ำ และมีกระดาดชำระ การจัดห้องเรียน ดังนี้ มีแอร์ในห้องเรียนจัดโต๊ะเรียนใหม่ให้เป็นระเบียบ มีสีสันทนสวยงาม และมีความสะอาดของห้องเรียน การจัดบริเวณโรงเรียน ดังนี้ ปลูกต้นไม้จะได้ร่มรื่น สนามฟุตบอลเป็นสนามหญ้า มีความสวยงาม มีสีสันทนสวยงาม และมีสนามเด็กเล่นเครื่องเล่นต่างๆ การจัดอาคารเรียน ดังนี้ ทาสีสันทนสวยงามสบายตา ทำความสะอาดอาคาร และจัดบอร์ดและการจัดโรงอาหาร ดังนี้ ดูแลรักษาความสะอาดของโรงอาหาร ทาสีโต๊ะรับประทานอาหารใหม่มีโทรทัศน์ดูข่าวสาร มีการแสดงบนเวทีทุกวัน โรงอาหารมีความปลอดภัยจัดโต๊ะอาหารให้เป็นระเบียบ ซึ่งหากมีการได้นำหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม คือ สัปปายะ ๗^๔ อาจจะทำให้ปัญหาที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนหมดไป หรือลดน้อยลงได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์

---

^๔สมนึก สุระกุล. “ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๓”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครินทร์, ๒๕๕๙), หน้า ๓.

^๕ณัฐภัก อุทโท, “การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพ โรงเรียนอนุบาลวัดช่องลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๑ ”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๘), หน้าบทคัดย่อ.

^๖ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๘๙/๒๒๗. และดูเพิ่มเติมได้ใน ม.อ. อ. 3/189/117.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ การจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยด้านเนื้อหา ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับหลักสัปปายะ ๗ และข้อมูลสถานศึกษา

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ ครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ จำนวน ๒,๒๐๘ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ จำนวน ๑๐๓ โรงเรียน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตของระยะเวลาในการวิจัย คือ การศึกษาข้อมูลการวิจัย การจัดทำเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ตั้งแต่เดือน มิถุนายน – มีนาคม๒๕๖๑

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อความเข้าใจความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามความหมายของคำต่างๆ ไว้ดังนี้

สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา หมายถึง จากตารางวิเคราะห์ความหมายการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา หมายถึง สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงาม ร่มรื่นเป็นระเบียบและมีบรรยากาศดีมีความปลอดภัย มีอุปกรณ์เสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้อย่างหลากหลาย มีสิ่งยั่วยุให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ทำให้เกิดทัศนคติหรือความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียนในทุกๆด้าน ประกอบด้วย ๓ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การประชุม รูปแบบ ทิศทางการบริหารจัดการภายใน โดยกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ ร่วมกันจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติงานประจำปี ที่มีความสอดคล้องกับหลักการ แนวคิดการบริหารจัดการของสถานศึกษา มอบหมายงานโดยคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร ส่งเสริมพัฒนาให้ครูและบุคลากรมีการเพิ่มพูนความรู้ ให้เข้ารับการอบรม ศึกษาต่อ สร้างขวัญกำลังใจ โดยการ ยกย่อง ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี พัฒนาสถานศึกษา โดยการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น ประเมินและปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำทรัพยากรมาใช้ในการดำเนินงาน อย่างพอเพียง ประหยัด และคุ้มค่า นิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผล การปฏิบัติงานโดยมีแบบแผนเป็นกรอบดำเนินงาน จัดทำรายงานการประเมินตนเอง (SAR) เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด

๒. ด้านกายภาพ หมายถึง การกำหนดเอกลักษณ์ จัดสถานที่บริเวณโรงเรียนให้ให้ดูร่มรื่น สวยงาม สะอาด เป็นระเบียบพอเพียง โดยจัดอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องประชุม โรงอาหาร ห้องเรียน ห้องพักครู ห้องสมุด สำนักงาน ฯลฯ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบดูแล โดยหลักของ ๕ ส. คือ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย สร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยการจัดทำเครื่องหมายสัญลักษณ์ หรือป้ายข้อความ ทั่วทั้งบริเวณ เก็บวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้แล้วอย่างเป็นระบบ จัดทำคู่มือความปลอดภัยในสถานศึกษาสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักเรียน กระตือรือร้นที่จะเรียน และยังส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของครูและบุคลากรในสถานศึกษา

๓. ด้านวิชาการ หมายถึง มีหลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบหมายให้ครูสอนในแต่ละวิชาตามความเหมาะสม จัดตารางการเรียนการสอน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ครุณาเทคนิค รูปแบบวิธีการสอน โดยใช้สื่อที่มีความหลากหลาย สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนโดยกิจกรรมทำงานร่วมกัน เช่น โฮมรูม แฉะแนว ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอนซ่อมเสริม ตามศักยภาพของผู้เรียน จัดกิจกรรมตามหลักสูตร ให้นักเรียน ได้เปลี่ยนอริยาบถในการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ชุมนุมบำเพ็ญประโยชน์ นำวิทยากรมาช่วยให้ความรู้ และวัดประเมินผลการเรียนอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยยึดระเบียบการวัดประเมินผลที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

สัปปายะ ๗ หมายถึง สถานที่ วัตถุ สิ่งของที่ เหมาะสมเกื้อกูล อำนวยความสะดวก เหมาะแก่การทํากิจกรรมต่างๆ จิตใจในตั้งมั่น ในการทำความดี เช่น การบำเพ็ญเพียร การทํากกรรมฐาน อันสนับสนุนการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียนรู้มากขึ้น และช่วยพัฒนาชีวิตคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ประกอบด้วย ๗ อย่างดังนี้

๑. อาวาสสัปปายะ หมายถึง อาวาสสัปปายะ หมายถึง ที่อยู่อาศัย สบาย สะอาด ตั้งอยู่บนสภาพแวดล้อมที่ดี ปลอดภัยในสถานศึกษา สามารถใช้ทำประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ได้ดี เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมและการจัดการเรียนการสอน ก่อให้เกิดความรู้ มีครูอาจารย์ผู้มีความรู้เฉพาะด้าน

๒. โภจรสัปปายะ หมายถึง มีแหล่งอาหาร แหล่งปัจจัย ๔ ที่บริบูรณ์ในสถานศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น สะดวก ส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดีมีการประสานสัมพันธ์กันด้วยดี ประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียน และมีการคมนาคมที่สะดวก

๓. ภัตตสัปปายะ หมายถึง การพูด การฟังเรื่องดีที่มีประโยชน์ จากปราชญ์บัณฑิต ก่อให้เกิดความรู้ ความดีงาม ความเป็นธรรม ทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพดี ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

๔. บุคคลสัปปายะ หมายถึง บุคคลที่อยู่ในฐานะเป็นกัลยาณมิตร มีความรู้ความสามารถในการแนะนำ ให้คำปรึกษา มีปัญญาแสดงธรรมได้อย่างลึกซึ้ง หากอยู่ใกล้คนที่นิสัยดีทางความคิด และกิริยาท่าทีการกระทำดีเป็นมงคล มีวินัยใฝ่หาความก้าวหน้า จิตเราก็มองใสสงบมั่นคง

๕. โภชนสัปปายะ หมายถึง มีอาหารเพียงพอ พอดีสำหรับตน ถูกสุขลักษณะตามโภชนาการ ครบทั้ง ๕ หมู่ เกื้อกูลต่อสุขภาพร่างกาย อาจกล่าวได้ว่าถ้าได้อาหารที่ถูกแก่จริตนิสัยของบุคคลผู้ปฏิบัติสมณธรรมต้องการจริง ๆ แล้วก็นับว่าเป็นอาหารสัปปายะ

๖. อุตสัปปายะ หมายถึง กาลเวลา สภาพแวดล้อม บรรยากาศ อุณหภูมิ ระดับความร้อนความเย็นและทุกอย่างรวมแล้วดี เหมาะแก่การปฏิบัติมีการเปลี่ยนบรรยากาศและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ได้อยู่เสมอ สบายในขณะที่กำลังปฏิบัติอยู่ มีจิตใจที่แจ่มใส ตั้งมั่น และสงบ

๗. อิริยาปถสัปปายะ หมายถึง การเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น การนั่ง นอน ยืน เดิน อย่างสมดุลถูกวิธี การปฏิบัติในอิริยาบถใด จิตใจเป็นสมาธิง่ายและตั้งมั่นอยู่ได้นาน ให้ถือว่าเป็นอิริยาปถสัปปายะ แก่ผู้นั้น อิริยาปถเป็นผลสะท้อน การแสดงออกของจิตที่เหมาะสม มีสถานที่และ การจัดมุมให้ที่เหมาะสมในการเรียนรู้ที่หลากหลาย

ผู้อำนวยการ หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

ครู หมายถึง ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ ทุกระดับช่วงชั้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต ๑ จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๑๐๓ โรงเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ตั้งขึ้น ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.๒๕๔๖ ในเขตพื้นที่ ๔ อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอลองหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว และอำเภอสามโคก มีโรงเรียนรัฐบาลในสังกัดจำนวน ๑๐๓ โรงเรียน

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

๑.๖.๒ ได้ทราบแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

๑.๖.๓ องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่งานที่เกี่ยวข้องในการนำไปพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ๒) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ และ ๓) เพื่อเสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑ ควรเป็นอย่างไร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งหัวข้อเรื่อง ดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

๒.๑.๑ ความหมายของสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

๒.๑.๒ ความสำคัญของสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

๒.๑.๓ ประเภทของสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

๒.๑.๔ วิธีการจัดสภาพแวดล้อม

๒.๒ หลักสัปปายะ ๗

๒.๒.๑ ความหมายสัปปายะ ๗

๒.๒.๒ องค์ประกอบสัปปายะ ๗

๒.๓ ข้อมูลสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

๒.๓.๑ บริบทสถานศึกษา

๒.๓.๒ โครงสร้างสถานศึกษา

๒.๓.๓ จำนวนสถานศึกษา ครูและนักเรียน

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

(Environment) คือ สภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อม สิ่งแวดล้อม ตามความหมายของพจนานุกรม (อ. เปลื้อง ณ นคร) หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่โดยรอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นและที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ.^๑

๒.๑.๑ ความหมายของสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

จากการศึกษาความหมายของสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา จากนักวิชาการ ซึ่งได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไว้หลายประการ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

ทรงศนีย์ วรหาคำ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ภายในโรงเรียน ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงาม ร่มรื่นเป็นระเบียบและมีบรรยากาศดีมีความปลอดภัยมีอุปกรณ์เสริมพัฒนาการ และเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย มีสิ่งยั่วยุให้เกิดการเรียนรู้และไม่มีมลภาวะ^๒

อดิษฐ์ มาหามะ ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อม หมายถึง การรับรู้หรือความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวของสมาชิกในโรงเรียน ทำให้เกิดทัศนคติหรือความรู้สึกต่อโรงเรียนทั้งทางที่ดีและทางที่ไม่ดี ความรู้สึกในทางที่ดีจะทำให้มีจิตใจแจ่มใส มีความรักสวรั้งงาม รักความสะอาด มีความผูกพัน อยากมาโรงเรียน รู้สึกเป็นเจ้าของ และภูมิใจต่อโรงเรียน^๓

สุกฤษฎี อัญบุตร ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา หมายถึง องค์ประกอบ ภายในซึ่งได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ความสัมพันธ์ของเพื่อน รวมทั้งความเป็นระเบียบ ความสะอาดของอาคารสถานที่ การจัดอำนวยความสะดวกและปลอดภัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้น ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษาสามารถพัฒนาตนเอง ให้ไปสู่จุดหมายตามที่ วิทยาลัย โรงเรียน หรือสถานที่นั้นๆ กำหนด^๔

ไกรสร แก้วฝ่าย ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ภายในโรงเรียน ที่จะส่งเสริมให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุกๆ ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงาม ร่มรื่น เป็นระเบียบและมีบรรยากาศดี มีความ

^๑อ. เปลื้อง ณ นคร ตามความหมายของพจนานุกรม [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://dictionary.sanook.com/search> [๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐].

^๒ทรงศนีย์ วรหาคำ, “การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดจันทร์ ประดิษฐ์าราม สังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”, *สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔), หน้า ๑๓.

^๓อดิษฐ์ มาหามะ, “การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต ๓”, *สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ๒๕๕๔), หน้า ๑๓.

^๔สุกฤษฎี อัญบุตร, “การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักขั้นต้นของ กองทัพอากาศ”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ในพระราชูปถัมภ์, ๒๕๕๕), หน้า ๒๖.

ปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างพัฒนาการและเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย มีสิ่งช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้และไม่เกิดมลภาวะ^๕

วิรัช สุวรรณทา ได้กล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อมสถาบันการศึกษา หมายถึง สิ่งที่มีศักยภาพอันได้แก่ บุคคลสิ่งของ วัตถุ สภาพการทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม แนวความคิด ความรู้สึก เหตุการณ์บรรยากาศ ระบบการศึกษา การปกครอง กิจกรรม ศักยภาพของบริเวณอาคาร สถานที่และสิ่งต่างๆทั่วไปถึงมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่และการพัฒนาด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์และจิตใจของนักศึกษาในสถาบัน^๖

หทัยกานต์ ศรีทา ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง บรรยากาศหรือสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในบริเวณโรงเรียน ทั้งที่เป็นวัตถุ ตัวบุคคล ตลอดจนกระบวนการหรือวิธีการต่างๆ ที่อยู่โดยรอบและส่งผลถึงการพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียน^๗

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของสภาพแวดล้อมของนักวิชาการ ได้แก่ ทรรศนีย์ วรหาคำ, (๒๕๕๔), อุดินันท์ มาหามะ , (๒๕๕๔), สุกฤษฎ์ อัญบุตร, (๒๕๕๕), ไกรสร แก้วฝ่าย, (๒๕๕๖) วิรัช สุวรรณทา, (๒๕๕๖), หทัยกานต์ ศรีทา, (๒๕๕๗)

ตารางที่ ๒.๑ การวิเคราะห์ความหมายของสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

ข้อ	ความหมายของสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา	นักวิชาการ						
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	
๑	องค์ประกอบต่างๆภายใน โรงเรียนที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุกๆ ด้าน	✓		✓	✓		✓	✓
๒	การรับรู้หรือความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวทำให้เกิดทัศนคติหรือความรู้สึกต่อโรงเรียนทั้งทางที่ดีและทางที่ไม่ดี		✓			✓		✓
๓	สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงาม ร่มรื่นเป็นระเบียบและมีบรรยากาศดีมีความปลอดภัย	✓		✓	✓			✓
๔	มีอุปกรณ์เสริมพัฒนาการ และเสริมการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย มีสิ่งช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้	✓			✓			✓

^๕ไกรสร แก้วฝ่าย, “การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านนาออสักัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต ๑”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๖), หน้า ๑๗.

^๖วิรัช สุวรรณทา , “สภาพแวดล้อมของวิทยาลัยการอาชีพนางรองตามทัศนะผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๕๖). หน้า ๙.

^๗หทัยกานต์ ศรีทา, “การพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา กรณีศึกษา : โรงเรียนอนุบาลทุ่งมนสักัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต ๑”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๗), หน้า ๑๘.

ข้อ	ความหมายของสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา	นักวิชาการ						
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	
๕	มีความรักสวรั้งาม รักความสะอาด มีความผูกพัน อยากมาโรงเรียน รู้สึกเป็นเจ้าของ และภูมิใจต่อโรงเรียน		✓	✓		✓		✓

หมายเหตุอักษรย่อ:

จากตารางได้นำความหมายการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาของนักวิชาการทั้ง ๖ ท่าน มาวิเคราะห์

๑) ทรรศนีย์ วรหาคำ, (๒๕๕๔)

๒) อตินันท์ มาหามะ, (๒๕๕๔)

๓) สุกฤษฎี อัญบุตร, (๒๕๕๕)

๔) ไกรสร แก้วฝ่าย, (๒๕๕๖)

๕) วิรัช สุวรรณทา, (๒๕๕๖)

๖) หทัยกานต์ ศรีทา, (๒๕๕๗)

จากตารางวิเคราะห์ความหมายการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา หมายถึง สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงาม ร่มรื่นเป็นระเบียบ และมีบรรยากาศดีมีความปลอดภัย มีอุปกรณ์เสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้อย่างหลากหลาย มีสิ่งยั่วยุให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ทำให้เกิดทัศนคติหรือความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียนในทุกๆด้าน

๒.๑.๒ ความสำคัญของสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

จากการศึกษาความสำคัญของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา จากนักวิชาการ ซึ่งได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไว้หลายประการ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

นรา สมประสงค์ และเสรี ลาขโรจน์ ได้สรุปความสำคัญของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ดังนี้

๑. สภาพแวดล้อมที่ดีในสถานศึกษาช่วยยกระดับคุณภาพการดำรงชีวิตประจำวันในสถานศึกษาได้

๒. สภาพแวดล้อมที่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมจะช่วยพัฒนาคนในสถานศึกษาได้อย่างรอบด้าน และปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา อย่างสอดคล้องและเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ เพราะสิ่งแวดล้อมช่วยทำให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงไปได้ดีหรือไม่ นั้น สิ่งแวดล้อมมีส่วนในการกำหนดด้วย ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้เหมาะสมทำให้ทุกคนที่อยู่ในสถานศึกษามีคุณภาพชีวิตที่ดี

๓. สถานศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีจะเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชน^๔

^๔นรา สมประสงค์ และเสรี ลาขโรจน์ หน่วยที่ ๙ การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเอกสารสอนชุดวิชาการจัดการสถานศึกษา, นนทบุรี:สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า ๖๐

ทรงศนีย์ วรหาคำ ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีความปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างครู และนักเรียน รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลาเพราะนักเรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนตามธรรมชาติ ได้ฝึกปฏิบัติจริง ดังนั้นสภาพแวดล้อมในโรงเรียนจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อผู้เรียนและช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความคิด บุคลิกภาพ มีความรับผิดชอบและประสบความสำเร็จในการศึกษา^๙

ฉัตรชัย ชนมนี ได้กล่าวว่า ความสำคัญของสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนมีความสำคัญ ต่อการบริหารจัดการภายในโรงเรียน เพราะจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียน เรียนอย่างมีความสุขส่งเสริมความมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างครู และนักเรียนรวมทั้งช่วยส่งเสริมนักเรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา เพราะนักเรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนตามธรรมชาติ ได้ฝึกปฏิบัติจริง ดังนั้นสภาพแวดล้อมในโรงเรียน จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ และมีอิทธิพลต่อผู้เรียนและช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความคิด บุคลิกภาพมีความรับผิดชอบและประสบความสำเร็จในการศึกษา^{๑๐}

วนิดา หมั่นผดุง ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเป็นเรื่องที่สำคัญมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่เปลี่ยนแปลงจนเป็นการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีทางจิตวิทยาที่ศึกษาถึงเรื่องพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมนั้น ทำให้ทราบว่ามีนอกเหนือจากลักษณะต่างๆ ที่ทำให้คนได้รับการถ่ายทอดทางพันธุกรรมทำให้คนแตกต่างกันแล้วยังมีอิทธิพลอื่น ๆ อีก ด้วยเฉพาะอย่างยิ่งที่สำคัญคือ สิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู การคบเพื่อน สังคม การศึกษา ประเพณี วัฒนธรรม ที่อยู่อาศัย อาหาร น้ำ สื่อมวลชนโรคภัยไข้เจ็บอุบัติเหตุ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ว่าสภาพแวดล้อมที่ทำให้พฤติกรรมของคนเป็นไปในทางที่ดีหรือทางที่ร้าย ปัจจุบันสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการฝึกอบรมเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี เพราะสถานศึกษามีอิทธิพลต่อเยาวชนมากกว่าสถาบันอื่น เนื่องจากสถานศึกษามีโครงสร้างการฝึกอบรมแล้วมีวัตถุประสงค์เฉพาะในการสอน คือการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองทั้งเก่งและดีในสังคม ถ้าหากการบริหารการศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมว่ามีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนแล้วก็ควรจะได้หาวิธีการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น^{๑๑}

อารียา สตาร์ตัน สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อผู้เรียน สภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนรู้ส่งผลให้เกิดการ

---

^๙ทรงศนีย์ วรหาคำ, “การศึกษาการจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”. *สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔), หน้า ๑๗.

^{๑๐}ฉัตรชัย ชนมนี, “การศึกษาการบริหารงานสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๕), หน้า ๑๒.

^{๑๑}วนิดา หมั่นผดุง, “สภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยชลบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๘”. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕), หน้า ๑๖.

เปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความคิด บุคลิกภาพมีความรับผิดชอบและประสบผลสำเร็จในการศึกษา^{๑๒}

ธนพร ศรีอนันต์ สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมทางการเรียนมีความสำคัญมากและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นไปได้ทั้งทางดีและทางร้าย เพราะสภาพต่างๆ เหล่านั้นจะสัมผัสกับผู้เรียนตลอดเวลา สภาพแวดล้อมจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคล บุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันย่อมมีการแสดงออกที่แตกต่างกัน ดังนั้นโรงเรียนต้องดำเนินการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้ดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้เรียน^{๑๓}

พิชญ์สินี จิตต์ว่องไว สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษามีความสำคัญต่อการกำหนดกระบวนการวางแผนส่งเสริม สนับสนุน นิเทศ ควบคุม แก่ไข และปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา อย่างสอดคล้องและเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ เพราะสิ่งแวดล้อมช่วยทำให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงไปได้ดีหรือไม่นั้น สิ่งแวดล้อมมีส่วนในการกำหนดด้วย ผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญ ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้เหมาะสมทำให้ทุกคนในสถานศึกษามีคุณภาพชีวิตที่ดี^{๑๔}

หทัยกานต์ ศรีทา ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดพัฒนาการครบทั้ง ๔ ด้าน และมีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียน สามารถสัมผัสได้ในโรงเรียน อาทิเช่น การเล่นกับกลุ่มเพื่อน การจัดการเรียนการสอนของครู การเล่นมุมกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ นำสู่การเรียนรู้ของเด็กทั้งสิ้น^{๑๕}

ณัฐภัก อุทโท ได้กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนมีความสำคัญและความจำเป็นในโรงเรียนว่าการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทางการเรียนของโรงเรียนมีผลต่อความรู้สึกรักของครู นักเรียน นักศึกษา รวมทั้งคนอื่นๆ ที่มีต่อโรงเรียน ลักษณะภูมิทัศน์ของอาคารสถานที่ อาคารเรียน ถูกสุขลักษณะ ห้องเรียนอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน บริเวณโรงเรียน มีความปลอดภัย การเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ทำให้เข้าใจพื้นฐานความเป็นมนุษย์ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การศึกษาเกิดความสัมพันธ์เกื้อกูลต่อกัน ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจและเรียนรู้ได้มากขึ้น ส่งผลต่อการเรียนรู้ทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ผู้เรียนมี

^{๑๒}อารียา สดาร์ตัน , “การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตราชเทวี”, **สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖), หน้า ๑๗.

^{๑๓}ธนพร ศรีอนันต์, “สภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านตลาดทุ่งเหียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๒”, **งานนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๖), หน้า ๑๘.

^{๑๔}พิชญ์สินี จิตต์ว่องไว, “ **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๗), หน้า ๒๔.

^{๑๕}หทัยกานต์ ศรีทา, “การพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา กรณีศึกษา : โรงเรียนอนุบาลทุ่งมน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต ๑”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๗), หน้า ๑๘.

ความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรมและมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต ^{๑๖}

สิทธิเดช ธรรมประชา, วิจิต กำมันตะคุณ, และสมใจ ภูมิพันธุ์ การบริหารจัดการสถานศึกษาตามวงจรคุณภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๔ โรงเรียนให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทางการบริหารจัดการมาเป็นอันดับแรก ซึ่งประกอบด้วย ระบบการการจัดการจัดการในโรงเรียนซึ่งส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานได้สำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจกันเอื้อการเรียนรู้ของนักเรียน และรวมหมายถึงการจัดสิ่งต่างๆที่ส่งเสริมด้านการเรียนรู้ของนักเรียน^{๑๗}

จากการศึกษาความสำคัญของสภาพแวดล้อมของนักวิชาการ ได้แก่ นรา สมประสงค์ และเสรี ลาขโรจน์, (๒๕๔๖), ทรรศนีย์ วรหาคำ, (๒๕๕๔) ฉัตรชัย ชนมณี, (๒๕๕๕), วนิดา หมั่นผดุง, (๒๕๕๕), อาริยา สตาร์ตัน, (๒๕๕๖), ธนพร ศรีอนันต์, (๒๕๕๗), พิชญ์สินี จิตต์ว่องไว, (๒๕๕๗), หทัยกานต์ ศรีทา, (๒๕๕๗), ณัฐภัก อุกโท, (๒๕๕๘), สิทธิเดช ธรรมประชา, วิจิต กำมันตะคุณ, และสมใจ ภูมิพันธุ์,ออนไลน์ (๒๕๖๐)

ตารางที่ ๒.๒ การวิเคราะห์ความสำคัญของสภาพแวดล้อม

ข้อ	ความสำคัญ ของสภาพแวดล้อม	นักวิชาการ										๑๑
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	
๑	สภาพแวดล้อมที่ดีในสถานศึกษาช่วยยกระดับคุณภาพการดำรงชีวิตประจำวันในสถานศึกษาได้	✓								✓		✓
๒	สภาพแวดล้อมที่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมจะช่วยพัฒนาคนในสถานศึกษาได้อย่างรอบด้าน	✓					✓	✓				✓
๓	สถานศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีจะเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชน	✓										✓

^{๑๖}ณัฐภัก อุกโท, “การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพโรงเรียนอนุบาลวัดช่องลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๑”,งานนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๘), หน้า ๓๕.

^{๑๗} สิทธิเดช ธรรมประชา, วิจิต กำมันตะคุณ, และสมใจ ภูมิพันธุ์ การบริหารจัดการสถานศึกษาตามวงจรคุณภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๔, [ออนไลน์], (หน้า ๖๕๓) แหล่งที่มา : <https://conference๒๐๑๗.reru.ac.th/wp-content/uploads/๒๐๑๗/๐๙/EDU-๔๐.pdf> (หน้า ๖๕๓) ๑๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๐

ข้อ	ความสำคัญ ของสภาพแวดล้อม	นักวิชาการ										๑๑
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	
๔	สภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีความ ปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างครู และนักเรียน ร่วมทั้งช่วยส่งเสริม ให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้	✓	✓						✓			✓
๕	สภาพแวดล้อมในโรงเรียนเป็น องค์ประกอบหนึ่งที่มี ความสำคัญและมีอิทธิพลต่อ ผู้เรียน		✓		✓	✓						✓
๖	สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนมี ความสำคัญต่อการบริหาร จัดการภายในโรงเรียน			✓				✓			✓	✓
๗	สภาพแวดล้อมทำให้พฤติกรรม ของคนเป็นไปในทางที่ดีหรือทาง ที่ร้าย สถานศึกษามีบทบาท สำคัญในการฝึกอบรมเยาวชนให้ เป็นพลเมืองดี											
๘	สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอดเวลา ช่วยส่งเสริมให้ ผู้เรียนสนใจและเรียนรู้ได้มาก ขึ้น											
๙	อาคารเรียนถูกสุขลักษณะ ห้องเรียนอยู่ในสภาพพร้อมใช้ งาน บริเวณโรงเรียน มีความ ปลอดภัย											

หมายเหตุผู้กรรย่อ:

จากตารางได้นำความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมของนักวิชาการทั้ง ๑๔ ท่านมา
วิเคราะห์

๑) สมประสงค์ และเสรี ลาขโรจน์, (๒๕๔๖)	๒) ทรศนีย์ วรคำคำ, (๒๕๕๔)
๓) ฉัตรชัย ชนมณี, (๒๕๕๕)	๔) วนิตา หมั่นผดุง, (๒๕๕๕)
๕) อาริยา สตาร์ตัน, (๒๕๕๖)	๖) ธนพร ศรีอนันต์, (๒๕๕๗)
๖) พิษณุสินี จิตต์ว่องไว, (๒๕๕๗)	๗) หทัยกานต์ ศรีทา, (๒๕๕๗)
๗) ญัฐภัค อุทโท, (๒๕๕๘)	
๑๐) สิทธิเดช ธรรมประชา, วิจิต กำมันตะคุณ, และสมใจ ภูมิพันธุ์,ออนไลน์ (๒๕๖๐)	

จากตารางวิเคราะห์ความสำคัญของสภาพแวดล้อม ผู้วิจัยสรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เป็นองค์ประกอบหนึ่ง ที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการภายในโรงเรียนและมีอิทธิพลต่อผู้เรียน และบุคคลภายในโรงเรียน สภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนรู้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความคิด ช่วยส่งเสริมให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลาเพราะนักเรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนตามธรรมชาติ ได้ฝึกปฏิบัติจริง สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จะเกิดความสัมพันธ์เกื้อกูลต่อกัน ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจและเรียนรู้ได้มากขึ้น ส่งผลต่อการเรียนรู้ทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ลักษณะภูมิทัศน์ของอาคารสถานที่ อาคารเรียน ถูกสุขลักษณะ ห้องเรียนอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน บริเวณโรงเรียน มีความปลอดภัย การเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้เหมาะสมทำให้ทุกคนที่อยู่ในสถานศึกษามีคุณภาพชีวิตที่

๒.๑.๓ ประเภทของสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

จากการศึกษาประเภทของสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา จากนักวิชาการ ซึ่งได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไว้หลายประการ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

ธงชัย แสงโหลง แบ่งลักษณะของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ได้เป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. สิ่งแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การกำหนดนโยบายการวางแผน การนิเทศ การประเมินผลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

๒. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่เป็นวัตถุอาคารสถานที่ และบริเวณโรงเรียน

๓. สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอน ความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมการพัฒนาและการรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม^{๑๘}

นพรัตน์ สายสุน ได้จำแนกแนวปฏิบัติและตัวชี้วัดการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนได้เป็น ๓ ด้านดังนี้

๑. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุ เช่น บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องประกอบ ครุภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์ ต่างๆนำเสนอกิจกรรมและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

^{๑๘} ธงชัย แสงโหลง, “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕.

๒. สภาพแวดล้อมทางวิชาการ ได้แก่ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอน ทั้งภายในและภายนอกเรียนตลอดจนการจัดบริการเพื่อส่งเสริม สนับสนุนทางวิชาการต่าง ๆ ที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ และประสบการณ์ให้มากที่สุดและได้บรรยากาศที่มีชีวิตชีวา เรียนสนุก สอนสนุก ครูรักเด็ก เด็กรักครู รักเพื่อนไม่มีบรรยากาศแห่งความกลัว หวาดผวา จิตตก กังวล ทุกคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “อยากมาโรงเรียน” เพื่อให้เห็นชัดเจนขึ้นจึงขอนำเครื่องชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ

๓. สภาพแวดล้อมทางบริหารจัดการ ได้แก่ ระบบการบริหารจัดการ ภายในโรงเรียนที่ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อให้ชัดเจนขึ้น จึงขอนำเครื่องวัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อมทางการบริหารจัดการมีกิจกรรมและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อมทางการบริหารจัดการ ^{๑๙}

นรา สมประสงค์ และเสรี ลาขโรจน์ สรุปว่าการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ บริเวณสถานศึกษา อาคารเรียน อาคารประกอบและห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ที่สามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ในสถานศึกษา แบ่งเป็น ๓ ด้าน ดังนี้

๑. การจัดสภาพแวดล้อมภูมิทัศน์ หมายถึง บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมภายในสถานศึกษาที่สามารถมองเห็นได้โดยทั่วไป ได้แก่ บริเวณสถานศึกษาบริเวณที่ตั้งอาคารบริเวณที่พักผ่อน ซึ่งสถานศึกษาในปัจจุบันจะให้ความสนใจในด้านภูมิศาสตร์ปัตยกรรม อาคารบริเวณที่พักผ่อน ซึ่งสถานศึกษาในปัจจุบันจะให้ความสนใจในด้านภูมิสถาปัตยกรรม (Landscape Design) เป็นอย่างมาก เพราะจะช่วยดึงดูดความสนใจและสร้างบรรยากาศที่ดีต่อผู้พบเห็นและผู้ใช้บริการ อีกครั้งจะช่วยปลูกฝังรสนิยมและค่านิยมของนักเรียนนักศึกษาที่มีต่อธรรมชาติ สภาพแวดล้อม ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาอาจต้องยอมลงทุนจ้างหรือขอคำปรึกษาแนะนำจากสถาปนิก (Landscape Architect) เพื่อออกแบบตกแต่ง ปรับปรุงบริเวณสถานที่และองค์ประกอบคนอื่นอย่างไรก็ตามผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องนี้เพื่อจะช่วยให้การบริหารสภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรพิจารณาและคำนึง ดังนี้

๒. การจัดสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ หมายถึง บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมภายในสถานศึกษา ได้แก่ สิ่งปลูกสร้าง ที่เป็นอาคารเรียน อาคารประกอบ และห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เนื่องจากแต่ละสถานศึกษาต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและพัฒนาอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน นักศึกษา การบริหารอาคารสถานที่ จึงจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี เพื่อจะช่วยอำนวยความสะดวกแก่นักเรียนนักศึกษา ครูอาจารย์และผู้เข้ามาใช้อาคารสถานที่ ห้องหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ดำเนินการเกี่ยวกับการ

^{๑๙} นพรัตน์ สายลุน, “การดำเนินงานเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนบ้านกราม อำเภอยะหาญ จังหวัดศรีสะเกษ”, *การศึกษาค้นคว้าอิสระ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๖), หน้า๖๐-๖๑.

บริหารอาคารสถานที่ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาหรือคณะทำงานหรือผู้รับผิดชอบด้านอาคารสถานที่ควรจัดทำหรือจัดให้มีขึ้น

๓. การจัดสภาพแวดล้อมด้านความปลอดภัย หมายถึง มาตรการและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่กระตุ้นจิตสำนึกของบุคลากรให้มีความรู้เกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่อย่างปลอดภัย เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่บุคลากรในสถานศึกษาซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ต้องดูแลรับผิดชอบและบริหารจัดการอีกด้านหนึ่ง คือ ความปลอดภัย เพราะเป็นที่คาดหวังว่า ตลอดเวลาที่นักเรียนนักศึกษาอยู่ในสถานศึกษาควรมีความปลอดภัยในทุกอย่าง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา จึงควรจัดระบบและมาตรการต่าง ๆ ในด้านความปลอดภัย เช่น การให้ความรู้ในการรักษาความปลอดภัย จัดมาตรการป้องกันอันตราย จัดวิธีป้องกันอุบัติเหตุจราจร การป้องกันเพลิงไหม้ เป็นต้น^{๒๐}

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา ได้กำหนดลักษณะสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาไว้ ๓ ประเภท ดังนี้

๑. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุทั้งหลาย เช่น บริเวณโรงเรียนอาคารเรียนอาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม ห้องประกอบครุภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สิ่งมีชีวิตถึงลักษณะสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ได้แก่ ความชุ่มชื้น ความถูกสุขลักษณะ ความร่มรื่น ความสวยงาม ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความสะดวก ฯลฯ การที่จะจัดสภาพของปัญหาหรือความต้องการจำแนกเป็นแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับแนวความคิดและดุลยพินิจของบุคลากรภายในโรงเรียนนั้น ๆ ที่จะสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นแต่ก็ควรอยู่ภายใต้หลักการของ “การร่วมคิดร่วมทำ” ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้สึที่ดี ความรู้สึกของการมีส่วนร่วม ความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ โดยเฉพาะนักเรียน ซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ผู้บริหารและครูอาจารย์ควรยอมรับว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถและเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนที่มีความรัก ความผูกพัน และปรารถนาดีต่อโรงเรียนภายใต้การแนะนำของผู้บริหารและครู-อาจารย์

๒. สิ่งแวดล้อมทางวิชาการ ได้แก่ การจัดบรรยากาศทางการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนตลอดจนการจัดบริการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการต่าง ๆ และประสบการณ์ให้มากที่สุดภายใต้บรรยากาศแห่งความกลัวและหวาดผวาวิตกกังวล ทุกคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “อยากมาโรงเรียน” การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการที่ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศดังกล่าว ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตรงตามจุดประสงค์ส่งเสริมความสามารถของแต่ละบุคคลเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน แล้วดำเนินกิจกรรมด้วยความเป็นกันเองให้เกียรติซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการเรียนการสอน และดำเนินกิจกรรมด้วยความเป็นกันเองให้เกียรติซึ่งกันและกันส่งเสริมการเรียนเป็นกลุ่มช่วยกันคิด ช่วยกันทำระหว่างผู้สอนและผู้เรียนทำให้ทุกคนมีความสุขมีความมั่นใจและตระหนักในคุณค่าของตนเอง

^{๒๐} นรา สมประสงค์ และเสรี ลาขโรจน์. (๒๕๔๖) .การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาในประมวลสาระ ชุดวิชาการจัดการศึกษา หน้าที่ ๙ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า ๖๘-๗๐.

สิ่งแวดล้อมทางการบริหารจัดการ ได้แก่ การดำเนินการใด ๆ ภายในโรงเรียนให้มีการปฏิบัติงานสำเร็จด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร ซึ่งสังเกตได้จากการดำเนินงานอย่างมีระบบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันของบุคลากร บุคลากรในโรงเรียนยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตรต่อกันรักใคร่กลมเกลียวกันลักษณะการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีนั้น เริ่มตั้งแต่วิธีการกำหนดนโยบายควรให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม มีการนำข้อมูลจากการสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหามากำหนดเป็นนโยบาย ในการแก้ปัญหาและพัฒนางานของโรงเรียนการมอบหมายงานหรือติดตามดูแล ช่วยเหลือ ถามไถ่ ดูแลความเหน็ดเหนื่อย ยกย่อง ชมเชย การสร้างขวัญกำลังใจ จัดสวัสดิการได้หลายรูปแบบ การจัดบรรยากาศทั้งทางกายภาพวิชาการและการบริหารจัดการต่างก็เหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งโรงเรียน และสร้างเสริมให้เกิดขึ้นเพื่อให้ โรงเรียนเป็นวิมานที่น่าอยู่น่าเรียนแล้วทุกคนจะอยู่อย่างมีความสุข^{๒๑}

โกวิท มัชฌิมา การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมี ๒ ประเภท ได้แก่ การจัดสิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียน เป็นการจัดสภาพบรรยากาศที่ถูกสุขลักษณะให้นักเรียนซึ่งส่วนใหญ่ นักเรียนจะได้สัมผัสกันเกือบทั้งวัน และการจัดสิ่งแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ก็เป็นการจัดสภาพบรรยากาศทั่วไปที่ช่วยเหลือและสนับสนุนในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์อื่นๆ ให้นักเรียน^{๒๒}

เฉลียว กล้าหาญ กล่าวว่า การแบ่งประเภทของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ สิ่งแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การกำหนดนโยบายการวางแผนการนิเทศ การประเมินผล เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

ประเภทที่ ๒ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่เป็นวัตถุอาคารสถานที่ และบริเวณสถานศึกษา

ประเภทที่ ๓ สิ่งแวดล้อมด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอน การคิดสร้างสรรค์กิจกรรมการพัฒนาและการรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม^{๒๓}

เสถียร เลิศอวาส ได้กล่าวว่า การแบ่งประเภทของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑. สิ่งแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การกำหนดนโยบายการวางแผนการนิเทศ การประเมินผลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

^{๒๑} สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา. (๒๕๓๙). สิ่งแวดล้อมศึกษา. พะเยา: โรงพิมพ์นครนิเวศการพิมพ์

^{๒๒} โกวิท มัชฌิมา, “การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต ๒”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๐), หน้า ๒๒.

^{๒๓} เฉลียว กล้าหาญ. “บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๑-๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๕๐), หน้า ๑๘.

๒. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่เป็นวัตถุ อาคารสถานที่ และบริเวณสถานศึกษา

๓. สิ่งแวดล้อมด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอน การคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมการพัฒนา และการรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม^{๒๔}

อารียา สตาร์ตัน ได้กล่าวว่า การแบ่งประเภทของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา แบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ด้านกายภาพ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุ เป็นรูปธรรมให้เหมาะสมกับการทำกิจกรรมต่างๆ ภายในสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความปลอดภัยในสถานศึกษา ๓ ด้าน ๑) ด้านภูมิทัศน์ ๒) ด้านอาคารสถานที่ ๓) ด้านความปลอดภัย ทั้ง ๓ ส่วนช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน

๒. ด้านการบริหาร หมายถึง การบริหารจัดการภายในสถานศึกษา โดยมีกระบวนการดำเนินการต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้การปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร การทำงานอย่างเป็นระบบ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา เช่น การส่งเสริมสนับสนุน ปรับปรุง พัฒนา โรงเรียนด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

๓. ด้านวิชาการ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ตรงจุดประสงค์ ส่งเสริมความสามารถของแต่ละบุคคลและเป็นไปตามความต้องการของชุมชน โดยสถานศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ได้รับความรู้และประสบการณ์ภายใต้บรรยากาศที่มีชีวิตชีวาแจ่มใส น่าเรียนรู้ ส่งเสริมความสามารถของแต่ละบุคคล เร่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตลอดจนการจัดบริการต่างๆ ทางวิชาการ^{๒๕}

จากการศึกษาประเภทของสภาพแวดล้อมของนักวิชาการ ได้แก่ ธงชัย แสงโพลง, (๒๕๔๖), นพรัตน์ สายลุน, (๒๕๔๖), นรา สมประสงค์ และเสรี สาโรจน์, (๒๕๔๖), สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา, (๒๕๔๙), โกวิท มัชฌิมา, (๒๕๕๐), เฉลียว กล้าหาญ (๒๕๕๐), เสถียร เลิศอวาส (๒๕๕๐), อารียา สตาร์ตัน (๒๕๕๖),

ตารางที่ ๒.๓ การวิเคราะห์ประเภทของสภาพแวดล้อม

^{๒๔} เสถียร เลิศอวาส, “การจัดสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๒”. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

^{๒๕} อารียา สตาร์ตัน, “การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตราชเทวี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖), หน้า ๕.

นักเรียน ได้เปลี่ยนอริยาบถในการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ชุมนุม บำเพ็ญประโยชน์ นำวิทยากรมาช่วยให้ความรู้ และวัดประเมินผลการเรียนอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยยึดระเบียบการวัดประเมินผลที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

๒.๑.๔ วิธีการจัดสภาพแวดล้อม

จากการศึกษาวิธีการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา จากนักวิชาการ ซึ่งได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไว้หลายประการ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

๑.สภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ

สุพร ตั้งสมวรพงษ์, และวินัย วีรพัฒนานนท์ ได้กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ ก็เป็นสิ่งสำคัญ ที่ส่งผลให้ระบบการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการกิจต่าง ๆ นโยบายการบริหารงาน เช่น กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ของสถาบัน ควรมีการสื่อสารให้นักศึกษาทั่วไปในสถาบันได้รับทราบ เพราะเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นสำหรับนิสิตนักศึกษาอย่างมาก นอกจากนี้ ควรให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองด้วยการบริหารที่ดีต้องมีความยืดหยุ่น ไม่ยึดติดในรูปแบบจนมากเกินไป รูปแบบการจัดองค์กรควรจะต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้เสมอ^{๒๖}

นพรัตน์ สายสุน ได้กล่าวถึง สภาพแวดล้อมทางบริหารจัดการ ได้แก่ ระบบการบริหารจัดการภายในโรงเรียนที่ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อให้ชัดเจนขึ้น จึงขอนำเครื่องมือวัด และแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อมทางการบริหารจัดการมีกิจกรรมและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อมทางการบริหารจัดการ ดังนี้

๑. ผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และแนวปฏิบัติมีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม เช่น เปิดโอกาสให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็นในลักษณะต่าง ๆ

๒. มีการนำข้อมูลสารสนเทศที่จัดทำร่วมกันมาใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติของโรงเรียน มีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม เช่น สสำรวจสภาพปัจจุบัน แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นพื้นฐาน ในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ โครงการหรือแนวปฏิบัติของโรงเรียน

๓. ครูและบุคลากรของโรงเรียนยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นมิตรต่อกัน มีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม เช่น ส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนในลักษณะต่าง ๆ การประชุมเชิงปฏิบัติการ ส่งเสริมการรวมกลุ่มคิวิซี การนิเทศภายใน เป็นต้น

๔. มีการส่งเสริมครูและบุคลากรให้ทำงานร่วมกันในลักษณะต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เช่น การนิเทศภายใน การประชุม หรือแก้ปัญหา และหาข้อยุติไปปฏิบัติ มีการจัดรูปแบบการ ติดตามการช่วยเหลือการปฏิบัติงานของบุคลากรตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม

^{๒๖} สุพร ตั้งสมวรพงษ์ และวินัย วีรพัฒนานนท์, “การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมศึกษาและเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดนครนายก.งานวิจัยกรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๔๒), ถ่ายเอกสาร.หน้า ๒-๓.

เช่น การส่งเสริมให้มีการประชุมระดับโรงเรียน ระดับหมวด ระดับงาน อย่างสม่ำเสมอ เพื่อการอภิปรายแก้ปัญหาข้อยุติและแนวปฏิบัติร่วมกัน

๕. มีการยกย่อง ชมเชย หรือประกาศเกียรติคุณ และเผยแพร่ผลงานดีเด่นของครูและบุคลากร ตามวิถีทางประชาธิปไตย เช่น การกำหนด นโยบาย มีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม มอบหมายงานหรือการสั่งการให้เป็นไปตามสายการบังคับบัญชาชัดเจน เหมาะสมกับความสามารถไม่เกินกำลัง

๖. มีการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และความก้าวหน้ามีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม เช่น ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนและสร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากรในหลายรูปแบบ เช่น มอบหมายงานให้แล้วก็ติดตามถามไถ่ ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม จัดสวัสดิการต่าง ๆ เช่น สหกรณ์ทุนการศึกษา ที่พักอาศัยสาธารณูปโภค ฯลฯ เมื่อมีบุคลากรใด หรือมีกลุ่มบุคคลมีผลงานดีเด่น ก็ส่งเสริมสนับสนุนให้แสดงความสามารถต่าง ๆ เช่น การเขียนบทความเป็นวิทยากร ส่งเข้าประกวดต่าง ๆ เป็นต้น จัดให้มีการยกย่อง ชมเชย ประกาศเกียรติคุณ เผยแพร่ผลงานของบุคลากรที่มีผลงานดีเด่น สนับสนุนให้บุคลากรได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้เพื่อความก้าวหน้า เช่น การศึกษาต่อ การทำผลงาน ส่งเสริมให้บุคลากรพบปะสังสรรค์กันในโอกาสอันสมควร เช่น การต้อนรับผู้มาใหม่หรือผู้จากไป ในวันสำคัญต่าง ๆ มีการฉลองความสำเร็จ ฯลฯ ส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนช่วยเหลือเกื้อกูลกันเมื่อมีคนหนึ่งคนใดหรือญาติพี่น้องได้รับความเดือดร้อน เช่น เจ็บป่วยหรือมีงานฉลองต่าง ๆ เช่น งานแต่ง เป็นต้น และพาไปเยี่ยมดูงานหน่วยงานหรือโรงเรียนที่มีผลงานดีเด่น ซึ่งจะเป็นมูลเหตุจูงใจ ให้ครูและบุคลากรเกิดความคิดในการพัฒนาบรรยากาศของโรงเรียน

๗. บุคลากรได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์กัน มีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อมเช่น จัดระบบการต้อนรับแขกผู้มาเยือน ด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรไมตรี

๘. มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างครูบุคลากรในโอกาสต่าง ๆ มีตัวชี้วัด และแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม เช่น ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างมีสัมมาคารวะตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทย เช่น การไหว้ การทักทาย การใช้วาจาสุภาพ

๙. ส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง มีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม เช่น ส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง ของบุคลากรในโรงเรียนทั้งในเรื่องการตรงต่อเวลา การรักษาความสะอาด ความรับผิดชอบในหน้าที่ ^{๒๗}

นรา สมประสงค์ และเสรี ลาขโรจน์ ผู้บริหารมีความสำคัญต่อการดำเนินการต่างๆในองค์กร ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรเลือกกลวิธีในการบริหารที่ดีและเหมาะสมเพื่อที่จะทำ
ให้บรรยากาศการบริหารและบรรยากาศการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่น บุคคลทุกฝ่ายมีความสุข

^{๒๗} นพรัตน์ สายลุน, “การดำเนินงานเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนบ้านกราม อำเภอนาหมื่น จังหวัดศรีสะเกษ” การศึกษาค้นคว้าอิสระ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๖), หน้า.๖๐-๖๘.

พอใจและมีแรงจูงใจในการทำงานและบรรยากาศการบริหารและส่งผลต่อบรรยากาศการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ดังนี้

๑. ทุกคนที่อยู่ในสถานศึกษามีความพึงพอใจ ครูอาจารย์ คนงาน ภารโรง มีความพึงพอใจในงานของตน นักเรียนนักศึกษาพึงพอใจที่จะเรียนได้ศึกษาหาความรู้ประสบการณ์และทักษะต่าง ๆ พึงพอใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษาทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย

๒.การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีพฤติกรรมการทำงานแบบร่วมมือ สนับสนุนซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีพฤติกรรมเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์มีบรรยากาศมุ่งที่จะบรรลุเป้าหมาย

๓.ระดับแรงจูงใจ คือ มีแรงจูงใจต้องการเห็นความสำเร็จงานของตนเองเห็นว่าเป็นงานที่น่าสนใจและเป็นที่ท้าทายให้ลงมือทำ มีความรับผิดชอบต้องการเห็นความก้าวหน้าในงานและการได้รับการยอมรับนับถือ

ซึ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยจูงใจที่สำคัญในการทำงานบรรยากาศการบริหาร และการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้พิจารณาและเลือกใช้อย่างเหมาะสม ดังนี้

๑. บรรยากาศเปิด เป็นบรรยากาศที่สมาชิกในกลุ่มมีขวัญกำลังใจดีมาก คณะครูอาจารย์มีความสามัคคีช่วยเหลือกันทำงานเป็นอย่างดี ผู้รับงานมีความสามารถและความเหมาะสมจึงทำให้ได้ผลงานที่ดี แต่ละคนมีความพึงพอใจในการทำงานแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน มีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิกของโรงเรียนนั้นพฤติกรรมของผู้บริหารพบว่า มีบทบาทในการบริหารที่ดีเด่นถือเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นที่เคารพและเป็นที่ต้องการของคณะอาจารย์ นอกจากนี้ยังให้การช่วยเหลือครูให้ปฏิบัติงานได้โดยสะดวก ผู้บริหารไม่ต้องออกคำสั่งหรือควบคุมหรือนิเทศบ่อยนัก เพราะคณะครูอาจารย์มีระเบียบวินัยดี มีความสัมพันธ์กับผู้บริหารดี กฎเกณฑ์และระเบียบที่มีความจำเป็นสำหรับการบริหารและควบคุมคณะครูอาจารย์ ตามสถานการณ์ผู้บริหารไม่เน้นผลงานครูอาจารย์ แต่จะใช้วิธีสร้างของการเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามให้กับครูอาจารย์ ผลผลิตของงานจึงดี มีคุณภาพ บรรยากาศแบบนี้เป็นที่พึงประสงค์ของสมาชิกที่ดี

๒. บรรยากาศอิสระ เป็นบรรยากาศที่มีลักษณะเด่นชัดตรงที่ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูอาจารย์มีความอิสระในการสร้างความสัมพันธ์อันดีมิตร บรรยากาศแบบนี้มีแนวโน้มที่คณะครูอาจารย์ ได้รับความพึงพอใจในความสัมพันธ์อันดีมิตรมากกว่าความพึงพอใจที่ได้จากความสำเร็จในการทำงาน คณะครูอาจารย์มีความสามัคคีและร่วมมือในการทำงานที่ดี ผู้บริหารมีวิธีการ กฎเกณฑ์ และระเบียบต่าง ๆ พร้อมที่จะอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานให้คณะครูอาจารย์ ขวัญกำลังใจของคณะครูอาจารย์ดี แต่ยังไม่เท่ากับบรรยากาศแบบเปิดเพราะได้รับความพึงพอใจในเรื่องความสัมพันธ์อันดีมิตรมาก แต่ได้รับความพึงพอใจจากความสำเร็จของงานน้อย ผู้บริหารถือระเบียบ

กฎเกณฑ์น้อยกว่าตัวบุคคลกับคณะครูอาจารย์ มีอิสระในการเลือกงานได้ตามความสามารถผู้บริหารจะแสดงความปรารถนาดีและคอยให้ความช่วยเหลือ คณะครูอาจารย์เป็นครั้งคราวส่วนใหญ่ จะใช้วิธีการปฏิบัติงานหลัก และสร้างแบบอย่างในการทำงานที่ดี ผู้บริหารพยายามส่งเสริมสวัสดิภาพต่อคณะครูอาจารย์ พฤติกรรมของผู้บริหารในบรรยากาศแบบนี้ ค่อนข้างจะเข้มงวดกดขี่มากกว่าผู้บริหารแบบบรรยากาศเปิด

๓. บรรยากาศควบคุม เป็นบรรยากาศที่ผู้บริหารเน้นความสำเร็จของผลงานเป็นหลักผู้บริหารจะควบคุม ตรวจสอบ ออกคำสั่ง หรือนิเทศงานครูอาจารย์ จนคณะครูอาจารย์ไม่มีเวลาที่จะสร้างความสัมพันธ์ฉันท์มิตร แต่เนื่องจากมีผลงานที่ดี จึงทำให้ครูอาจารย์มีความภาคภูมิใจ จึงเป็นผลพลอยได้ ทำให้มีขวัญกำลังใจดีขึ้นเล็กน้อย ครูอาจารย์ต้องคอยร่วมมือกันทำงานตลอดเวลา จึงทำให้ความสัมพันธ์ในหมู่คณะดีขึ้นมาบ้าง แต่ความสัมพันธ์ฉันท์มิตรมีน้อย มีการกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ และวิธีการทำให้คณะครูอาจารย์ทำงานตลอดเวลา ผู้บริหารจะไม่สนใจในความคิดและหลักการ และเหตุผลของคนอื่น

๔. บรรยากาศสนิทสนม เป็นบรรยากาศที่ผู้บริหารและครูอาจารย์มีความสัมพันธ์ฉันท์มิตรสหายผู้บริหารสนใจผลงานน้อย ละเลยคำสั่งกฎเกณฑ์ ระเบียบ หรือการนิเทศ ทำให้คณะครูอาจารย์ขาดความสามัคคีและความรับผิดชอบในการทำงาน คณะครูอาจารย์ไม่ค่อยทำงาน มีความสัมพันธ์กันด้านส่วนตัว ขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับปานกลาง เพราะได้จากความสัมพันธ์ฉันท์มิตร ผู้บริหารบริหารงานอย่างหละหลวม ปล่อยปละละเลยแต่พยายามแสดงให้เห็นว่าคณะครูอาจารย์ทุกคนเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกันผู้บริหารให้ความกรุณาและปรานีและจะไม่พยายามทำร้ายจิตใจของสมาชิก การประเมินผลงานหรือการสั่งการ รวมทั้งทางตรงและทางอ้อมมีน้อยมาก คณะครูอาจารย์จะคอยกระตุ้นผู้บริหารให้ทำหน้าที่เข้มแข็งตลอดเวลา

๕. บรรยากาศรวบอำนาจ เป็นบรรยากาศที่ผู้บริหาร ใช้วิธีการออกคำสั่งควบคุม ตรวจสอบ และนิเทศการปฏิบัติงานของคณะครูอาจารย์อย่างใกล้ชิดประดุจเงาตามตัว ผู้บริหารพยายามสร้างความสัมพันธ์ฉันท์มิตรภายในกลุ่มครูอาจารย์ ไม่ที่เคารพนับถือความรู้ความสามารถของผู้บริหารคณะครูอาจารย์ แบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ และไม่สามารถสร้างฉันท์มิตร เนื่องจากผู้บริหารไม่สามารถที่จะบริหารบุคคลให้อยู่ในระเบียบวินัยได้ ผู้บริหารขอขบถกวนเวลาปฏิบัติงานของครูมากกว่าที่จะอำนวยความสะดวก ขวัญและกำลังใจของคณะครูอาจารย์ต่ำ เพราะขาดทั้งความสัมพันธ์ฉันท์มิตร และความภูมิใจในผลสำเร็จของการทำงาน ผู้บริหารทำตัวเป็นผู้รู้ดีไปเสียทุกอย่างทั้งที่บางเรื่องเพียง ฐ ๆ ปลา ๆ หรือผิดผิดถูกถูกๆทำให้คณะครูเบื่อหน่ายและรำคาญ พฤติกรรมของผู้บริหารเป็นอย่างมาก

๖. บรรยากาศปิด เป็นบรรยากาศที่ผู้บริหารขาดความรู้ ไม่มีสมรรถภาพในการบริหารงานบุคคล ครูอาจารย์เสียขวัญและกำลังใจในการทำงาน ขาดความสามัคคี ขาดความสัมพันธ์

ฉันทมิตร และความภูมิใจในการทำงาน ผู้บริหารไม่อำนวยความสะดวกในการทำงานของครูอาจารย์ และถูกควบคุมโดยระบบคัดลอก ครูอาจารย์ปฏิบัติตามโดยปราศจากเหตุผล เพราะมุ่งสนองความพึงพอใจผู้บริหารเท่านั้น และผู้บริหารไม่สามารถปฏิบัติตนและปฏิบัติงานได้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่นได้ ขาดความเมตตากรุณา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และไม่เคยแสดงพฤติกรรมผู้นำที่ดีให้ปรากฏ ครูอาจารย์มองผู้บริหารของตนว่า เป็นผู้บริหารจอมปลอมบรรยากาศแบบนี้เป็นบรรยากาศที่ไม่พึงประสงค์และต้องรีบแก้ไขด่วน

จากบรรยากาศ ๖ แบบ สรุปได้ว่า บรรยากาศแบบเปิดนับว่า เป็นบรรยากาศที่มีพึงประสงค์มากที่สุดส่วนบรรยากาศแบบปิด เป็นบรรยากาศที่ไม่พึงประสงค์และองค์กรขององค์กรมากที่สุด สถานศึกษาโดยมีบรรยากาศแบบนี้ต้องรีบแก้ไขโดยด่วน^{๒๘}

ทรรศนีย์ วรหาคำ ได้กล่าวถึง ด้านการบริหาร ผู้บริหารต้องมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ผู้บังคับบัญชา หน้าที่ในครอบครัว และหน้าที่ต่อสังคม มีความยุติธรรมเสียสละเพื่อส่วนร่วมและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีวินัยในตนเอง มีความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา นิติธรรม และพร้อมทั้งการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี นอกจากนี้แล้วด้านการบริหารงานของโรงเรียน

ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนในโรงเรียน มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ มีบุคลิกภาพที่เป็นผู้นำ และเป็นผู้นำทางวิชาการและเทคโนโลยี ดังนั้นโรงเรียนต้องมีการกำหนดทิศทางการศึกษา โดยมีเป้าหมายชัดเจนสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น เช่น

๑. การจัดโครงการ/กิจกรรมที่แสดงถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๒. แนวความคิดการปฏิบัติกิจกรรมการบริหารอยู่บนพื้นฐานของหลักการ วิธีการ และทฤษฎีการบริหารที่เป็นระบบ
๓. บุคลิกภาพความเป็นผู้นำทางวิชาการและเทคโนโลยี
๔. การเป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาการและเทคโนโลยีของโรงเรียนและท้องถิ่นได้
๕. ความรอบรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น
๖. การกำกับ ติดตาม และนิเทศงานวิชาการ
๗. การบริหารจัดการให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
๘. การสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาวิชาชีพ
๙. การทำให้ครูมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

^{๒๘} นรา สมประสงค์ และเสรี ลาขโรจน์. (๒๕๔๖) .การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาในประมวลสาระ ชุดวิชาการจัดการศึกษา หน่วยที่ ๙ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า ๗๙.

๑๐. การดำเนินงานของโรงเรียนมีความประหยัด ทั้งด้านงบประมาณ ด้านเวลาด้านกำลังงาน

๑๑. ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนเป็นไปตามเป้าหมายมาตรฐานที่กำหนดไว้

๑๒. ผู้ที่เกี่ยวข้องพึงพอใจในการบริหารงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป

๑๓. แผนภูมิการจัดองค์กรและโครงสร้างการบริหารงานเป็นปัจจุบันรวมทั้งมีคำสั่งมอบหมายงานและผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน

๑๔. การมีระเบียบ/ประกาศ/คำสั่งรองรับการบริหารงาน

๑๕. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและดำเนินการอย่างเป็นระบบ

๑๖. การมีระบบข้อมูลสารสนเทศสนับสนุนการบริหารงาน ด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และงานบริหารทั่วไป

๑๗. การบริหารงานด้านระบบคุณภาพ คือ การวางแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ การติดตาม การประเมินและปรับปรุงและพัฒนา

การบริหารเชิงกลยุทธ์ มีแผนกลยุทธ์ แผนการปฏิบัติงานประจำปี ที่สอดคล้องกับการบริหารโรงเรียน และหลักการจัดการศึกษาของชาติ มีการปฏิบัติตามแผน มีการนิเทศติดตามและประเมินผล มีการประเมินโครงการ/กิจกรรมทางด้านผลผลิตและด้านผลกระทบ และนำข้อมูลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงประกอบด้วย

๑. แผนกลยุทธ์ตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จ แผนปฏิบัติงานประจำปี โครงการ/กิจกรรมมีความสอดคล้องกับอุดมการณ์และหลักการจัดการศึกษาของชาติ ของชุมชน และโรงเรียน

๒. การปฏิบัติตามแผน การติดตามผลงาน โครงการ/กิจกรรม

๓. การปฏิบัติโครงการ/กิจกรรม ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ

๔. การนำข้อมูลและผลการนำข้อมูลและผลการประเมินโครงการ/กิจกรรมไปในการตัดสินใจและ และปรับปรุงงาน

นอกจากนี้โรงเรียนยังมีการบริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม และการตรวจสอบผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา และชุมชนร่วมกันทำงาน พัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทในการกำหนดทิศทางการบริหารโรงเรียน มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ นำผลการประเมินไปปฏิบัติ มีระบบและกลไกตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผน และการใช้ทรัพยากรที่ชัดเจนและโปร่งใสและมีการรายงานผลการปฏิบัติงาน โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา เช่น

๑. การแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนดและคณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทในการกำหนดทิศทางการบริหารโรงเรียน

๒. คณะกรรมการสถานศึกษามีการประชุม และนำผลการประชุมไปปฏิบัติ

๓. ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา และชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๔. ระบบและกลไกตรวจสอบการปฏิบัติงานและการใช้ทรัพยากรที่ชัดเจนและโปร่งใส

๕. การจัดทำรายงานประจำปี โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชน

โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพภายในที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนมีมาตรฐานการศึกษาที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน มีโครงการกิจกรรมพัฒนา และประกันคุณภาพภายใน มีการประเมินโครงการ/กิจกรรมและนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาการศึกษา มีระบบการประกันคุณภาพภายในตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคณะกรรมการการประเมินคุณภาพภายในมีระบบสารสนเทศ สนับสนุนการประเมินมาตรฐานการศึกษาและมีการรายงานผลการประเมินต่อต้านสังคม และเผยแพร่ต่อสาธารณชน เช่น

๑. มาตรฐานการศึกษาที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน
๒. ระบบสารสนเทศสนับสนุนการประเมินมาตรฐานการศึกษา
๓. การตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในและมีระบบการประกันคุณภาพภายในตามกฎหมายกระทรวง
๔. การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินตนเองรายงานต่อต้านสังคม และเผยแพร่ต่อสาธารณชน
๕. โครงการกิจกรรมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน มีการประเมินโครงการกิจกรรมและนำผลการประเมินมาพัฒนาการศึกษา
๖. การนำผลการประเมินภายนอกมาใช้ปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา^{๒๙}

อดิษฐ์ มหาหะ ได้กล่าวว่า เทคนิคและวิธีการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

๑. การกำหนดนโยบายในการพัฒนาสภาพแวดล้อม ควรมีเป้าหมายที่ชัดเจนและต้อง มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น โดยให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาสภาพแวดล้อม

๒. การวางแผนการดำเนินงาน ควรประชุมแล้วกำหนดผู้รับผิดชอบ มีการประชาสัมพันธ์ ชี้แจงวิธีการดำเนินงานด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่ชัดเจนซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๐}

อารียา สตาร์ตัน การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ด้านการบริหาร เป็นระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา โดยมีกระบวนการในการดำเนินการต่างๆ ที่ทำให้ภารกิจต่างๆ บรรลุเป้าหมายไปด้วยดีนั้นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จาก

^{๒๙}พรศนีย์ วรหคำ, “การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”. *สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔), หน้า ๓๖-๓๘ .

^{๓๐}อดิษฐ์ มหาหะ, “การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปัตตานี เขต ๓”. *สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนอร์กรุงเทพ, ๒๕๕๔), หน้า ๒๖.

บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมให้การปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีระบบทำให้บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ^{๓๑}

จากการศึกษาวิธีการจัดสภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการของนักวิชาการ ได้แก่ สุพรรณ ตั้งสมวรพงษ์ และ วินัย วีรพัฒนานนท์ ,(๒๕๔๒), นพรัตน์ สายลุน, (๒๕๔๖), นรา สมประสงค์ และเสรี สารโจน์, (๒๕๔๖) , ทรศนีย์ วรหาคำ, (๒๕๕๔) ,อดิฉันท์ มาหาะ, (๒๕๕๔) , อาริยา สตรารัตน์, (๒๕๕๖),

ตารางที่ ๒.๔ การวิเคราะห์วิธีการจัดสภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ

ข้อ	การจัดสภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ	นักวิชาการ						
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	
๑	ผู้บริหารและคณะครู ในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ต่างๆของสถานศึกษา	✓	✓		✓	✓		✓
๒	ผู้บริหารมีการกำหนดทิศทาง รูปแบบการจัดองค์กร ให้มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนได้	✓			✓			✓
๓	มีการประชุมชี้แจง นิเทศสอนงาน ให้ครูและบุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมต่างๆ อภิปรายปัญหา และกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน ร่วมกัน		✓					✓
๔	มีการยกย่อง ชมเชย หรือประกาศเกียรติคุณ และเผยแพร่ผลงานดีเด่นของครูและบุคลากร		✓	✓	✓			✓
๕	มีการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้และความก้าวหน้า เช่น การอบรม การศึกษาต่อ การทำผลงาน		✓					✓
๖	ผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น การยิ้ม การไหว้ ทักทาย การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบต่อหน้าที่		✓	✓	✓			✓

^{๓๑}อาริยา สตรารัตน์ , “การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตราชเทวี”.สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖), หน้า ๔๖.

ข้อ	การจัดสภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ	นักวิชาการ						
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	
๗	มีการแต่งตั้งคำสั่งมอบหมายงาน และผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน ทุกคนที่อยู่ในสถานศึกษามีความพึงพอใจ ต่องานของตน และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย		✓	✓	✓			✓
๘	มีการจัดทำหลักสูตร พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น และจัดการให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้				✓			✓
๙	การดำเนินงานของโรงเรียนมีการใช้งบประมาณประหยัดและคุ้มค่า				✓			✓
๑๐	โรงเรียนมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติงานประจำปีที่สอดคล้องกับการบริหารโรงเรียน และหลักการศึกษาของชาติ				✓			✓
๑๑	โรงเรียนมีการปฏิบัติงานตามแผน มีการนิเทศติดตาม และประเมินผล		✓		✓			✓
๑๒	มีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ต่อหน่วยงานต้นสังกัด				✓			✓
๑๓	มีการนำผลการประเมินสถานศึกษาจากหน่วยงานภายนอกมาใช้ปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา				✓			✓
๑๔	มีการประชาสัมพันธ์ ชี้แจงวิธีการดำเนินงานด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่ชัดเจน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ				✓			✓

หมายเหตุอักษรย่อ:

จากตารางได้นำวิธีการจัดสภาพแวดล้อมการบริหารจัดการ ของนักวิชาการทั้ง ๖ ท่านมาวิเคราะห์

- ๑) สุวพร ตั้งสมวรพงษ์ และ วินัย วีรพัฒนานนท์ ,(๒๕๔๒), ๒) นพรัตน์ สายลุน, (๒๕๔๖),
 ๓) นรา สมประสงค์ และเสรี สาโรจน์, (๒๕๔๖) , ๔) ทรรศนีย์ วรหาคำ, (๒๕๕๔)
 ๕) อุดินันท์ มาหาะ, (๒๕๕๔) , ๖) อารียา สตรารัตน์, (๒๕๕๖),
 จากตารางวิเคราะห์วิธีการจัดสภาพแวดล้อม ผู้วิจัยสรุปได้ว่า มี ๑๔ วิธี ดังนี้

- ๑) ผู้บริหารและคณะครู ในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆของสถานศึกษา

๒) ผู้บริหารมีการกำหนดทิศทาง รูปแบบการจัดองค์กร ให้มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนได้

๓) มีการประชุมชี้แจง นิเทศสอนงาน ให้ครูและบุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมต่างๆ อภิปรายปัญหา และกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน ร่วมกัน

๔) มีการยกย่อง ชมเชย หรือประกาศเกียรติคุณ และเผยแพร่ผลงานดีเด่นของครูและบุคลากร

๕) มีการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และความก้าวหน้า เช่น การอบรม การศึกษาต่อ การทำผลงาน

๖) ผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น การยิ้ม การไหว้ทักทาย การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบต่อหน้าที่

๗) มีการแต่งตั้งคำสั่งมอบหมายงาน และผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน ทุกคนที่อยู่ในสถานศึกษามีความพึงพอใจ ต่องานของตน และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

๘) มีการจัดทำหลักสูตร พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น และจัดการให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

๙) การดำเนินงานของโรงเรียนมีการใช้งบประมาณ ประหยัดและคุ้มค่า

๑๐) มีการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติงานประจำปี ที่สอดคล้องกับการบริหารโรงเรียน และหลักการศึกษาของชาติ

๑๑) โรงเรียนมีการปฏิบัติงานตามแผน มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

๑๒) มีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ต่อหน่วยงานต้นสังกัด

๑๓) มีการนำผลการประเมินสถานศึกษาจากหน่วยงานภายนอกมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๑๔) มีการประชาสัมพันธ์ ชี้แจงวิธีการดำเนินงานด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่ชัดเจนทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ

กรมสามัญศึกษา ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุ เช่น บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องประชุม ห้องประกอบต่างๆ ตลอดทั้งอุปกรณ์ทุกประเภท การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นการ จัดสภาพแวดล้อมด้านสถานที่ บริเวณรอบ ๆ โรงเรียน เป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นได้ สภาพแวดล้อมเหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

๑. การสร้างสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา เพื่อทุกคนเกิดความภาคภูมิใจในสถาบัน เช่น กำหนดต้นไม้ประจำโรงเรียน สิ่งปลูกสร้างที่เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน เพลงประจำโรงเรียน การแต่งกายชุดที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน เป็นต้น

๒. การจัดบริเวณโรงเรียน มีการตกแต่งอาคารเรียน อาคารประกอบ ตัดแต่งสนามหญ้า และห้องเรียน ห้องพักครู สำนักงาน ห้องน้ำ ห้องส้วม การรักษาความสะอาดสิ่งต่างๆ การ

จัดเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ให้เกิดความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย หยิบง่าย ใช้คล่อง และได้รับการดูแลใช้การได้ดีอาจใช้กิจกรรม ๕ ส. คือ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย มาสนับสนุนการดำเนินงานมีการซ่อมแซมบำรุงรักษาให้มีสภาพดีใช้การได้ดีอยู่เสมอ

๓. สร้างความรู้สึกให้มีความรัก ความผูกพันกับต้นไม้ ครูและนักเรียนได้ปลูกดูแลรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง การตกแต่งซุ้ม สร้างศาลา สวนหย่อม ที่พักผ่อนหย่อนใจ ให้เกิดความร่มรื่นสดชื่น สวยงาม ต้นไม้อาจมีข้อความที่เป็นข้อคิดคติสอนใจ ที่เรียกว่า “ต้นไม้พูดได้”

๔. มีการพัฒนา ดัดแปลงให้เกิดสิ่งใหม่ๆ เช่น การจัดสถานที่ทำงานของครู การจัดโต๊ะเรียน มีการตกแต่งไม้ดอกไม้ประดับ มีการพัฒนาดัดแปลงให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ เช่น การจัดป้ายนิเทศ ป้ายประกาศ ตลอดจนการนำทรัพยากรต่าง ๆ ในท้องถิ่นมาจัดให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน

๕. คำนึงถึงความเหมาะสมกับสถานที่ เช่น ห้องแสดงศิลปะ วัฒนธรรมการจัดเอกสารเผยแพร่ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น การจัดสถานที่ให้ผู้เรียนเข้าไปใช้ได้ เช่น การจัดมุมห้องสมุด ห้องจริยธรรม เป็นต้น

๖. การใช้สถานที่ หรือของในโรงเรียนอย่างคุ้มค่า และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น บริเวณอาคาร หอประชุม โรงอาหาร ใต้ร่มไม้ เพื่ออำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ เช่น การอ่านหนังสือ ห้องสมุดเคลื่อนที่ ป้ายนิเทศการ เป็นต้น การจัดสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้น แต่ละโรงเรียนมีสภาพของปัญหาหรือความต้องการแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวความคิด และดุลยพินิจของแต่ละบุคคลในสถานศึกษาที่จะสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น แต่ควรอยู่ในหลักการ “ร่วมกันคิดร่วมกันทำ” ซึ่งเป็นการสร้างความรู้สึที่ดี ความรู้สึกการมีส่วนร่วมและการเป็นเจ้าของ ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน จัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาภายใต้การแนะนำของครู

๗. การจัดตกแต่งห้องเรียนมี ดังนี้

๗.๑. มุมหนังสือ ในห้องเรียนมีมุมหนังสือให้ผู้เรียนอ่านหนังสือ จะช่วยให้อ่านคล่องเขียนคล่อง มีความรู้กว้างขวาง และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ครูควรหาหนังสือหลาย ๆ ประเภทที่มีความยากง่ายพอเหมาะกับวัยของผู้เรียนมาให้อ่าน ควรหาหนังสือชุดใหม่มาเปลี่ยนบ่อยๆ การจัดมุมหนังสือควรจัดให้เป็นระบบ สะดวกในการหยิบอ่าน

๗.๒. สื่อการเรียนการสอนและวัสดุต่างๆ สื่อการเรียนการสอนประเภทหนังสือควรจัดให้เป็นระเบียบ อุปกรณ์การสอนที่ใช้ประจำให้จัดไว้เป็นระเบียบ

๗.๓. เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น เช่น อุปกรณ์ทำความสะอาดห้อง ควรจัดไว้ตามมุมห้องเรียน

๗.๔. มุมเสริมความรู้กลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ควรจัดไว้ตามความจำเป็น ได้แก่ มุมภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

๗.๕ การแสดงผลงานของ ผู้เรียนครูควรจัดให้มีการแสดงผลงานของผู้เรียนในห้องเรียนเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จ และมีกำลังใจในการเรียนต่อไป ทั้งยังสามารถแก้ไขและพัฒนาผลงานของตนให้ดีขึ้นโดยลำดับผลงานนี้อาจติดบนป้ายนิเทศก็ได้

๗.๖. การจัดท่อนอกประสงค์ ในยามว่างผู้เรียนอาจใช้ห้องเรียนเป็นสถานที่พักผ่อนทำงานตามที่ครุมอบหมาย อ่านหนังสือจากมุมหนังสือควรจัดสถานที่ไว้ให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวเท่าที่สามารถทำได้

๗.๗. การประดับตกแต่งห้องเรียน ควรทำอย่างเหมาะสมไม่มากเกินไป คำนึงถึงหลักความเรียบง่าย เป็นระเบียบ และการประหยัด ดังนั้น การจัดห้องเรียนควรจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยน่าดู อยู่ในบริเวณที่เหมาะสมและเพื่อประโยชน์ใช้สอย โดยการจัดขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นไปได้และความเหมาะสมของห้องเรียน ส่วนการจัดสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน เช่น สนาม อาคารเรียน อาคารประกอบ สวนหย่อม ลานกีฬา เครื่องเล่น สนามที่พักผ่อน ตลอดจนการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ จำเป็นที่จะต้องมีส่วนร่วมจากสมาชิกในสถานศึกษา ทางด้านการระดมความคิดการตกแต่งการบำรุงรักษา เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของสมาชิกในสถานศึกษาตลอดไป^{๓๒}

สุพร ตั้งสมรพงษ์ ได้กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ต้องจัดสภาพแวดล้อมที่มุ่งส่งเสริมให้เกิดความเป็นเลิศทางวิชาการ เช่น การตกแต่งอาคารสถานที่ และบริเวณให้ดูดี ไม่ว่าจะเป็นอาคารเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด ที่ทันสมัยในด้านสื่อต่าง ๆ มีศักยภาพของการให้บริการ มีความพร้อมตลอดเวลาในการที่จะให้นิสิตนักศึกษาได้เข้าไปใช้ การสร้างบรรยากาศให้เกิดการกระตุ้น ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการหาความรู้เพิ่มเติม สร้างนิสัยรักการอ่านและหลักการค้นคว้าจากห้องสมุดนอกจากนี้ต้องคำนึงถึงการจัดโรงอาหาร หอพัก สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เสริมสร้างความเจริญงอกงาม และเกื้อกูลการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษามาก บรรยากาศที่ร่มรื่นจะทำให้นิสิตนักศึกษาสดชื่น กระตือรือร้นที่จะเรียน เป็นแรงจูงใจให้นิสิตนักศึกษาอยากมาสถาบัน สิ่งก็ตามมาก็คือนิสิตนักศึกษาจะเกิดความรัก ความหวงแหน ความภาคภูมิใจในสถาบัน เพราะนอกจากจะพัฒนานิสิตนักศึกษาแล้ว ยังส่งเสริมประสิทธิภาพของการทำงานของบุคลากรในสถาบันการศึกษานั้น ๆ ด้วย^{๓๓}

นรา สมประสงค์ และเสรี ลาขโรจน์ ได้กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทั้ง ๓ ด้าน ดังนี้

๑. การจัดสภาพแวดล้อมภูมิทัศน์ ควรจัดดังนี้

๑.๑. สถานที่ตั้งควรคำนึงถึง ระบบผังเมือง การระบายน้ำสาธารณูปโภค การจราจร และระยะทางในเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษาเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองและนักเรียนจะได้ไม่ต้องเสียเวลามากในการเดินทาง สภาพที่ดินควรเหมาะสมแก่การก่อสร้างอาคารและรูปร่างของที่ดินที่ตั้ง ควรเลือกรูปร่างที่เหมาะสมต่อการจัดแผนผังอาคารเพราะรูปทรงที่ดินบางอย่างอาจมีสัดส่วนที่แคบและยาวเกินไป

^{๓๒}กรมสามัญศึกษา ๒๕๓๖ หน้า ๓๓ การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ:กรมสามัญศึกษา.ถ่ายเอกสาร.

^{๓๓}สุพร ตั้งสมรพงษ์ และวินัย วีรพัฒนานนท์, “การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมศึกษาและเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดนครนายก.งานวิจัยกรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๔๒).ถ่ายเอกสาร.หน้า๒-๓.

๑.๒ การวางแผนเขตทางสัญจร สถานศึกษาแต่ละแห่ง มีกิจกรรมหลากหลายประเภทและมีการเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ ตลอดเวลา ดังนั้นในการกำหนดเขตทางสัญจรจึงต้องพิจารณาในประเด็นนี้ด้วย คือ ควรมีถนนแนวทางเดินให้พอเพียง เหมาะสม ปลอดภัย สะดวกต่อการใช้สอย เช่น มีทางเดินมีหลังคาเชื่อมระหว่างอาคาร มีป้ายแสดงเส้นทางเดินไปอาคารต่างๆ ทางเดินลงบันไดและมีเนื้อที่ของเฉลียงทางเดินพอเหมาะ เป็นต้น

๑.๓ สุนทรียภาพและสิ่งแวดล้อม ควรเป็นแบบเฉพาะที่ตามความเหมาะสมของสถานที่ตั้งสภาพที่ดิน สภาพภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น การออกแบบของสถานศึกษาและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนนอกจากเกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนแล้ว ยังเป็นตัวอย่างในการพัฒนาอาคารบ้านเรือนในชุมชนที่จะได้สร้างบรรยากาศแวดล้อมให้สวยงามร่มรื่นควบคู่กันไปด้วย อันเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาสังคมทางด้านอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมอีกทางหนึ่งด้วย

๑.๔ การตกแต่งบริเวณให้ดูงดงาม มีสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษา ควรพิจารณา ดังนี้

๑.๔.๑. สนามหญ้า สถานศึกษาควรมีสวนหญ้าในโรงเรียน เพราะสีเขียวของหญ้าจะช่วยให้เกิดความเย็นตา ลดความร้อน ลดเสียงดัง และยังอาจใช้เป็นสนามเด็กเล่นหรือที่พักผ่อนได้ด้วย

๑.๔.๒. สวนหย่อม จะช่วยสร้างบรรยากาศที่สดชื่นร่มเย็นเป็นธรรมชาติได้มากถ้ามีต้นไม้ สระน้ำพุ หรือน้ำตกประกอบ

๑.๔.๓. สวนดอกไม้ ควรเป็นดอกไม้ที่ราคาไม่สูงนัก และต้องบำรุงรักษาน้อยเพราะไม้ดอกราคาสูงอาจเสี่ยงต่อการถูกตัด ส่วนการบำรุงรักษาควรแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบให้กับนักเรียนด้วย เพื่อสร้างความรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน

๑.๔.๔. การปลูกต้นไม้ยืนต้น ควรเลือกปลูกให้เหมาะสมกับสภาพที่ตั้ง และสภาพดิน เช่น ปลูกเพื่อให้เกิดร่มเงา ความร่มเย็น ช่วยบังแดด ป้องกันลม ป้องกันฝุ่นละอองหรือช่วยลดเสียงดัง เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็ควรคำนึงถึงอันตรายจากต้นไม้ด้วย เช่น อันตรายจากละอองเกสร หรือใบอันตรายจากรากหรือจากการเกาะเกี่ยว อันตรายจากกิ่งที่เปราะหรือจากต้นไม้ที่โค่นล้มง่าย

๑.๔.๕ รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย สถานศึกษา อาจทำรั้วกันเป็นสัดส่วน ซึ่งควรเป็นรั้วโปร่งที่จะให้ความรู้สึกปลอดโปร่งแจ่มใส เช่น รั้วต้นไม้ รั้วต้นไม้ รั้วพุ่มไม้ รั้วกระถาง รั้วต้นไม้ เป็นต้น โดยเฉพาะสถานศึกษาในชุมชน ถ้าไม่จำเป็นก็ไม่ควรสร้างรั้วทึบหรือกำแพง เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกเหมือนถูกกักขัง ไม่เป็นอิสระ ไม่ปลอดโปร่ง สบายสบายใจนอกจากนี้สถานศึกษาต้องจัดหาที่ทิ้งขยะมูลฝอยให้เพียงพอทั่วถึง เพื่อปลูกฝังสร้างนิสัยรักความสะอาดและความเป็นระเบียบให้นักเรียน และเป็นการแบ่งเบาภาระของสถานศึกษาในการกำจัดขยะมูลฝอยอีกด้วย

๑.๕ การกำหนดบริเวณเขตหรือสัดส่วนเฉพาะ จะช่วยให้การจัดกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า การกำหนดบริเวณ ได้แก่ บริเวณที่เป็นอาคาร เพื่อประโยชน์ในกิจกรรมการเรียนการสอน บริเวณสนับสนุนการเรียนการสอนที่

ประกอบด้วยห้องพยาบาล ห้องสมุด ห้องแนะแนว ห้องประชุม ห้องอาหาร บริเวณกีฬา ซึ่งประกอบด้วย โรงพลศึกษา สระว่ายน้ำ สนามกีฬา บริเวณต่างๆ บริเวณฝึกงาน เช่น แปลงเกษตร แหล่งสาธิตทดลอง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังควรกำหนดบริเวณพักผ่อนที่เป็นที่นั่งพักผ่อนในร่มใต้ต้นไม้ ริมสระน้ำ เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา ให้พบประสังสรรค์และผ่อนคลายความเครียด และบริเวณพักอาศัยของครูอาจารย์ นักการภารโรง แหล่งบำบัดน้ำเสีย ขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลต่างๆ^{๓๔}

๒.การจัดสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ ดังนี้

๒.๑. แผนภูมิบริเวณสถานศึกษาอาจเป็นผังบริเวณที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับแนวกั้นซึ่งอาคาร เลขที่อาคาร เลขที่ห้องสัมพันธ์กับเลขที่อาคารและอื่นๆ เท่าที่จำเป็นและเหมาะสมแผนภูมิบริเวณจะช่วยให้ทราบถึงขนาดที่ดิน ทิศทาง จำนวนอาคาร ทางเชื่อมระหว่างอาคาร รวมทั้งการคมนาคมภายในสถานศึกษา ทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารเป็นไปโดยสะดวกและรวดเร็ว

๒.๒ แผนภูมิอาคาร แผนภูมิอาคารแต่ละหลังควรแสดงแผนภูมิไว้ที่ที่สะดวกต่อการพบเห็น เช่น ใกล้บันได หรือบริเวณหน้าลิฟต์ สิ่งที่แสดงไว้ เช่น แผนภูมิแต่ละชั้น แผนภูมิห้อง การเดินทางเชื่อมบันได ห้องน้ำ ทางหนีไฟ ที่ตั้งเครื่องดับเพลิง เป็นต้น

๒.๓ การควบคุมตรวจสอบอาคาร ผู้รับผิดชอบด้านอาคารสถานที่ ควรต้องตรวจสอบมาตรฐานอาคารและการใช้อาคาร การใช้ห้องเรียน ห้องประกอบ ตามความเป็นจริงว่ามีการใช้ประโยชน์ได้จริงตามแผนที่กำหนดไว้ มีการจัดชั้นเรียนตามจำนวนตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ มากหรือน้อยกว่าเกณฑ์ เพราะเหตุใด นอกจากนี้ยังควรเดินตรวจอาคาร สถานที่ โดยทั่วๆ ไปอย่างสม่ำเสมอ เพื่อความสะอาดเรียบร้อยของสถานที่ ตลอดจนตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ประกอบในการพิจารณาตัดสินใจในการจัดซื้อ จัดหา ซ่อมแซมบำรุงรักษาให้ใช้งานได้เป็นปกติ

๒.๔ การประเมินผลอาคารสถานที่ การประเมินผลอาคารประเมินทั้ง ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ ประเมินเมื่อการก่อสร้างอาคารแล้วเสร็จสมบูรณ์ เพื่อดูว่าการออกแบบและการก่อสร้างดำเนินการไปตามข้อกำหนด และตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพื่อจะได้แก้ไขก่อนที่จะมีการรับมอบหรือใช้อาคารต่อไป ขั้นตอนที่ ๒ ประเมินเมื่อได้ใช้อาคารไปแล้วช่วงระยะเวลาหนึ่ง ในการประเมินขั้นนี้ควรให้ผู้มีส่วนร่วมประเมินด้วย เช่น ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา คนงาน ภารโรง และผู้ที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและใช้อาคาร เป็นต้น

๒.๕ การบำรุงรักษา เนื่องจากการบำรุงรักษามีระยะเวลานานเท่ากับอายุการใช้อาคารดังนั้น จึงมีระบบและวิธีการที่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่องตามปริมาณและลักษณะความยากง่ายของอาคารทั้งการดูแลรักษา ป้องกันก่อนครบบอายุการใช้งานและการซ่อมบำรุง^{๓๕}

^{๓๔}นรา สมประสงค์ และเสรี ลาขโรจน์. (๒๕๔๖) .การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาในประมวลสาระ ชุดวิชาการจัดการศึกษา หน่วยที่ ๙ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า ๖๘-๗๐.

^{๓๕}นรา สมประสงค์ และเสรี ลาขโรจน์. (๒๕๔๖), การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาในประมวลสาระ ชุดวิชาการจัดการศึกษา หน่วยที่ ๙ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, หน้า ๖๘-๗๐.

๓. สภาพแวดล้อมด้านความปลอดภัย

๓.๑ ให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย(Safet Education) จากสโลแกนที่ว่า “ปลอดภัยไว้ก่อน” เป็นมาตรการป้องกันในขั้นต้น สำหรับนักเรียนซึ่งรวมตัวกันอยู่เป็นจำนวนมากจะได้มีความระมัดระวังต่อการใช้อาคารสถานที่ ตัวอย่าง เช่น สถานศึกษาตั้งอยู่ริมแม่น้ำ นักเรียนจะต้องเดินทางโดยเรือโดยสาร จึงควรจะมีการปฐมนิเทศในเรื่องการลงเรือ การนั่งเรือ หากเกิดอุบัติเหตุตกลงไปในน้ำ จะช่วยตัวเองอย่างไร โดยอย่างน้อยนักเรียนควรว่ายน้ำเป็นทุกคน เป็นต้น สิ่งสำคัญคือทำให้ความรู้แก่นักเรียนในการใช้ประโยชน์อาคาร ตัวอย่าง เช่น กันสาดของอาคารสร้างไว้เพื่อกันแดดกันฝน นักเรียนอาจใช้เป็นที่นั่งคุยกันโดยครูไม่รู้ไม่เห็นอาจพลัดพลั่งตกลงมาได้ เรื่องทำนองนี้อาจเป็นตัวอย่างได้บ้างพอสังเขป เช่น

๓.๑.๑ รวบบันไดมีไว้จับเวลาเดินขึ้นหรือลง ไม่ใช่ให้นักเรียนนั่งคร่อมแล้วปล่อยให้ตัวลื่นไถลลงมาข้างล่าง

๓.๑.๒ แผงสวิตช์รวมไฟฟ้า ของอาคารแต่ละชั้น ห้ามนักเรียนไปเปิดเล่นเพราะอาจทำให้เกิดอันตรายจากไฟฟ้าลัดวงจร

๓.๑.๓ ปัจจุบันนิยมใช้หน้าต่างกระจกใส บางแห่งก็ใช้กระจกในเป็นบานประตูควรที่จะป้องกันโดยติดรูปลอก ให้เห็นที่สังเกต มิเช่นนั้นนักเรียนอาจเดินชนประตูกระจก

๓.๑.๔ ให้ความรู้เรื่องแผ่นดินไหว อย่าให้นักเรียนตกใจวิ่งออกมาพร้อม ๆ กันจะเกิดอันตรายจนแย่งกันลงบันได ควรให้ความรู้ให้นักเรียนให้พยายามอยู่ในความสงบ เพราะการเกิดแผ่นดินไหวของบ้านเราจะไม่รุนแรงมากนัก

๓.๑.๕ จัดสิ่งที่เป็นภัยแก่นักเรียน (SaFe School Environment) เป็นเรื่องการแบ่งเขตภายในบริเวณโรงเรียน ตัวอย่าง เช่น บริเวณสนามกีฬาของโรงเรียนเป็นเขตที่ควรแยกออกให้ชัดเจนการปลูกต้นไม้เป็นแนวหรือเขียนป้ายบอกไว้ว่าเป็นเขตกีฬา เพราะอาจเกิดอุบัติเหตุจากลูกฟุตบอลหรือการพุ่งหลาว การขว้างจักร ฯลฯ ที่อาจผิดทิศทางออกมาถูกนักเรียนได้

๓.๒.๑ โรงฝึกงานบางรายวิชาอาจมีอันตรายจากกระแสไฟฟ้าแรงสูงที่เรียกว่าไฟฟ้าสามเฟสการใช้ปลั๊ก การเข้าไปในเขตของการปฏิบัติงาน ควรมีป้ายว่า ระวังอันตราย ติดเอาไว้เพื่อเป็นการเตือนนักเรียนให้ได้สติสัมปชัญญะ เพื่อป้องกันอันตรายจากไฟฟ้าและเครื่องจักร

๓.๒.๒ ห้องทดลองวิทยาศาสตร์ สารเคมี ซึ่งมีการทดลองต่อวัน จะต้องมีการปล่อยปล่อยควันอันมีผลการทดลองทางเคมีให้อยู่สูง พอให้กลุ่มควันไม่ทำอันตรายต่อนักเรียนในชั้นอื่นอาจมีการต่อปล่อยควันให้สูงขึ้นภายหลังอาคาร เพื่อให้ลมธรรมชาติพัดพาควันจากการทดลองกระจายไป

๓.๒.๓ การตรวจสอบสายล่อฟ้า ประจำอาคารว่ายังใช้งานได้หรือไม่ เพราะบางทีสายจะขาดกระแสไฟฟ้าจะลงดินไม่ได้ จะทำให้เกิดอันตรายต่อนักเรียน หากอาคารเรียนเป็นอาคารสูงในบริเวณนั้น

๓.๒.๔ หากโรงอาหารหรือวิชาที่มีการใช้ก๊าซหุงต้ม ผู้บริหารให้ติดตั้งหัวการ์ดแบบติดตั้งอัตโนมัติ เมื่อเกิดก๊าซรั่ว อันจะทำให้เกิดอันตรายต่อนักเรียนหรือทำให้เกิดเพลิงไหม้ก็ได้ การสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยโดยการขจัดสิ่งที่มีองเห็นว่าจะเป็นอันตรายต่อนักเรียนนั้น จึงเป็นเรื่องที่ผู้บริหารควรมอบให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทางด้านความปลอดภัย ได้หมั่นตรวจสอบดูแลเพื่อประโยชน์ต่อนักเรียนจำนวนมาก

๓.๓ การป้องกันจากการจราจร (Traffic Safety) การวางแผนผังบริเวณโรงเรียนมักจะแยกแวกถนน ที่จอดรถ และที่ขนส่งบริเวณเข้ามาสู่อาคารต่าง ๆ ออกจากเหตุอาคารเรียน อาคารประกอบ ซึ่งนักเรียนจำนวนมากจะต้องเดินขนาดเปลี่ยนชั้นเรียน ทั้งนี้เพื่อป้องกันภัยจากรถยนต์ได้แก่นักเรียนตั้งแต่เริ่มต้น การวางแผนที่ดีจะให้รถยนต์ เข้าไปได้ บางเขตที่จัดไว้ให้รถ ส่วนบริเวณที่นักเรียนใช้งานจำไม่ต้องให้รถหรือจักรยานเข้าเป็นอันตราย เป็นการวางแผนขั้นแรกในการป้องกันภัยจากการจราจรอย่างถูกวิธี อย่างไรก็ดี หัวข้อนี้อาจแบ่งออกเป็น ๒ แนวทาง คือ

๓.๓.๑ ความปลอดภัยจากการขนส่ง หมายถึง การให้ความรู้แก่นักเรียนในการขึ้นลงเรือ ไม่ว่าจะเป็นการขนส่งสาธารณะ หรือการจัดการรับส่งของโรงเรียนเป็นการให้ความรู้ว่าการจะขึ้นหรือลงรถที่ดี จะต้องรอให้รถจอดสนิทก่อนไม่ให้โดดลงเวลารถยังมีความเร็วอยู่ การยืนอวัยวะออกมานอกรถหากเกิดอุบัติเหตุ นักเรียนควรปฏิบัติ ให้ความช่วยเหลือตนเองและเพื่อนนักเรียนอย่างไรบ้าง

๓.๓.๒ ความปลอดภัยในการจราจร เป็นการให้ความรู้แก่นักเรียนเมื่อต้องข้ามถนนหรือการเดินทางกลับบ้าน การข้ามหากเป็นจุดที่มีสะพานข้าม ควรใช้สะพานจะปลอดภัยกว่า การข้ามถนนอาจต้องดูทั้งสองข้างทางให้แน่ใจว่าปลอดภัย เพราะรถจักรยานยนต์บางคันจะวิ่งผิดทางก็เป็นได้ซึ่งทำให้เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง การให้ความรู้แก่นักเรียนก่อนระยะเบรกของรถยนต์ก็จะเป็นประโยชน์อย่างมาก เพราะบางทีนักเรียนไม่ทราบว่า ระยะของการหยุดรถทำได้ขนาดไหน ทำให้นักเรียนกะระยะผิดพลาด ทั้ง ๆ ที่คนขับก็พยายามเหยียบเบรกอย่างเต็มที่แล้วก็ตาม ตำรวจจราจรจะให้ความรู้แก่นักเรียนที่ลงรถประจำทางแล้ว เดินข้ามถนนจากด้านท้ายรถประจำทางนั้นอันตรายมาก เนื่องจากตัวรถประจำทาง จะบังนักเรียนไว้ รถที่วิ่งสวนมาจะมองไม่เห็น ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

๓.๔ การป้องกันเพลิงไหม้ (Fire Prevention) แม้ว่า การก่อสร้างอาคารเรียนอาคารประกอบในปัจจุบัน รัฐบาลมีกฎหมายให้ใช้วัสดุทนไฟแล้วก็ตาม แต่โอกาสที่จะทำให้เพลิงไหม้ก็ยังคงมีอยู่จึงได้จัดระเบียบให้ครูเวรอยู่เฝ้าโรงเรียนในเวลาค่ำคืน โอกาสที่จะเกิดเพลิงไหม้ยังมีอยู่ได้หลายทางเป็นต้นว่า ไฟฟ้าลัดวงจร ไฟผ่า การทิ้งก้นบุหรี่ ในบริเวณที่มีเชื้อเพลิงเกิดจากการรั่วของการหุงต้ม เป็นต้น

๓.๔.๑ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการป้องกันเพลิง เป็นการให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านการป้องกัน ช่วยดูแลจุดที่เป็นเชื้อเพลิง เช่น กล่องกระดาษาเก่า ๆ กองขยะแห้งหญ้า

แห้งที่สุ่มไว้ในฤดูแล้งสิ่งเหล่านี้อาจเป็นเชื้อเพลิง สายไฟฟ้าที่ถลอก อาจเกิดไฟฟ้าลัดวงจรได้สิ่งเหล่านี้ควรจะต้องจัดครุมาให้ความรู้แก่นักเรียน ซึ่งประโยชน์จะเกิดทั้งในการป้องกันที่บ้านของนักเรียนด้วย

๓.๔.๒ ให้นักเรียนมีความรู้ในการดับเพลิง อาคารทั่วไป จะมีถังเคมีสำหรับดับเพลิง อาคารบางหลังจะมีสายยางดับเพลิง ส่วนอาคารที่อยู่ในชนบทที่ขาดแคลนนิยมใช้ถังดับเพลิง ทราวยแขวนไว้ในกรณีฉุกเฉิน ครูต้องให้ความรู้แก่นักเรียนในการใช้อุปกรณ์ดับเพลิงทุกประเภทที่อยู่รวม ตัวกันใช้ถังน้ำดับเพลิงอีกทางหนึ่งด้วย

๓.๔.๓ การฝึกหัดหนีเพลิงไหม้ ในปัจจุบันมีการก่อสร้างอาคารเรียนรายชั้นอาคารเรียนระดับมัธยมศึกษาสำหรับที่ดินที่คับแคบ มาตรการก่อสร้างอาคารสูงถึง ๙ ชั้น เมื่อนักเรียนจำนวนมาก มีห้องดินอยู่ห่างจากผิวดินเช่นนี้ จึงควรให้มีการฝึกหัดหนีเพลิง โดยให้ความรู้ ว่าเมื่อเกิดเพลิงไหม้ ห้ามใช้ลิฟท์อย่างเด็ดขาด เพราะลิฟท์อาจติดเมื่อเกิดไฟดับขณะนั้น จึงควรใช้บันไดหนีไฟให้คล่องแคล่วและที่สำคัญคือ เมื่อเกิดเพลิงไหม้ต้องให้นักเรียน ควบคุมสติสัมปชัญญะให้ ตืออย่าตระหนกตกใจมากเกินไป อันจะเกิดสภาพการโกลาหลชนิดที่ควบคุมจำนวนมากไม่ได้ อันจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเสียดแย้งกันลงบันไดทำให้เกิดอันตรายตามมาได้ ^{๓๖}

พรรณนีย์ วรหาคำ ได้กล่าวว่า ด้านอาคารสถานที่ โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริหารที่ส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาธรรมชาติเต็มตามศักยภาพโรงเรียนมีอาคารสถานที่เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีโครงการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมไม่สวยงาม มีกิจกรรม ๕ ส มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัย มีการให้บริการและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีห้องเรียน มีห้องสมุด สนามเด็กเล่น สิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ อยู่ในสภาพใช้การได้ดี และมีความปลอดภัย มีการจัดการ และให้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา เช่น

๑. อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้การปฏิบัติกิจกรรม ๕ ส
๒. การส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของนักเรียนตามมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาของกรุงเทพมหานคร
๓. การให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
๔. ห้องเรียน ห้องสมุด สนามเด็กเล่น พื้นที่สีเขียว สิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพออยู่ในสภาพใช้การได้ดีและมีความปลอดภัย
๕. การจัดการและการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษาโรงเรียน

๕.๑ อาคารประกอบการ เช่น ศาลพระภูมิ ที่ประดิษฐานพระพุทธรูป อาคารอเนกประสงค์ ๒ ชั้น เรือนพยาบาล โรงครัว ศาลาไทย ที่ดื่ม่น้ำของนักเรียน ส้วมนักเรียน บ้านพักภารโรง บ้านพักครู

^{๓๖}นรา สมประสงค์ และเสรี ลาขโรจน์. (๒๕๔๖) .การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาในประมวลสาระ ชุดวิชาการจัดการศึกษา หน้าที่ ๙ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า ๖๘-๗๐.

๕.๒ ห้องพิเศษ เช่นห้องศูนย์วิทยากร ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้อง
หมอภาษา ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องจริยศึกษา ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องศิลปะ ห้องดนตรีไทย ห้อง
ดนตรีสากล ห้องนาฏศิลป์ ห้องเกษตร ห้องการงานอาชีพ^{๓๗}

อารียา สตาร์ตัน ได้กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาด้านกายภาพ
เป็นการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุ เป็นรูปธรรม ให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมต่างๆ ภายใน
สถานศึกษาโดยคำนึงถึงความปลอดภัยด้วย การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ด้านกายภาพ
จำแนกออกเป็น ๓ ส่วนดังนี้ ๑)ด้านภูมิทัศน์ ๒) ด้านอาคารสถานที่ ๓) ด้านความปลอดภัย ซึ่ง ๓
ส่วนนี้จะอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียนและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา
คือบุคลากรเกิดความรักความภาคภูมิใจและห่วงแหนในสถานศึกษา^{๓๘}

จากการศึกษาวิธีการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ของนักวิชาการ ได้แก่
กรมสามัญศึกษา, (๒๕๓๖), สุพร ตั้งสมรพงษ์ และวินัย วีรพัฒนานนท์ ,(๒๕๔๒), นรา สมประสงค์
และเสรี สารโจน์, (๒๕๔๖) , ทรรศนีย์ วราห์คำ, (๒๕๕๔), อารียา สตาร์ตัน, (๒๕๕๖),

ตารางที่ ๒.๕ การวิเคราะห์วิธีการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ

ข้อ	การจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ	นักวิชาการ					
		๑	๒	๓	๔	๕	๖
๑	มีการสร้างสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา เช่น กำหนดต้นไม้ประจำโรงเรียน สิ่งปลูกสร้างที่เป็น สัญลักษณ์ของโรงเรียน เพลงประจำโรงเรียน การแต่ง กายชุดที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน เป็นต้น	✓					✓
๒	มีการจัดบริเวณโรงเรียน มีการตกแต่งอาคารเรียน อาคาร ประกอบ ห้องเรียน ห้องพักครู สำนักงาน ฯลฯ ดูแลใช้ งานได้ดีโดยใช้ ๕ ส. คือ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย	✓	✓		✓		✓
๓	มีการใช้สถานที่เหมาะสมกับกิจกรรม เช่น ห้องแสดงศิลปะ วัฒนธรรมการ ห้องสมุด ห้องจริยธรรม และผู้เรียน สามารถเข้าไปใช้ได้	✓		✓			✓
๔	มีการใช้สถานที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น บริเวณ อาคาร หอประชุม โรงอาหาร ใต้ร่มไม้	✓					✓

^{๓๗}ทรรศนีย์ วราห์คำ, “การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดจันทร์
ประดิษฐาราม สังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”.สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔), หน้า ๓๓-๓๔

^{๓๘}อารียา สตาร์ตัน , “การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงาน
เขตราชเทวี”.สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖),
หน้า ๔๑.

ข้อ	การจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ	นักวิชาการ					
		๑	๒	๓	๔	๕	
๕	มีการจัดสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์การสอนไว้อย่างเป็นระเบียบ	✓					✓
๖	มีการจัดแสดงผลงานของผู้เรียน ในห้องเรียนเพื่อให้เกิดความภูมิใจในความสำเร็จ	✓					✓
๗	มีการจัดที่เอนกประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนพักผ่อนหรือทำงานตามที่ครูมอบหมาย	✓	✓				✓
๘	มีการจัดห้องสมุดที่ทันสมัยในด้านสื่อต่าง ๆ และมีความพร้อมในการให้บริการตลอดเวลา		✓		✓		✓
๙	มีการตกแต่งบริเวณให้ดูสวยงาม เช่น สนามหญ้า สวนหย่อม สวนดอกไม้ และการปลูกไม้ยืนต้น ควรเลือกให้เหมาะสม เพราะจะช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีขึ้น			✓			✓
๑๐	มีการรักษาความสะอาด และเป็นระเบียบ			✓			✓
๑๑	มีการทำรั้วกัน เป็นรั้วโปร่งที่จะให้ความรู้สึกปลอดโปร่งแก่จิตใจ เช่น รั้วต้นไม้ รั้วต้นไม้ รั้วพุ่มไม้ รั้วกระถาง รั้วต้นไม้			✓			✓
๑๒	มีการจัดทำคู่มือความปลอดภัยเกี่ยวกับ การใช้อาคาร ห้องปฏิบัติการ ถนน การขึ้นลงบันได และทางหนีไฟ			✓			✓
๑๓	มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย จากสโลแกนที่ว่า “ปลอดภัยไว้ก่อน” เช่น การลงบันได การใช้ไฟฟ้า ประตุนหน้าต่าง			✓			✓
๑๔	มีการให้ความรู้เรื่องการจราจรกับนักเรียน เช่น การข้ามถนนหรือเดินกลับบ้าน การขึ้นลงรถโดยสารสาธารณะ เป็นต้น			✓			✓

หมายเหตุอักษรย่อ:

จากตารางได้นำวิธีการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพของนักวิชาการทั้ง ๕ ท่านมาวิเคราะห์

๑) กรมสามัญศึกษา, (๒๕๓๖)

๒) สุพรรณ ตั้งสมรพงษ์ และวินัย วีรพัฒน์, (๒๕๔๒)

๓) นรา สมประสงค์ และเสรี สารโจน์, (๒๕๔๖)

๔) ทรรศนีย์ วรคำ, (๒๕๕๔)

๕) อาริยา สดรรัตน์, (๒๕๕๖),

จากตารางวิเคราะห์วิธีการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ผู้วิจัยสรุปได้ ๑๔ วิธี ดังนี้

๑) มีการสร้างสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา เช่น กำหนดต้นไม้ประจำโรงเรียน สิ่งปลูกสร้างที่เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน เพลงประจำโรงเรียน การแต่งกายชุดที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน เป็นต้น

๒) มีการจัดบริเวณโรงเรียน มีการตกแต่งอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องพักรุ สำนักรงาน ฯลฯ ดูแลใช้งานได้ดีโดยใช้ ๕ ส. คือ สะอาด สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย

๓) มีการใช้สถานที่เหมาะสมกับกิจกรรม เช่น ห้องแสดงศิลปะ วัฒนธรรมการ ห้องสมุด ห้องจริยธรรม และผู้เรียนสามารถเข้าไปใช้ได้

๔) มีการใช้สถานที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น บริเวณอาคาร หอประชุม โรงอาหาร ใต้ร่มไม้

๕) มีการจัดสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์การสอนไว้อย่างเป็นระเบียบ

๖) มีการจัดแสดงผลงานของผู้เรียน ในห้องเรียนเพื่อให้เกิดความภูมิใจในความสำเร็จ

๗) มีการจัดที่เอนกประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนพักผ่อนหรือทำงานตามที่ครุมอบหมาย

๘) มีการจัดห้องสมุดที่ทันสมัยในด้านสื่อต่าง ๆ และมีความพร้อมในการให้บริการ

ตลอดเวลา

๙) มีการตกแต่งบริเวณให้ดูสวยงาม เช่น สนามหญ้า สวนหย่อม สวนดอกไม้ และการปลูกไม้ยืนต้น ควรเลือกให้เหมาะสม เพราะจะช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีขึ้น

๑๐) มีการรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบ

๑๑) มีการทำรั้วกัน เป็นรั้วโปร่งที่จะให้ความรู้สึกปลอดภัยโปร่งแจ่มใส เช่น รั้วต้นเข็ม รั้วต้นโมก รั้วพุทธรักษา รั้วกระถิน รั้วต้นไผ่

๑๒) มีการจัดทำคู่มือความปลอดภัยเกี่ยวกับ การใช้อาคาร ห้องปฏิบัติการ ถนน การขึ้นลงบันได และทางหนีไฟ

๑๓) มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย จากสโลแกนที่ว่า “ปลอดภัยไว้ก่อน” เช่น การลงบันได การใช้ไฟฟ้า ประตุ หน้าต่าง

๑๔) มีการให้ความรู้เรื่องการจราจรกับนักเรียน เช่น การข้ามถนนหรือเดินกลับบ้าน การขึ้นลงรถโดยสารสาธารณะ เป็นต้น

๓. สภาพแวดล้อมด้านวิชาการ

สุพร ตั้งสมรพงษ์, และวินัย วีรพัฒนานนท์ ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมด้านวิชาการ (การเรียนการสอน) ได้แก่ การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน รูปแบบการสอนของอาจารย์ รวมทั้งการใช้สื่อต่าง ๆ ในการสอน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ หากทุกอย่างที่กล่าวมาเป็นไปในทางที่เหมาะสมก็จะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับความรู้และสามารถ นำความรู้ไปปฏิบัติได้ส่งผลให้นักศึกษามีความสำเร็จในการเรียนและจะพัฒนาทักษะแนวคิด และอุดมการณ์ต่างๆให้เกิดขึ้นในตนเองได้^{๓๙}

^{๓๙}สุพร ตั้งสมรพงษ์ และวินัย วีรพัฒนานนท์, “การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมศึกษาและเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดนครนายก.งานวิจัยกรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๒) .ถ่ายเอกสาร.หน้า ๒-๓.

นพรัตน์ สายลุน ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางวิชาการ ได้แก่ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งภายใน และภายนอกเรียนตลอดจนการจัดบริการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการต่าง ๆ ที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ประสบการณ์ให้มากที่สุด และได้บรรยากาศที่มีชีวิตชีวา การเรียนสอนสนุก ครูรักเด็ก เด็กรักครู สมาชิกในห้องมีการรักใคร่กลมเกลียวกัน ไม่มีบรรยากาศแห่งความกลัว หวาดผวา จิตตกกังวล ทุกคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “อยากมาโรงเรียน” เพื่อให้เห็นชัดเจนขึ้นจึงขอนำเครื่องชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ ดังนี้

๑. นักเรียนมีหน้าตาสดชื่น แจ่มใส มีชีวิตชีวา มีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม เช่น ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนโดยครูต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำด้วยตนเอง และเปิดโอกาสให้เรียนรู้ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูต้องคอยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้สมหวัง และมีพลังในผลสำเร็จแห่งการเรียนรู้ของตนเอง

๒. นักเรียนมีความกระตือรือร้น และสนุกสนานในการเรียน รู้ตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม เช่น ส่งเสริมให้นักเรียนคิด และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อสร้างบรรยากาศความร่วมมือร่วมใจและเอื้ออาทรต่อกัน มากกว่าการแข่งขันเอาตัวรอดตัวใครตัวมัน

๓. มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และยอมรับความคิดเห็นกัน และกัน มีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม เช่น ครูพยายามให้ความรัก ความเมตตา และมีมนุษยธรรม กับนักเรียนทุกคน ด้วยความจริงใจ สามารถย่างเข้าไปในโลกแห่งความคิด ความรู้สึกของนักเรียนแต่ละคนได้ขณะเดียวกันควรส่งเสริมให้นักเรียนเป็นตัวของตัวเอง

๔. มีความผูกพันและเป็นกันเอง ระหว่างครูกับนักเรียน มีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม เช่น ครูควรแสดงพฤติกรรมในด้านคำพูด กริยาท่าทาง สีหน้าที่ยิ้มแย้ม แจ่มใสและมีเหตุผล มีความสม่ำเสมอ นักเรียนจะได้รู้และเข้าใจว่าครูมีความรักและความจริงใจต่อทุกคนเพียงใด โดยไม่สามารถปิดบังอำพรางได้เลย สิ่งเหล่านี้ จะเป็นแม่แบบของนักเรียน และมีผลทางด้านจิตใจ หากครูสามารถครอบครองหัวใจของนักเรียนได้แล้วความรู้สึกที่ดีต่อกันจะสร้างสรรค์บรรยากาศการเรียนการสอนที่สดชื่น รักผูกพัน เอื้ออาทร ให้อภัยต่อกันตลอดไป

๕. โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม มีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม เช่น เปลี่ยนบรรยากาศการเรียนการสอนจากนักเรียนในห้องเรียนแคบ ๆ ไปเรียนตามร่มไม้ สนามหรือสถานที่อื่น ๆ ที่จะทำให้นักเรียนมีชีวิตชีวา และเกิดการเรียนรู้

๖. นักเรียนคิดและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม เช่น พยายามใช้สื่อการเรียนการสอนอุปกรณ์ ที่จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียน และเรียนด้วยความสนุกสนาน

๗. โรงเรียนมีการจัดห้องสมุดสำหรับนักเรียน มีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม เช่น จัดกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนมีโอกาสที่จะแสดงออก และเข้าร่วมทุกคนตามความถนัดและความสนใจอย่างต่อเนื่อง และเสรี เช่น ดนตรี กีฬา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ควรมีสถานและอุปกรณ์ให้นักเรียนได้ฝึกซ้อม เล่นและเข้าร่วมอย่างอิสระ ซึ่งมีผลทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ครบทุกด้าน

๘. จัดกิจกรรมทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ เช่น อภิปราย ตอบปัญหา นิทรรศการ เชิญวิทยากร มาบรรยายมีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม เช่น ทำทุกวิถีทางให้นักเรียนสามารถเป็นผู้นำ เราต้องสร้างนักเรียน ที่มีความกระฉับกระเฉง กระตือรือร้น ฉลาด ทันคน กล้าคิด กล้าทำ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงหรือสถานที่อื่น ๆ ที่จะทำให้มีชีวิตชีวา และเป็นผู้ที่มีความกตัญญูทတ်แท้ สุภาพ อ่อนน้อม ถ่อมตน เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

๙. ศึกษาพื้นฐานของนักเรียน มีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม เช่น วิชาบางวิชาที่นักเรียนบางคนเห็นว่า เป็นเรื่องที่ยากต่อการเข้าใจ และน่าเบื่อหน่าย ผู้สอนจะต้องพยายามเข้าใจเด็ก พยายามดูพื้นฐานของนักเรียน แล้วทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย สร้างบทเรียน ความสนุก ๆ ให้นักเรียนได้เล่นคอยให้กำลังใจเรื่องใดที่นักเรียนไม่เข้าใจ อาจจัดกลุ่มสอนพิเศษให้หรือเพื่อน ๆ ที่เรียนเก่งช่วยสอน

๑๐. จัดห้องสมุดให้เป็นโรงเรียน มีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม เช่น จัดห้องสมุดให้เป็นโรงเรียน โดยให้มีสถานที่กว้างขวาง และมีวัสดุครุภัณฑ์เพียงพอ สำหรับนักเรียนด้วยตนเอง เปิดบริการให้นักเรียนได้ใช้มากที่สุดทั้งนี้อาจจะเป็นแบบห้องสมุดโลกในบริเวณ ระเบียงใต้ถุนอาคาร ชุม ศาลา หรือใต้ร่มไม้ด้วยก็ได้^{๔๐}

นรา สมประสงค์ และ เสรี ลาซโรจน์ ได้กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ดังนี้

๑. การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ อาจตั้งคณะกรรมการวิชาการมาร่วมปรึกษาหารือถึงแนวปฏิบัติ การประเมินผลพร้อมทั้งเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไข ให้ครูอาจารย์ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชิญวิทยากรมาบรรยายนำเทคนิควิธีการสอน และนวัตกรรมใหม่ ๆ มีการจัดทำแผนการสอนรายวิชา มีการจัดตารางสอน/ตารางเรียนการจัดครูเข้าสอนในแต่ละวิชาตามความเหมาะสม

๒. การจัดบรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียน มีการจัดบริการทางด้านวิชาการ การจัดบรรยากาศในห้องเรียน

๓. งานด้านหลักสูตร เอกสารประกอบการใช้หลักสูตร โดยโรงเรียนรวบรวมเอกสารหลักสูตรทุกประเภทให้ครูได้ศึกษาเพิ่มเติม มีการจัดทำแผนการเรียนหลากหลายให้สอดคล้องกับหลักสูตร มีการมอบหมายให้หมวดวิชาจัดทำแผนการสอน มีสมุดประเมินผล จัดให้มีคาบสอนแนะแนว สอนซ่อมเสริม ชุมนุม ลูกเสือ-เนตรนารี และมีกิจกรรมครบตามหลักสูตร

---

^{๔๐}นพรัตน์ สายลุน, “การดำเนินงานเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนบ้านกราม อำเภอบึงนาราง จังหวัดศรีสะเกษ”, การศึกษาค้นคว้าอิสระ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๖), หน้า.๖๓-๖๕.

๔. การจัดการเรียน โรงเรียนจัดการเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการให้หลากหลายเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและ ศักยภาพของโรงเรียน

๕. การสอนซ่อมเสริม โรงเรียนอาจจัดให้ทั้งแบบที่เป็นทางการตามความสะดวกของครูและนักเรียนหรืออาจจัดแบบเป็นทางการ โดยแบ่งเด็กตามระดับสติปัญญา เช่น สอนเสริมให้กับนักเรียนที่ตั้งใจเรียน และจัดเสริมประสบการณ์ให้กับนักเรียนที่ไม่ตั้งใจเรียน หรือเชิญวิทยากรมาบรรยายในรายวิชาหลักเพื่อเตรียมตัวสอบแข่งขัน เป็นต้น

๖. การวัดและประเมินผล ได้แก่ การวัดและประเมินผลตามหลักสูตรตามระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด การจัดสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อ จัดสอบซ่อม การมอบรางวัลดีเด่นแก่นักเรียนประจำปีการศึกษา การวิเคราะห์ข้อสอบ การลงทะเบียนเรียน การแจ้งผลการสอบ การประกาศรายชื่อนักเรียนที่ไม่มีสิทธิ์เข้าสอบปลายภาค

๗. กิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี กิจกรรมชุมนุม และกิจกรรมอื่นตามลักษณะของกิจกรรม เสียสละบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม รู้จักทำงานร่วมกันมีสุขภาพแข็งแรง

๘. การจัดแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุดห้อง คอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการ แปลงสาธิตแหล่งเรียนรู้ในชุมชน สถานประกอบการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัดและสถานที่ราชการ เป็นต้น^{๔๑}

ทรงศนีย์ วรหาคำ ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ดังนั้นเพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ สู่เป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาโรงเรียนและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พุทธศักราช ๒๕๔๕ และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ โรงเรียนมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนจัดหา จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ ส่งเสริมให้ครูจัดทำ แผนการจัดการประสบการณ์ที่เหมาะสม กับความสนใจตามวัยของเด็กโดยใช้แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีการนิเทศติดตามผลงาน เช่น

๑. การจัดหา จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ

๒. การส่งเสริมด้านงบประมาณ การอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการให้ครูมีการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์จากประสบการณ์ตรงจากการเล่นของนักเรียน

๓. การจัดส่งเสริมให้ครูจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับความสนใจตามวัยของนักเรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตของนักเรียนในแต่ละชุมชนและสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

^{๔๑}นรา สมประสงค์ และเสรี ลาขโรจน์. (๒๕๔๖) .การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาในประมวลสาระ ชุติวิชาการจัดการศึกษา หน่วยที่ ๙ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า ๘๓.

๔. การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดประสบการณ์เรียนรู้อย่างมีระบบ โรงเรียนมีการจัดทำกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพเด็กด้วยวิธีหลากหลายโรงเรียนมีการจัดทำกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพนักเรียนด้วยวิธีหลากหลายโดยมีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดกิจกรรมที่กระตุ้นพัฒนาการทางกาย ทางสมอง ทางอารมณ์ และทางสังคม ที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย ค่านิยมที่ดีงาม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยสอดคล้องกับวิถีชีวิตตามแนววิถีพุทธ วิถีธรรม เช่น

๑. การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
๒. การจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถทางวิชาการ และความคิดสร้างสรรค์
๓. การจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถพิเศษและความถนัด
๔. การจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยม
๕. การจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา กิจกรรมนันทนาการ และภาษาต่างประเทศ
๖. การตกแต่งการสื่อสารสร้างสรรค์วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาไทยที่สอดคล้องกับวิถีพุทธวิถีธรรม
๗. การปฏิบัติการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย
๘. การจัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม^{๔๒}

อารียา สตราร์ตัน ได้กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ด้านวิชาการ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ตรงตามจุดประสงค์ ส่งเสริมความสามารถของแต่ละบุคคล และเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น โดยสถานศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ตลอดจนการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และได้รับประสบการณ์ให้ได้มากที่สุดภายใต้บรรยากาศที่มีชีวิตชีวา แจ่มใส น่าเรียนรู้ส่งเสริมความสามารถของแต่ละบุคคล เร่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตลอดจนการจัดบริการต่างๆ ทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอทำให้ผู้เรียนปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข^{๔๓}

จากการศึกษาวิธีการจัดประเภสภาพแวดล้อมด้านวิชาการ ของนักวิชาการ ได้แก่ สุพร ตั้งสมวรพงษ์ และวินัย วีรวฒนานนท์ , (๒๕๔๒), นพรัตน์ สายลุน (๒๕๔๖), นรา สมประสงค์ และเสรี สาโรจน์, (๒๕๔๖) , วรรณีย์ วรหคำ, (๒๕๕๔), อารียา สตราร์ตัน, (๒๕๕๖),

^{๔๒} วรรณีย์ วรหคำ, “การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”. *สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔), หน้า ๓๕-๓๖.

^{๔๓} อารียา สตราร์ตัน , “การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตราชเทวี”, *สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖), หน้า ๕๐-๕๑

ตารางที่ ๒.๖ การวิเคราะห์วิธีการจัดสภาพแวดล้อมด้านวิชาการ

ข้อ	การจัดสภาพแวดล้อมด้านวิชาการ	นักวิชาการ					
		๑	๒	๓	๔	๕	๖
๑	มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๒	ครูมีเทคนิคและรูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับนักเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๓	มีการใช้สื่อจัดการเรียนการสอน หลากหลายรูปแบบ	✓	✓	✓			✓
๔	มีการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน โดยครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำด้วยตนเอง และเปิดโอกาสให้เรียนรู้ให้ได้มากที่สุด		✓			✓	✓
๕	มีการส่งเสริมให้นักเรียนคิดและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ครูต้องคอยกระตุ้นให้นักเรียนกระตือรือร้น จนเกิดการเรียน	✓	✓				✓
๖	มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม เช่น เปลี่ยนบรรยากาศการเรียนการสอนจากนักเรียนในห้องเรียนแคบ ๆ ไปเรียนตามร่มไม้ สนามหรือสถานที่อื่น ๆ ที่จะทำให้มีชีวิต ชีวา และเกิดการเรียนรู้	✓	✓	✓		✓	✓
๗	มีการการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน	✓	✓				✓
๘	มีการจัดกิจกรรมตามความถนัดของผู้เรียน เช่น อภิปราย ตอบปัญหา จัดนิทรรศการ ให้นักเรียนได้แสดงความสามารถของตนเอง		✓				✓
๙	มีการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ อาจตั้งคณะกรรมการวิชาการมาร่วมปรึกษาหารือถึงแนวปฏิบัติ การประเมินผลพร้อมทั้งเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไข			✓			✓
๑๐	มีการจัดตารางสอน/ตารางเรียนการจัดครูเข้าสอนในแต่ละวิชาตามความเหมาะสม			✓			✓
๑๑	มีการจัดแผนการเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการให้หลากหลายเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและ ศักยภาพของโรงเรียน			✓	✓		✓
๑๒	มีการสอนซ่อมเสริมของครู โดยแบ่งเด็กตามระดับสติปัญญา เช่น สอนเสริมให้กับนักเรียนที่ตั้งใจเรียน และจัดเสริมประสบการณ์ให้กับนักเรียนที่ไม่ตั้งใจเรียน			✓			✓

ข้อ	การจัดสภาพแวดล้อมด้านวิชาการ	นักวิชาการ					
		๑	๒	๓	๔	๕	
๑๓	มีการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรตามระเบียบที่ กระทรวงศึกษาธิการกำหนด			√	√		√
๑๔	มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี กิจกรรมชุมนุม และกิจกรรมอื่นตามลักษณะของ กิจกรรม เสี่ยงสละ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อ ส่วนรวม รู้จักทำงานร่วมกันมีสุขภาพแข็งแรง			√			√

หมายเหตุอักษรย่อ:

จากตารางได้นำวิธีการจัดสภาพแวดล้อมด้านวิชาการของนักวิชาการทั้ง ๕ ท่านมาวิเคราะห์

- ๑) สุพรรณ ตั้งสมรพงษ์ และวินัย วีรพัฒนานนท์ ,(๒๕๔๒) ๒) นพรัตน์ สายลุน, (๒๕๔๖)
๓) นรา สมประสงค์ และเสรี สาโรจน์, (๒๕๔๖) ๔) ทรรศนีย์ วรารักษ์คำ, (๒๕๕๔)
๕) อาริยา สตรรัตน์, (๒๕๕๖)

จากตารางวิเคราะห์วิธีการจัดสภาพแวดล้อมวิชาการ ผู้วิจัยสรุปได้ ๑๔ วิธี ดังนี้

- ๑) มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - ๒) ครูมีเทคนิคและรูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับนักเรียน
  - ๓) มีการใช้สื่อจัดการเรียนการสอน หลากหลายรูปแบบ
  - ๔) มีการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนโดยครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำด้วยตนเอง และเปิดโอกาสให้เรียนรู้ให้ได้มากที่สุด
  - ๕) มีการส่งเสริมให้นักเรียนคิดและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ครูต้องคอยกระตุ้นให้นักเรียนกระตือรือร้น จนเกิดการเรียน
    - ๖) มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม เช่น เปลี่ยนบรรยากาศการเรียนการสอนจากนักเรียนในห้องเรียนแคบ ๆ ไปเรียนตามร่มไม้ สนามหรือสถานที่อื่น ๆ ที่จะทำให้มีชีวิตชีวา และเกิดการเรียนรู้
    - ๗) มีการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
    ๘. มีการจัดกิจกรรมตามความถนัดของผู้เรียน เช่น อภิปราย ตอบปัญหา จัดนิทรรศการให้นักเรียนได้แสดงความสามารถของตนเอง
    - ๙) มีการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
- อาจตั้งคณะกรรมการวิชาการมาร่วมปรึกษาหารือถึงแนวปฏิบัติ การประเมินผลพร้อมทั้งเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไข
  - ๑๐) มีการจัดตารางสอน/ตารางเรียนการจัดครูเข้าสอนในแต่ละวิชาตามความเหมาะสม
  - ๑๑) มีการจัดแผนการเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการให้หลากหลายเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและ ศักยภาพของโรงเรียน

๑๒) มีการสอนซ่อมเสริมของครู โดยแบ่งเด็กตามระดับสติปัญญา เช่น สอนเสริมให้กับนักเรียนที่ตั้งใจเรียน และจัดเสริมประสบการณ์ให้กับนักเรียนที่ไม่ตั้งใจเรียน

๑๓) มีการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรตามระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

๑๔) มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี กิจกรรมชุมนุม และกิจกรรมอื่นตามลักษณะของกิจกรรม เสียสละ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม รู้จักทำงานร่วมกันมีสุขภาพแข็งแรง

๒.๒ หลักสัปายะ ๗

ในเรื่องเกี่ยวกับสัปายะนั้น พระพุทธเจ้าตรัสถึงลักษณะของภิกษุผู้ใส่ใจใฝ่ในการปฏิบัติธรรมไว้ว่า “เราจักพูดเรื่องเห็นปานนี้ คือ เรื่องความมกน้อย เรื่องความสันโดษ เรื่องความสงัด เรื่องความไม่คลุกคลีกัน เรื่องการปรารถนาความเพียร เรื่องศีล เรื่องสมาธิ เรื่องปัญญา เรื่องวิมุตติ เรื่องวิมุตติญาณทัสสนะ ซึ่งเป็นเรื่องขัดเกลากิเลสอย่างยิ่ง เป็นสัปายะแก่ความเป็นไปแห่งจิต เป็นไปเพื่อความเปื้อนหายโดยส่วนเดียว เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อสงบระงับ เพื่รู้อย่างยิ่ง เพื่ตรัสรู้ และเพื่อบิพพาน”^{๔๔} ซึ่งคำว่า “เป็นสัปายะแก่ความเป็นไปแห่งจิต” นั้นมีความหมายว่า เป็นที่สบายและเป็นอุปการะแก่การชักนำจิตเข้าสู่สมถะและวิปัสสนา มี ๗ ประการ ได้แก่ อาวาส โจรคาม การพูดคุยกุศล โภชนะ ฤดู และอิริยาบถ^{๔๕}

๒.๒.๑ ความหมายสัปายะ ๗

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของสัปายะ จากนักวิชาการ ซึ่งได้ให้ความหมายของสัปายะ ไว้หลายประการ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

ดั่งตถุณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช) ได้กล่าวไว้ว่า สัปายะ หมายถึง วัตถุ สิ่งของ และสถานที่ หรือบุคคลอันเป็นที่สบาย เหมาะสมเกื้อกูลและอำนวยความสะดวกต่อการประทับระครองจิตใจในตั้งมั่นอยู่ในวิเวก^{๔๖}

สนธิ ศรีสำแดง ได้กล่าวไว้ว่า สัปายะ หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวก มีประโยชน์ สิ่งที่เหมาะสมและน่าพอใจ^{๔๗}

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้กล่าวไว้ว่า สัปายะ หมายถึง ความสะดวก ความเหมาะสม ความเกื้อกูล และความสำราญ คำไทยใช้ว่า สบาย คำวัด หมายถึง สิ่ง

^{๔๔} คุรุรายละเอียดใน ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๘๙/๒๒๗.

^{๔๕} คุรุรายละเอียดใน ม.อ. อ. ๓/๑๘๙/๑๑๗.

^{๔๖} ดั่งตถุณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), มหาสติปัฏฐานสูตร, (กรุงเทพฯ : บริษัท ยูไนเต็ด โปรดักชั่นเพรส จำกัด , ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๐.

^{๔๗} สนธิ ศรีสำแดง, พุทธศาสนากับการศึกษา, (กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๙๐.

เหมาะสม สนับสนุนเกื้อกูลส่งเสริมอำนวยให้เกิดความสะดวกสบาย เกิดความคล่องตัวในที่อยู่อาศัย และการทำความดี เช่น การบำเพ็ญเพียร การทำกรรมฐาน เป็นต้น^{๔๘}

นพวรรณ อุปคำ, ชลธิดา สิมะวงศ์ และอุบล ก่องแก้ง ได้กล่าวไว้ว่า สัปายะ หมายถึง สิ่งต่างๆ สถานที่ หรือบุคคล เป็นที่สบาย เหมาะกันหรือเอื้ออำนวยต่อการบำเพ็ญและการรักษาศีล^{๔๙}

วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม ได้กล่าวไว้ว่า สัปายะ หมายถึง สิ่งที่ทำให้สบายสำหรับบุคคลที่ปฏิบัติ^{๕๐}

กรมการศาสนา ได้กล่าวไว้ว่า สัปายะ (สบาย) หมายถึง สภาพที่เอื้อ เกื้อหนุน เหมาะสมกับการเป็นอยู่ การทำกิจกรรมหรือดำเนินกิจการต่างๆ อย่างได้ผลดีเป็นคุณภาพชีวิต^{๕๑}

สุชานาฏ เพ็งมาก ได้กล่าวว่า สัปายะ ๗ หมายถึง ความเหมาะสม สิ่งที่สำคัญกับตน อย่างใกล้ชิด ไม่มีทางหลีกเลี่ยง คือ ที่อยู่ ที่เที่ยว เสียงที่ได้ยิน คนเกี่ยวข้องด้วย ปัจจัยที่เลี้ยงชีวิต และดินฟ้าอากาศที่ห่อหุ้ม ถ้าเลือกได้เหมาะสมที่สุดเพียงไร ผู้นั้นจะมีจิตใจเข้มแข็งผ่องใส ไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยในการบำเพ็ญธรรมของตน^{๕๒}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า สัปายะ ๗ หมายถึง สิ่งที่สบาย, สภาพเอื้อ, สิ่งที่เอื้อต่อการอยู่ดีและการที่จะพัฒนาชีวิต, สิ่งที่เหมาะสม อันเกื้อหนุนในการเจริญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย^{๕๓}

จากการศึกษาความหมายสัปายะ ของนักวิชาการ ได้แก่ ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕), สนิทศรีสำแดง (๒๕๔๗), พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), (๒๕๕๑) , นพวรรณ อุปคำ, ชลธิดา สิมะวงศ์ และอุบล ก่องแก้ง, (๒๕๕๒), วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม, (๒๕๕๓), กรมการศาสนา, (๒๕๕๔), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๘), สุชานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๘),

^{๔๘} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ “คำวัด” , พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ :ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๑) , หน้า ๑๐๙๐.

^{๔๙} นพวรรณ อุปคำ, ชลธิดา สิมะวงศ์ และอุบล ก่องแก้ง, การถอดบทเรียน เรื่องการบำบัดสุราโดยองค์กรพุทธศาสนา (วิถิพุทธ) สำนักปฏิบัติธรรมถ้ำตอง ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ , (เชียงใหม่ : แผนงานการพัฒนากระบวนการรูปแบบ และวิธีการบำบัดรักษาผู้มีปัญหาการบริโภคสุราแบบบูรณาการ (ผรส.), ๒๕๕๒), หน้า ๙.

^{๕๐} วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม, คู่มือปฏิบัติ สมถวิปัสสนากัมมัฐาน ๕ สาย, (นครปฐม : บริษัทเพชรเกษม พรินต์ติ้ง กรู๊ป จำกัด, ๒๕๕๓) , หน้า ๒-๒๒.

^{๕๑} กรมการศาสนา, ความรู้ศาสนาเบื้องต้น, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๔) , หน้า ๓๓.

^{๕๒} สุชานาฏ เพ็งมาก, “การบริหารโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสัปายะ ๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๔๙.

^{๕๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๒๔, (กรุงเทพมหานคร: ผลิตีมี, ๒๕๕๘), หน้า ๔๓๖.

ตารางที่ ๒.๗ การวิเคราะห์ความหมายสัปปายะ

ข้อ	ความหมายสัปปายะ	นักวิชาการ								
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙
๑	วัตถุ สิ่งของ และสถานที่ เหมาะสมแก่กุลและอำนาจความสะดวก มีประโยชน์	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
๒	บุคคลอันเป็นที่สบาย จิตใจในตั้งมั่น ในการทำความดี เช่น การบำเพ็ญเพียร การทำกรรมฐาน เป็นต้น	✓		✓	✓					✓
๓	สิ่งที่เอื้อต่อการอยู่ดีและการที่จะพัฒนาชีวิต, สิ่งที่เหมาะสม อันเกื้อหนุนในการเจริญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น	✓	✓						✓	✓
๔	สิ่งที่สัมพันธ์กับตน อย่างใกล้ชิด ไม่มีทางหลีกเลี่ยง คือ ที่อยู่ ที่เที่ยว เสียงที่ได้ยิน คนเกี่ยวข้องด้วย ปัจจัยที่เลี้ยงชีวิต และดินฟ้าอากาศที่ห่อหุ้ม ถ้าเลือกได้เหมาะสมที่สุดเพียงไร ผู้นั้นจะมีจิตใจเข้มแข็งผ่อง								✓	✓
๕	สถานที่เหมาะแก่การทำกิจกรรมหรือดำเนินกิจการต่างๆ อย่างได้ผลดีเป็นคุณภาพชีวิต					✓	✓			✓

หมายเหตุอักษรย่อ:

จากตารางได้นำความหมายสัปปายะ ของนักวิชาการ ทั้ง ๘ ท่านมาวิเคราะห์

๑) ดังตฤณ (ศรัณย์ โมตรีเวช), (๒๕๓๔)   ๒) สนิทศรีสำแดง, (๒๕๓๗)

๓) พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), (๒๕๕๑)

๔) นพวรรณ อุปคำ, ชลธิดา สิมาวงศ์ และอุบล ก่องแก้ง, (๒๕๕๒)

๕) หลวงพ่อสดธรรมกายาราม, (๒๕๕๓)   ๖) กรมการศาสนา, (๒๕๕๔)

๗) สุขานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗),   ๘) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๕๘)

จากตารางวิเคราะห์ความหมายสัปปายะ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สถานที่ วัตถุ สิ่งของที่ เหมาะสมแก่กุล อำนาจความสะดวก เหมาะแก่การทำกิจกรรมต่างๆ จิตใจในตั้งมั่น ในการทำความดี เช่น การบำเพ็ญเพียร การทำกรรมฐาน อันสนับสนุนการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียนรู้มากขึ้น และช่วยพัฒนาชีวิตคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

๒.๒.๒ องค์ประกอบของสัปปายะ ๗

๑.อาวาสสัปปายะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของอาวาสสัปปายะ จากนักวิชาการ ซึ่งได้ให้ความหมายของอาวาสสัปปายะ ไว้หลายประการ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

ดั่งตถุณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช) ได้กล่าวว่า อาวาส หมายถึง ที่อยู่อาศัย สงบ สัตถ์ ตั้งอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เงียบ ก็จะปรุงแต่งจิตให้นุ่มเอียงเอนไปทางวิเวก แม้จะไม่ได้อยู่ถาวร แต่ก็อยู่ได้สักช่วงที่น้อมใจเพียรปฏิบัติ^{๕๔}

ทวิ ภูมิรินทร์ ได้กล่าวว่า ที่อยู่อาศัยเป็นที่สบาย หมายถึง ที่อยู่ที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ดี เหมาะแก่การอยู่อาศัย และอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ดี มีต้นไม้ร่มรื่น มีแหล่งน้ำ และอากาศที่ถ่ายเทได้ดี ปราศจากมลพิษ^{๕๕}

วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม ได้กล่าวว่า อาวาสสัปปายะ หมายถึง ที่อยู่สบาย ท่านแนะนำให้เลือกที่อยู่ดังนี้ ไม่ใหญ่เกินไป เพราะจะทำให้ต้องดูแลรักษามาก, ไม่ไหม้เกินไป เพราะมีเรื่องที่จะต้องทำมาก, ไม่คร่ำคร่าเกินไปเพราะมีอันตรายจากวัตุนั้น หรือจากสัตว์เลื้อยคลานต่างๆ , ไม่อยู่ใกล้ทางเดิน เพราะจะถูกรบกวนด้วยเสียงของคนเดิน, ไม่อยู่ใกล้บ่อน้ำสาธารณะ เพราะจะถูกรบกวนจากบุคคลหรือจากการตักน้ำของบุคคล, ไม่อยู่ในที่มีผักหญ้า ที่ใช้เป็นอาหารได้เพราะจะถูกรบกวนจากคันหาผัก, ไม่อยู่ในที่มีดอกไม้หรือผลไม้ที่ใช่ประโยชน์ได้ เพราะจะถูกรบกวนจากสัตว์และบุคคลที่เนื่องจากเนื่องจากดอกไม้ หรือผลไม้, ไม่อยู่ในที่ที่คนมุ่งหมายจะได้ เพราะขอให้เกิดศัตรู, แล้วได้รับความรบกวนจากศัตรูนั้น, ไม่อยู่ในสถานที่ที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่บูชาของประชาชน เพราะจะทำให้รำคาญ, ไม่อยู่ใกล้ตัวเมือง เพราะตัวเมืองย่อมเป็นทางมาแห่งการรบกวนทุกประการ, ไม่อยู่ใกล้แหล่งหาฟืน หรือที่ทำนา เพราะเป็นการยากที่จะไม่ถูกรบกวนด้วยเสียง หรือจากบุคคลโดยตรง, ไม่อยู่ใกล้สิ่งหรือบุคคลที่เป็นวิสภาค เช่น คนโกรธกัน หรือเพศตรงกันข้ามเป็นต้น, ไม่อยู่ใกล้ทำนน้ำ เพราะเป็นที่ไปมาไม่หยุด, ไม่อยู่บ้านนอกชายแดนเกินไป เพราะคนเหล่านั้นไม่ศรัทธาที่จะสนับสนุน, ไม่เข้าใจแล้วยังจะทำตนเป็นปฏิบัติอีกด้วย, ไม่อยู่ที่พรมแดนของประเทศ เพราะเป็นถิ่นที่ต้องระวังรักษาอย่างเข้มงวดกวดขันของเจ้าหน้าที่ผู้รักษา และจะกระทบกระเทือนเมื่อเกิดปัญหาพรมแดนหรือชายแดนขึ้น, ไม่อยู่ในที่ไม่มีสัปปายะ ๗ ประการข้างต้นดังกล่าวแล้ว และไม่อยู่ในที่ไม่อาจติดต่อกับภิกษุสามเณร เช่น อาจารย์ผู้สอนก็มีภิกษุสามเณร ทั้งหมัดนี้เป็นตัวอย่างของที่อยู่ที่ควรหรือไม่ควรอยู่ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์สำหรับวินิจฉัยในปัญหาอันเกี่ยวกับสัตว์ฐานที่บำเพ็ญสมณกรรมทำโดยตรง เมื่อได้สถานที่ปราศจากโทษเหล่านี้แล้ว ก็เรียกว่า อาวาสสัปปายะซึ่งอาจจะหมายถึงสถานที่ทั้งหมู่บ้าน ทั้งป่าเนื้อทั้งวัดหรือส่วนที่แห่งวัดหรือแม้แต่เพียงกุฏิ กระต๊อบ กระตอม หรือถ้ำลิโคนไม้ หรือหุบเหวที่อยู่เป็นส่วนตัวโดยเฉพาะจริงๆก็ตาม^{๕๖}

^{๕๔}ดั่งตถุณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช) , มหาสติปัฏฐานสูตร, (กรุงเทพ : บริษัท ยูไนเต็ด โปรดักชั่นเพรส จำกัด , ๒๕๕๕) , หน้า ๓๔๘.

^{๕๕}ทวิ ภูมิรินทร์, มงคลชีวิต, (กรุงเทพ :โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๔๕) , หน้า ๒๖.

^{๕๖} วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม,คู่มือปฏิบัติ สมณวิปัสสนากัมมัฐาน ๕ สาย, (นครปฐม : บริษัทเพชรเกษมพรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๕๓) ,หน้า ๒-๒๒-๒-๒๓.

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้กล่าวว่า สถานที่อยู่สบายเพื่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมี ๕ ประการคือ

๑. วัดหรือสำนักที่อยู่ไม่ไกลนัก ไม่ไกลนัก ไปมาสะดวก
๒. เป็นวัดหรือสำนักที่มีสภาพทั่วไปโดยกลางวันไม่พลุกพล่านด้วยผู้คน กลางคืนเงียบสงัดไม่อีกทีกครึกโครม
๓. เป็นวัดหรือสำนักที่มีสภาพแวดล้อมบรรยากาศร่มรื่น ปราศจากการรบกวนของพวก เหลือบ ยุงหรือสัตว์เลื้อยคลานต่างๆ
๔. เป็นวัดหรือสำนักที่ไม่ขัดสนผิดเคืองด้วยปัจจัยสี่
๕. เป็นวัดหรือสำนักที่มีพระเถระผู้เชี่ยวชาญทั้งปริยัติและปฏิบัติอยู่ด้วย ซึ่งจะสามารถเข้าไปสอบถามขออดข้อทำให้ท่านช่วยอธิบายได้^{๕๗}

กรมการศาสนา ได้กล่าวว่า เสนาสนะสัปปายะ คือ สถานที่อยู่อาศัย ที่นั่ง ที่นอน มั่นคงปลอดภัย ใช้ทำประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ได้ดี^{๕๘}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) อวาส (ที่อยู่) ที่อยู่นั้นเหมาะสม เช่น ปลอดภัย ไม่พลุกพล่านจอแจ^{๕๙}

สุขานาฏ เพิ่งมาก ได้กล่าวว่า อวาสสัปปายะ หมายถึง ที่อยู่นั้นเป็นที่เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม มีความสะดวกสบาย มั่นคง มีความสะอาด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีสุขลักษณะที่ดี อากาศถ่ายเทได้สะดวก เงียบสงบ ไม่มีเสียงรบกวน ร่มรื่นมีบริเวณกว้างขวาง มีรั้วรอบขอบชิดปลอดภัย ไม่มีสัตว์และแมลงรบกวน มีปัจจัยสี่ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีครูอาจารย์ผู้ทรงอรรถทฤษฎีธรรมอยู่ด้วย^{๖๐}

จากการศึกษาอวาสสัปปายะของนักวิชาการ ได้แก่ ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕), ทวี ภูมรินทร์(๒๕๔๕), วัดหลวงพ่อสวดธรรมกายาราม,(๒๕๕๓), กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (๒๕๕๓), กรมการศาสนา, (๒๕๕๔), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๘),สุขานาฏ เพิ่งมาก, (๒๕๕๗)

^{๕๗} กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **หลักการถือศีลปฏิบัติธรรม**, (กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑๖.

^{๕๘} กรมการศาสนา,**ความรู้ศาสนาเบื้องต้น**, (กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๓๓.

^{๕๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๑, (กรุงเทพมหานคร: ผลิติธม, ๒๕๕๘), หน้า ๒๐๙-๒๑๐.

^{๖๐} สุขานาฏ เพิ่งมาก“การบริหารโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสัปปายะ ๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”,**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๕๓.

ตารางที่ ๒.๘ การวิเคราะห์อวาาสสัปปายะ

ข้อ	อวาาสสัปปายะ	นักวิชาการ							
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘
๑	ที่อยู่อาศัย สงบ สัจด์ เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม มี ความสะดวกสบาย มั่นคง มีความสะอาด มี สุขลักษณะที่ดี บริเวณกว้างขวาง มีรั้วรอบขอบ ชิด มีปัจจัย ๔ เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มี อาจารย์ผู้มีความรู้เฉพาะทาง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๒	สภาพภูมิศาสตร์ดี เหมาะแก่การอยู่อาศัย มีต้นไม้ ร่มรื่น มีแหล่งน้ำ และอากาศที่ถ่ายเทได้ดี ปราศจากมลพิษ		✓	✓				✓	✓
๓	สถานที่เรียนดี มีการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมก่อให้เกิดการเรียนรู้				✓				✓
๔	สถานที่ปฏิบัติธรรมหรือสถานศึกษา มีที่อยู่ไม่ไกล นัก ไม่ไกลนัก ไปมาสะดวก				✓				✓
๕	สถานที่อยู่อาศัย ที่นั่ง ที่นอน มั่นคงปลอดภัย ใช้ ทำประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ได้ดี					✓	✓	✓	✓

หมายเหตุอักษรย่อ:

จากตารางได้นำอวาาสสัปปายะของนักวิชาการทั้ง ๗ ท่านมาวิเคราะห์

๑) ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕)   ๒) ทวี ภูมิรินทร์, (๒๕๔๕),

๓) วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม, (๒๕๕๓)

๔) กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (๒๕๕๓)

๕) กรมการศาสนา, (๒๕๕๔)

๖) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๕๘)

๗) สุชานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗)

จากตารางวิเคราะห์ความหมายของอวาาสสัปปายะ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ที่อยู่อาศัย สบาย
สะอาด ตั้งอยู่บนสภาพแวดล้อมที่ดี ปลอดภัยในสถานศึกษา สามารถใช้ทำประโยชน์ตามวัตถุประสงค์
ได้ดี เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมและการจัดการเรียนการสอน ก่อให้เกิดความรู้ มีครูอาจารย์ผู้มีความรู้
เฉพาะด้าน

๒. โครจรสัปายะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของโครจรสัปายะ จากนักวิชาการ ซึ่งได้ให้ความหมายของโครจรสัปายะ ไว้หลายประการ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

ดั่งตถุณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช) ได้กล่าวว่า โครจร หมายถึง ที่บิณฑบาตหรือเส้นทางหาแหล่งอาหาร หากสะดวกก็นับเป็นสัปายะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าระหว่างทางมีธรรมชาติโน้มน้าวให้ฟุ้งงู้งานก็ยิ่งดี เพราะจะกลายเป็นลู่เดินจงกรมไปโดยปริยาย ต่างจากรูปจงกลมปกติก็เพียงรู้จักหมุนกลับกลายเป็นความท้าทายกำลังสติให้รู้เท่ากระทบต่อเนื่องยืดยาวแทน^{๖๑}

สนธิ ศรีสำแดง ได้กล่าวว่า โครจรสัปายะ หมายถึง อยู่ในย่านชุมชนที่ดี เน้นด้านอาหารการกินและแหล่งทำมาหากินที่สะดวก^{๖๒}

วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายา ได้กล่าวว่า โครจรสัปายะ หมายถึง ที่แสวงหาอาหารสบายโดยตรง แล้วหมายถึงที่แสวงหาสิ่งที่ต้องการอื่นๆ โดยอ้อม ตลอดถึงการคมนาคมที่จำเป็นต้องใช้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะ เกี่ยวกับโครจรสบายนี้ มีหลักสำคัญอยู่ว่า พอที่จะแสวงหาอาหารได้โดยไม่ยาก หรือยากเกินไป และในที่นั้น ๆ ไม่มีสภาวะอารมณ์ โดยเฉพาะก็คือสิ่งที่บิณฑบาตแก่จิตใจทำจิตใจให้ตกไปฝ่ายต่ำหรือให้ย่นระยะลึกลงถึงความหลัง ซึ่งทำให้ยากกลับไปสู่ที่ต่ำดังนี้เป็นตัวอย่างท่านได้อุปมาไว้ว่า เหมือนกับกุต้องได้ทุ่งหญ้าที่ดี ไม่มีโจร ไม่มีเสือ ไม่มีโรค หรืออุปัทวเหตุอื่น ๆ ถ้าที่โครจรไม่ดี ก็ได้รับอันตรายถึงตาย ซึ่งเป็นโศกนาฏกรรมของการฝึก^{๖๓}

กรมศาสนา ได้กล่าวว่า โครจรสัปายะ หมายถึง มีแหล่งอาหาร แหล่งปัจจัย ๔ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการใช้สอย เป็นอยู่ หาไม่ยาก เช่น มีหมู่บ้าน ร้านตลาด โรงพยาบาล หรือชุมชนที่ไม่ไกลไม่ไกลเกินไป^{๖๔}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) แหล่งอาหารอันววย ที่เที่ยวบิณฑบาตที่เหมาะสม เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ไกลไม่ไกลเกินไป^{๖๕}

สุชานาญ เพ็งมาก ได้กล่าวว่า โครจรสัปายะ หมายถึง ที่แสวงหาอาหารสบายโดยตรง และหมายถึงที่แสวงหาสิ่งที่ต้องการอื่น ๆ โดยอ้อม มีแหล่งอาหาร แหล่งปัจจัย ๔ สิ่งจำเป็น

^{๖๑}ดั่งตถุณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช) , มหาสติปัฏฐานสูตร, (กรุงเทพฯ : บริษัท ยูไนเต็ด โปรดักชั่นเพรส จำกัด , ๒๕๔๕) , หน้า ๓๔๘.

^{๖๒} สนธิ ศรีสำแดง, พุทธศาสนากับการศึกษา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗) , หน้า ๙๐.

^{๖๓} วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม, คู่มือปฏิบัติ สมณวิปัสสนากัมมัฐาน ๕ สาย, (นครปฐม : บริษัทเพชรเกษมพรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๕๓) , หน้า ๒-๒๓-๒-๒๔.

^{๖๔} กรมการศาสนา, ความรู้ศาสนาเบื้องต้น, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๔) , หน้า ๓๓.

^{๖๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓๑, (กรุงเทพมหานคร: ผลิตีมี, ๒๕๕๘), หน้า ๒๐๙-๒๑๐.

ในการใช้สอยการเป็นอยู่ หาไม่ยาก สะดวก ไม่ไกล หรือใกล้เกินไป และเหมาะต่อการปฏิบัติธรรมไปในตัว^{๖๖}

จากการศึกษาโครงสัปปายะของนักวิชาการ ได้แก่ ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕), สนิท ศรีสำแดง, (๒๕๔๗), วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม, (๒๕๕๓), กรมการศาสนา, (๒๕๕๔), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๘), สุชานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗)

ตารางที่ ๒.๙ การวิเคราะห์โครงสัปปายะ

ข้อ	โครงสัปปายะ	นักวิชาการ						
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	
๑	เส้นทางหาแหล่งอาหาร สะดวก มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์	✓	✓	✓			✓	✓
๒	สถานศึกษามีแหล่งชุมชนที่ดี ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และรองรับการเรียนรู้ได้ดีมีการประสานสัมพันธ์กันด้วยดี ประกอบด้วย บ้าน วัด และโรงเรียน							✓
๓	มีแหล่งอาหาร แหล่งปัจจัย ๔ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น หาไม่ยาก เช่น มีหมู่บ้าน ร้านตลาด โรงพยาบาล หรือชุมชนที่ไม่ใกล้ไม่ไกลเกินไป				✓	✓	✓	✓

หมายเหตุอักษรย่อ:

จากตารางได้นำโครงสัปปายะของนักวิชาการทั้ง ๖ ท่าน มาวิเคราะห์

๑) ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕)	๒) สนิท ศรีสำแดง, (๒๕๔๗),
๓) วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม, (๒๕๕๓)	๔) กรมการศาสนา, (๒๕๕๔)
๕) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๘)	๖) สุชานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗)

จากตารางวิเคราะห์ความหมายของโครงสัปปายะ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า โครงสัปปายะ หมายถึง มีแหล่งอาหาร แหล่งปัจจัย ๔ ที่บริบูรณ์ในสถานศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น สะดวก ส่งเสริมการเรียนรู้ ได้ดีมีการประสานสัมพันธ์กันด้วยดี ประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียน และมีการคมนาคมที่สะดวก

^{๖๖} สุชานาฏ เพ็งมาก “การบริหารโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสัปปายะ ๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๕๔.

๓. ภัสสะสัปายะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของภัสสะสัปายะ จากนักวิชาการ ซึ่งได้ให้ความหมายของ ภัสสะสัปายะ ไว้หลายประการ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ ดังนี้

ดั่งตถุณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช) ได้กล่าวว่า ภัสสะสัปายะ หมายถึง เรื่องพูดคุยที่ เสริมการปฏิบัติ ซึ่งก็คือหัวข้อและเนื้อหาของการสนทนา อันเหนียวแน่นให้เฟื่องบ เกิดแรงบันดาลใจ อยากทำความเพียร^{๖๗}

สนธิศรี ลำแดง ได้กล่าวไว้ว่า ภัสสะสัปายะ หมายถึง การเจรจา การสนทนา พูดคุยกันแต่เรื่องดีๆ ไม่สนทนากันในเรื่องที่ทำให้เครียดและไม่ได้ยินได้ฟังเรื่องราวๆ เรื่องเสียดสีด่าทอ กันเช่นเรื่องการเมือง^{๖๘}

พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ ได้กล่าวว่า ธรรมะเป็นที่สบาย หมายถึง ทำดีงาม ความเหมาะสม ในถิ่นนั้นมีพระภิกษุ หรือฆราวาสผู้รู้ธรรม เป็นบัณฑิต สามารถให้การอบรมสั่งสอน ศีลธรรมได้อย่างดี หรือถิ่นพุทธศาสนาแผ่ไปถึงสามารถให้ทานรักษาศีลฟังเทศน์ธรรมสมาธิภาวนาได้ เป็นนิมิต^{๖๙}

วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม ได้กล่าวว่า คำพูดสบาย หมายถึง การได้ยินได้ ฟังสิ่งที่ดีมีประโยชน์จัดข้อสงสัยต่างๆ ได้ สนับสนุนแก่การปฏิบัติ มีความไพเราะงดงามและถูกแก่ จริตนิสัยของบุคคลนั้นโดยเฉพาะ แม้แต่เสียงสัตว์บางอย่าง สบายก็มี ไม่สบายก็มี ไม่ต้องกล่าวถึงเสียง ของมนุษย์เลย ฉะนั้น เสียงที่เอ็งก็ทักครึกโครมหรือเสียงยั่วชวนต่าง ๆ ที่ดังมาจากกระยะไกลนั้น ก็ถูกจัด ไว้ในฐานะเป็น อสัปายะ

ในทำนองตรงกันข้าม ถ้าหากผู้ปฏิบัติได้ฟังถ้อยคำที่ชักจูงจิตใจหรือประเล้าประโลม ใจให้อาหาญร่าเริง และมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นในหน้าที่ของตัวแล้ว จัดว่าเป็นสัปายะ ในข้อนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือถ้อยคำของกัลยาณมิตรที่พำนักอยู่นั่นเอง^{๗๐}

กรมศาสนา ได้กล่าวว่า ธรรมสัปายะ หมายถึง มีโอกาสได้ยินได้ฟังถ้อยคำ เนื้อความและเรื่องราวที่ก่อให้เกิดปัญญา ความรู้ ความเข้าใจในหลักความจริงความดีงาม ความเป็น ธรรมมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่สร้างสรรค์เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพคน^{๗๑}

^{๖๗} ดั่งตถุณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), มหาสติปัฏฐานสูตร, (กรุงเทพฯ : บริษัท ยูไนเต็ด โปรดักชั่นเพรส จำกัด , ๒๕๔๕), หน้า ๓๕๐-๓๕๑.

^{๖๘} สนธิ ศรีลำแดง, พุทธศาสนากับการศึกษา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๙๐.

^{๖๙} พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต ฉบับก้าวหน้า, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๓๗.

^{๗๐} วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม, คู่มือปฏิบัติ สมถวิปัสสนากัมมัฐาน ๕ สาย, (นครปฐม : บริษัทเพชรเกษม พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒-๒๔.

^{๗๑} กรมศาสนากรมการศาสนา, ความรู้ศาสนาเบื้องต้น, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๓๓.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า ภัสสะสัปปายะ หมายถึง การพูดคุยที่เหมาะสม เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ ๑๐ และพูดแต่พอประมาณ ขำสรวลและสื่อสารที่เอื้อปัญญา^{๗๒}

สุชานาญ เพ็งมาก ได้กล่าวว่า ธัมมสัปปายะ หมายถึง การได้ยินได้ฟังถ้อยคำ เนื้อความและเรื่องราวที่ก่อให้เกิดปัญญาความรู้ ตลอดจนการพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ปรัชญาหรือ ข้อจัดข้อสงสัยต่างๆ ได้สนับสนุนแก่การปฏิบัติ มีความเข้าใจในหลักความจริง ความดีงามหรือมีผู้รู้ พหูสูตร ครูบาอาจารย์ที่อบรมสั่งสอนให้ได้รับความรู้ และเกิดแรงบันดาลใจอยากทำความเพียรในการเกื้อหนุนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต^{๗๓}

จากการศึกษาภัสสะสัปปายะของนักวิชาการ ได้แก่ ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕), สนิทศรี ลำแดง, (๒๕๔๗), พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, (๒๕๕๐), วัดหลวงพ่อสวดธรรมกายาราม, (๒๕๕๓), กรมการศาสนา, (๒๕๕๔), พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๕), สุชานาญ เพ็งมาก, (๒๕๕๗)

ตารางที่ ๒.๑๐ การวิเคราะห์ภัสสะสัปปายะ

ข้อ	ภัสสะสัปปายะ	นักวิชาการ							
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘
๑	การพูดเสริมการปฏิบัติ หัวข้อและเนื้อหาของการสนทนาทำให้เกิดแรงบันดาลใจอยากทำความเพียร	✓			✓			✓	✓
๒	พูดคุยกันแต่เรื่องดีๆ ไม่สนทนากันในเรื่องที่ทำให้เครียดและไม่ได้ยินได้ฟังเรื่องราวๆ เรื่องเสียดสีด่าทอกัน		✓		✓				✓
๓	มีหลักสูตรการศึกษา กระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการ การเรียนการสอนมีคุณภาพ ประสิทธิภาพดีสามารถให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ คือ มีความรู้ดี มีเหตุผล								✓

^{๗๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓๑, (กรุงเทพมหานคร: ผลิตีมี, ๒๕๕๘), หน้า ๒๐๙-๒๑๐.

^{๗๓} สุชานาญ เพ็งมาก “การบริหารโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสัปปายะ ๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๕๗.

ข้อ	ภัสสะสัปายะ	นักวิชาการ							
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘
๔	ในถิ่นนั้นมีพระภิกษุ หรือฆราวาสผู้รู้ธรรม เป็นบัณฑิต สามารถให้การอบรมสั่งสอนศีลธรรมได้ อย่างดี มีการให้ทานรักษาศีลฟังเทศน์ธรรม สมาธิภาวนาได้เป็นนิจ			✓					✓
๕	การได้ยินได้ฟังถ้อยคำเนื้อความและเรื่องราวที่ ก่อให้เกิดปัญญา ความรู้ ความเข้าใจในหลัก ความจริง ความดีงาม ความเป็นธรรม ได้รับ ข่าวสารที่สร้างสรรค์เกื้อหนุนการพัฒนา คุณภาพคน						✓	✓	✓

หมายเหตุอักษรย่อ:

จากตารางได้นำภัสสะสัปายะของนักวิชาการทั้ง ๗ ท่าน มาวิเคราะห์

๑) ดังตฤณ (ศรีณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕) ๒) สนิทศรี สำแดง, (๒๕๔๗)

๓) พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, (๒๕๕๐) ๔) วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม, (๒๕๕๓)

๕) กรมการศาสนา, (๒๕๕๔)

๖) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๘)

๗) สุขานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗)

จากตารางวิเคราะห์ความหมายของภัสสะสัปายะ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ภัสสะสัปายะ หมายถึง การ
พูด การฟังเรื่องดีมีประโยชน์ จากปราชญ์ บัณฑิต ก่อให้เกิดความรู้ ความดีงาม ความเป็นธรรม ทำ
ให้การเรียนการสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพดี ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

๔. บุคคลสัปายะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของบุคคลสัปายะ จากนักวิชาการ ซึ่งได้ให้ความหมาย
ของอวาสสัปายะ ไว้หลายประการ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้กล่าวไว้ว่า ทุกคนเป็นที่สบาย
หมายถึง บุคคลที่แวดล้อมอยู่ในฐานะเป็นอาจารย์หรือกัลยาณมิตรที่ดีเพื่อนร่วมปฏิบัติด้วยกันที่ดี และ
ผู้อุปถัมภ์สนับสนุน เช่น ทายกทายิกาที่ดี ล้วนแต่ถูกกัน เข้ากันได้ไม่เป็นศัตรูคู่แค้น อาจารย์อยู่ใน
ฐานะแนะนำตักเตือนช่วยดึงขึ้นไป เพื่อนสหธรรมิกอยู่ในฐานะแวดล้อมให้ปลอดภัย ผู้อุปถัมภ์
สนับสนุนอยู่ในฐานะช่วยผลักดันให้การปฏิบัติก้าวหน้าได้เร็วหรือโดยสะดวกเหล่านี้คือความสำคัญของ
บุคคลเป็นที่สบาย^{๗๔}

^{๗๔} พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), วิปัสสนาในอิริยาบถยืน, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๒),
หน้า ๒๖-๒๗.

ดั่งตถุณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช) ได้กล่าวว่า บุคคล หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยและช่วยให้จิตผ่องใสสงบมั่นคง ห่างอยู่ใกล้คนที่มึนสียทางความคิด ทางคำพูด และทางกิริยาท่าทีกระทำการอันไม่เป็นมงคล ก็โน้มน้าเอียงที่จะทำ จิตเราให้แกว่งไปแกว่งมา เหมือนชิมซบเอาส่วนเสียของเขามาไว้ในตัว^{๗๕}

สนิทศรี ลำแดง ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลสัปปายะ หมายถึง บุคคลที่เหมาะสมกันเข้ากันได้ดี^{๗๖}

พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ ได้กล่าวว่า บุคคลเป็นที่สบาย หมายถึง บริเวณที่อยู่นั้นต้องไม่มีนิกเลงอันธพาล โจรผู้ร้ายไม่ซุกซุม คนส่วนใหญ่ในละแวกนั้นเป็นคนดี มีศีลธรรม มีวินัย ใฝ่หาความก้าวหน้า^{๗๗}

วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม ได้กล่าวว่า บุคคลสัปปายะ หมายถึง บุคคลที่แวดล้อมด้วยอยู่ในฐานะเป็นอาจารย์หรือกัลยาณมิตรที่ดี เพื่อร่วมการปฏิบัติด้วยกันก็ดี และผู้สนับสนุน เช่น ทายกทายิกาก็ดี ล้วนแต่เป็นสภาค (ตรงกันข้ามกับวิสภาค) คือเข้ากันได้กับบุคคลผู้ปฏิบัตินั้นอย่างถูกฝาถูกตัว อาจารย์อยู่ในฐานะช่วยดึงขึ้นไป เพื่อนสหธรรมิกอยู่ในฐานะแวดล้อมให้ปลดปล่อยดัก และเป็นเพื่อนเดินทาง ผู้สนับสนุนในฐานะที่ช่วยผลักดันให้ก้าวไปเร็วหรือโดยสะดวกเหล่านี้ คือใจความสำคัญของ บุคคลสัปปายะ^{๗๘}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) ได้กล่าวว่า บุคคลสัปปายะ หมายถึง บุคคลที่ถูกต้องกันเหมาะสมกัน เช่น ไม่มีคนร้าย แต่มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะสมใจ^{๗๙}

สุชานาฏ เพ็งมาก ได้กล่าวว่า บุคคลสัปปายะ หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย มีความเหมาะสมเข้ากันได้ดีเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน อาจารย์เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ นำเคารพนับถือ มีความยุติธรรม ไม่ลำเอียง มีความรู้ ความสามารถในการแนะนำ มีปัญญาแสดงธรรมได้อย่างลึกซึ้งสามารถชักนำไปในทางที่ดีเพื่อนสหธรรมิกอยู่ในฐานะแวดล้อมไม่ปลดปล่อย ผู้อุปถัมภ์สนับสนุนอยู่ใน

^{๗๕} ดั่งตถุณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), มหาสติปัฏฐานสูตร, (กรุงเทพ : บริษัท ยูไนเต็ด โปรดักชั่นเพรส จำกัด , ๒๕๔๕), หน้า ๓๕๐-๓๕๑.

^{๗๖} สนิทศรี ลำแดง, พุทธศาสนากับการศึกษา, (กรุงเทพ :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๗), หน้า ๙๐.

^{๗๗} พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต ฉบับก้าวหน้า, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๓๗.

^{๗๘} วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม,คู่มือปฏิบัติ สมถวิปัสสนากัมมัฐาน ๕ สาย, (นครปฐม : บริษัทเพชรเกษมพรินต์ติ้ง กรุป จำกัด, ๒๕๕๓) , หน้า ๒-๒๔.

^{๗๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓๑, (กรุงเทพมหานคร: ผลิธิมม, ๒๕๕๘), หน้า ๒๐๙-๒๑๐.

ฐานะช่วยผลักดันให้การปฏิบัติก้าวหน้าไปเร็วหรือโดยสะดวก เหล่านี้คือความสำคัญของบุคคลที่เป็นที่สบาย ที่ทำให้เกิดการพัฒนาชีวิต จิตใจ และปัญญา^{๘๐}

จากการศึกษาบุคคลสัปปายะของนักวิชาการ ได้แก่ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), (๒๕๔๒), ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕), สนิทศรี สำแดง, (๒๕๔๗), พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, (๒๕๕๐), วัดหลวงพ่อสวดธรรมกายาราม, (๒๕๕๓), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๘), สุขานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗)

ตารางที่ ๒.๑๑ การวิเคราะห์บุคคลสัปปายะ

ข้อ	บุคคลสัปปายะ	นักวิชาการ							
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘
๑	บุคคลที่แวดล้อมอยู่ในฐานะเป็นอาจารย์หรือ กัลยาณมิตรเพื่อนร่วมปฏิบัติด้วยกันก็ดี และผู้ อุปถัมภ์สนับสนุน เช่น ทายกทายิกาก็ดี ล้วนแต่ ถูกกัน เข้ากันได้	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
๒	อาจารย์อยู่ในฐานะช่วยดึงขึ้นไป เพื่อนสหธรรมิกอยู่ ในสถานะแวดล้อมให้ปลอดภัย และเป็นเพื่อน เดินทาง ผู้สนับสนุนในสถานะที่ช่วยผลักดันให้ก้าว ไปเร็วหรือโดยสะดวก	✓				✓		✓	
๓	ผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยช่วยให้จิตผ่องใสสงบมั่นคง หากอยู่ ใกล้คนที่มึนสับสนทางความคิด และทางกิริยาท่าที กระทำ อันไม่เป็นมงคล ก็โน้มเอียงที่จะทำ จิตเรา ให้แกว่งไปแกว่งมา เหมือนชิมซบเอาส่วนเสียของ เขามาไว้ในตัว		✓						✓
๔	บริเวณที่อยู่นั้นต้องไม่มีนักเลงอันธพาล โจรผู้ร้ายไม่ ชุกชุม คนส่วนใหญ่ในละแวกนั้นเป็นคนดี มี ศีลธรรม มีวินัยเฝ้าหาความก้าวหน้า ทรงภูมิปัญญา เป็นที่ปรึกษาเหมาะสม				✓		✓		✓

^{๘๐} สุขานาฏ เพ็งมาก “การบริหารโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสัปปายะ ๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๖๐.

ข้อ	บุคคลสัปายะ	นักวิชาการ							
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	
๕	อาจารย์เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ นำเคารพนับถือ มีความ ยุติธรรม ไม่ลำเอียง มีความรู้ ความสามารถในการ แนะนำ มีปัญญาแสดงธรรมได้อย่างลึกซึ้ง							✓	✓

หมายเหตุอักษรย่อ:

จากตารางได้นำบุคคลสัปายะของนักวิชาการทั้ง ๗ ท่าน มาวิเคราะห์

๑) พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), (๒๕๔๒) ๒) ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕)

๓) สนิทศรี ลำแดง, (๒๕๔๗),

๔) พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, (๒๕๕๐)

๕) วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม, (๒๕๕๓)

๖) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), (๒๕๕๘) ๗) สุชานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗)

จากตารางวิเคราะห์ความหมายของบุคคลสัปายะ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า บุคคลสัปายะ หมายถึงบุคคลที่อยู่ในฐานะเป็นอาจารย์หรือกัลยาณมิตรเพื่อนร่วมปฏิบัติด้วยกันก็ดี มีความรู้ความสามารถในการแนะนำ มีปัญญาแสดงธรรมได้อย่างลึกซึ้ง หากอยู่ใกล้คนที่มินิสัยทางความคิด และกิริยาท่าทางการกระทำดีเป็นมงคล มีวินัยเฝ้าหาความก้าวหน้า ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษา จิตเรากล่องใสสงบมั่นคง

๕. โภชนะสัปายะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของโภชนะสัปายะ จากนักวิชาการ ซึ่งได้ให้ความหมายของโภชนะสัปายะ ไว้หลายประการ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช) ได้กล่าวว่า โภชนา หมายถึง อาหาร ซึ่งมีคุณสมบัติและปริมาณเพียงพอจะทำให้เกิดกำลังวังชา ไม่มีปัญหาอ่อนเปลี้ยเพลียแรงเมื่อถึงเวลาปฏิบัติ

อาหารรสจัดและปริมาณที่มากเกินไปก็ไม่ได้เป็นสัปายะ แต่ละคนย่อมรู้ตัวว่าแค่ไหนจึงพอดีสำหรับตน และพอดีในที่นี้ย่อมมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติภาวนา คือมุ่งไปทางความพร้อมปฏิบัติมากกว่าอย่างอื่น พูดได้ง่ายคือ ถ้ากินแล้วเอนเอนไปทางวังงเหงาหวานนอนหรืออาจเกินกว่าจะมีแก่ใจปฏิบัติ แบบนี้คือกินเกินแต่ถ้ากินแล้วยังหิวโซขาดเรี่ยวแรงดัดตัวตั้งสมาธิหรือก้าวเท้าเดินจงกรม แบบนี้คือกินพร่อง

อีกประการหนึ่ง ต้องยอมรับว่าอาหารบางชนิดจำพวกเครื่องเทศ รวมทั้งที่ออกไปในทางบำรุงกำลังนั้นอาจกระตุ้นให้เกิดความต้องการทางเพศได้มาก ควรสังเกตจากปฏิกิริยาตอบสนองของตนเอง ว่ารับประทานอาหารอะไรแล้วมักเกิดกามฉันทะทุกครั้ง หรือเกือบทุกครั้งไป หากหลีกเลี่ยงได้ก็ควรหลีกเลี่ยงเสีย^{๘๑}

^{๘๑} ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช) , **มหาสติปัฏฐานสูตร**, (กรุงเทพฯ : บริษัท ยูโนเต็ด โปรดักชั่นเพรส จำกัด , (๒๕๔๕), หน้า ๓๕๒.

สนิท ศรีสำแดง ได้กล่าวว่า โภชนะสัปปายะ หมายถึง อาหารที่เหมาะสมแก่กุลต่อสุขภาพ^{๔๒}

พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ ได้กล่าวว่า อาหารเป็นที่สบาย หมายถึง เป็นบริเวณที่สามารถจัดหางานได้สะดวก เช่น อยู่ใกล้ตลาด หรือบริเวณที่มีเกษตรกรรมสามารถผลิตอาหารได้เองอย่างพอเพียง^{๔๓}

วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม กล่าวว่า อาหารสัปปายะ หมายถึง อาหารที่ถูกแก้จริตนิสัย ของบุคคลผู้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ในเรื่องของจริต และทั้งยังเป็นอาหารที่สบายแก่ร่างกาย มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะหล่อเลี้ยงร่างกาย และป้องกันโรคเต็มตามความหมายของอาหารที่ดี และเป็นอาหารที่บุคคลนั้น บริโภคด้วยปัจจัยเวกซ์พิจารณา และด้วยกริยาอาการที่สมควรแก่ผู้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่มีอยู่ ส่วนที่จะเป็นอาหารเนื้อ หรืออาหารผัก ผลไม้ แบ่งข้าว เหลืออะไรอื่นนั้นเป็นเรื่องเฉพาะคน เฉพาะสถาน หรือเฉพาะกาลเวลา และเหตุผลส่วนตัวอื่น ๆ ซึ่งไม่อาจจะกล่าวไว้เป็นส่วนรวม แต่ถ้าได้มาตรงตามที่ร่างกายหรือจิตใจของผู้ปฏิบัติสมณธรรมต้องการจริง ๆ แล้วก็นับว่าเป็นอาหารสัปปายะอย่างยิ่ง^{๔๔}

กรมศาสนา ได้กล่าวว่า อาหารสัปปายะ หมายถึง มีอาหารเพียงพอ ไม่ขาดแคลน อาหารมีคุณภาพถูกต้องร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ^{๔๕}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า โภชนสัปปายะ หมายถึง อาหารที่เหมาะสม เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก^{๔๖}

สุชานาฏ เพ็งมาก ได้กล่าวว่า อาหารสัปปายะ หมายถึง อาหารที่ถูกแก้จริตนิสัยตรงตามที่ร่างกายหรือจิตใจของผู้ปฏิบัติสมณธรรม และมีการจัดอาหารอย่างเพียงพอต่อความต้องการ หาดอาหารได้โดยสะดวก มีอาหารที่ฉ้นแล้วง่าย ไม่เป็นพิษต่อร่างกาย ถูกกับโภชนา ไม่ทำให้เกิดอาการง่วงนอน มีรสตรงตามอัธยาศัย สะอาดไม่ปนเปื้อน และก่อให้เกิดพละมานัยสมบุรณ์^{๔๗}

จากการศึกษาโภชนะสัปปายะของนักวิชาการ ได้แก่ ดังตฤณ (ศรีณย์ โมนิโร), (๒๕๕๕), สนิทศรี สำแดง, (๒๕๕๗), ระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, (๒๕๕๐),วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม,

^{๔๒} สนิท ศรีสำแดง, พุทธศาสนากับการศึกษา, (กรุงเทพ :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (๒๕๕๗), หน้า ๙๐.

^{๔๓} พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต ฉบับก้าวหน้า, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๓๗.

^{๔๔} วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม,คู่มือปฏิบัติ สมณวิปัสสนากัมฐาน ๕ สาย, (นครปฐม : บริษัทเพชรเกษมพรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒-๒๔-๒-๒๕.

^{๔๕} กรมศาสนา,ความรู้ศาสนาเบื้องต้น, (กรุงเทพ :โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๓๓.

^{๔๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓๑, (กรุงเทพมหานคร: ผลิธัมม์, ๒๕๕๘), หน้า ๒๐๙-๒๑๐.

^{๔๗} สุชานาฏ เพ็งมาก “การบริหารโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสัปปายะ ๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”,วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๖๒.

(๒๕๕๓), กรมศาสนา, (๒๕๕๓), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๘), สุขานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗)

ตารางที่ ๒.๑๒ การวิเคราะห์โภชนะสัปปายะ

ข้อ	โภชนะสัปปายะ	นักวิชาการ							
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	
๑	มีอาหาร ที่พอดีสำหรับตน และพอดีนี้ย่อมมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติภาวนา คือมุ่งไปทางความพร้อมปฏิบัติมากกว่าอย่างอื่น พุดได้ง่ายคือ ถ้ากินแล้วเอนเอนไปทางง่วงเหงาหาวนอน	✓							✓
๒	มีอาหารเพียงพอ ไม่ขาดแคลน อาหารมีคุณภาพ ถูกกับร่างกาย อาหารที่เหมาะสมเกื้อกูลต่อสุขภาพ		✓			✓	✓		✓
๓	อาหารดีคือตามหลักพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น ๔ ชนิด ได้แก่ มีข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ มีสื่อการเรียนการสอนพร้อมให้ผู้เรียนได้สัมผัสจับต้องได้ มีประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง มีแรงบันดาลใจ ขวัญและกำลังใจที่จะเรียนรู้ และมีการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างกระจ่างชัดเจน			✓					✓
๔	เป็นบริเวณที่สามารถจัดหางานได้สะดวก เช่น อยู่ใกล้ตลาด หรือบริเวณที่มีเกษตรกรรมสามารถผลิตอาหารได้เองอย่างพอเพียง			✓					✓
๕	อาหารที่ถูกแก่จริตนิสัย อาหารที่ดี และเป็นอาหารที่บุคคลนั้น บริโภคด้วยกิริยาอาการที่สมควรแก่ผู้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่มีอยู่ หรือจิตใจของผู้ปฏิบัติสมณธรรมต้องการจริง ๆ แล้วก็นับว่าเป็นอาหารสัปปายะอย่างยิ่ง				✓			✓	✓

หมายเหตุอักษรย่อ:

จากตารางได้นำโภชนะสัปปายะของนักวิชาการทั้ง ๗ ท่าน มาวิเคราะห์

๑) ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕)   ๒) สนิทศรี สำแดง, (๒๕๔๗)

๓) พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, (๒๕๕๐)   ๔) วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม, (๒๕๕๓)

๕) กรมศาสนา, (๒๕๕๓),   ๖) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๕๘)

๓) สุขานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗)

จากตารางวิเคราะห์ความหมายของโภชนะสัปายะ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า โภชนะสัปายะ หมายถึง มีอาหารเพียงพอ พอดีสำหรับตน ถูกสุขลักษณะตามโภชนาการ ครบทั้ง ๕ หมู่ เกื้อกูลต่อสุขภาพ ร่างกาย อาจกล่าวได้ว่าถ้าได้อาหารที่ถูกแก่จริตนิสัยของบุคคลผู้ปฏิบัติสมณธรรมต้องการจริง ๆ แล้วก็นับว่าเป็นอาหารสัปายะ

๖. อุตุสัปายะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของอุตุสัปายะ จากนักวิชาการ ซึ่งได้ให้ความหมายของอุตุสัปายะ ไว้หลายประการ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

ดั่งตถุณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช) ได้กล่าวว่า อุตุ หมายถึง สภาพแวดล้อม ที่อุณหภูมิ ระดับความร้อนความเย็นที่พอดีแก่การเสริมให้รู้สึกอยากปฏิบัติของแต่ละคนนั้นต่างกันแต่คงไม่ถึงกับผิดแปลกมาก คือ ส่วนใหญ่คงชอบชนิดที่เย็น หรือกระდეียดไปทางเย็น จึงจะนับว่าบรรยากาศเอื้ออำนวยให้ปฏิบัติ^{๘๘}

สนิท ศรีสำแดง ได้กล่าวว่า อุตุสัปายะ หมายถึง มีดินฟ้าอากาศดีสิ่งและสิ่งแวดล้อมดี^{๘๙}

วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม ได้กล่าวว่า อุตุสัปายะ หมายถึง ฤดูสบาย คำว่าอุตุ หรือฤดูในที่นี้ท่าน หมายถึง กาลเวลาที่เหมาะสม คือเป็นการเวลาที่อำนวยให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ดี คือทิวทัศน์ดี อากาศดีอุณหภูมิดี และทุกอย่างรวมแล้วดี ซึ่งเชื่อมต่อกันซึ่งเราอาจจะรวมเรียกได้ว่า ดินฟ้าอากาศดี เกี่ยวกับเรื่องนี้มีทางเลือกเป็น ๒ อย่าง คือ ถ้าเป็นการปฏิบัติธรรมชั่วระยะ หรือเป็นการกำหนดจะต้องลงมือเริ่ม ให้เลือกฤดูที่เหมาะสมที่สุดเท่าที่จะเลือกได้ และเป็นโอกาสที่จะเลือกเวลาหรือสถานที่ได้ตรงกับความมุ่งหมายยิ่งขึ้น ถ้าเป็นการปฏิบัติธรรมอยู่ตลอดเวลาแล้ว ก็มีทางเลือกให้น้อยลงแต่ก็ยังมีความที่จะเลือกได้ว่า จะทำกัมมัฏฐานข้อไหนตอนไหนหรือระยะไหนให้เคร่งครัดเป็นพิเศษในเวลาไหน ในฤดูไหนอยู่นั่นเอง รวมทั้งอาจจะโยกย้ายสถานที่หรือประเทศ ให้ได้รับดินฟ้าอากาศ ที่รวมเรียกกันว่า ฤดู ซึ่งในที่นี้ตรงตามความประสงค์ เช่น ฤดูร้อนจะควรอยู่ที่ไหน ฤดูหนาวจะควรอยู่ที่ไหน ฤดูฝนตกควรอยู่ที่ไหน หรือว่าถ้าเคลื่อนย้ายไม่ได้ เราจะดัดแปลงสถานที่นั้นอย่างไร เพื่อให้ได้รับผลอย่างเดียวกัน ทั้งหมดนี้ล้วนแต่รวมเรียกว่า อุตุสัปายะ^{๙๐}

^{๘๘} ดั่งตถุณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), มหาสติปัฏฐานสูตร, (กรุงเทพฯ : บริษัท ยูไนเต็ด โปรดักชั่นเพรส จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๓๕๒.

^{๘๙} สนิท ศรีสำแดง, พุทธศาสนากับการศึกษา, (กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๙๐.

^{๙๐} วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม, คู่มือปฏิบัติ สมถวิปัสสนากัมมัฐาน ๕ สาย, (นครปฐม : บริษัทเพชรเกษมพรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒-๒๕.

กรมศาสนา ได้กล่าวว่า อุดุสัปปายะ หมายถึง สภาพแวดล้อม ดิน น้ำ อากาศ ธรรมชาติ รื่นรมย์บรรยากาศทั่วไปที่เกื้อกูลต่อชีวิต^{๙๑}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า อุดุสัปปายะ หมายถึง ดินฟ้า อากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น^{๙๒}

สุชานาฏ เพ็งมาก ได้กล่าวว่า อุดุสัปปายะ หมายถึง การเวลาที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมและอุณหภูมิ ระดับความร้อนความเย็นที่พอดี มีบรรยากาศที่เหมาะสม เพื่อคุณจากการเสริมให้รู้สึกร่างกายปฏิบัติของแต่ละคน สบายในขณะที่กำลังปฏิบัติอยู่นั้น มีจิตใจที่ยังไม่แจ่มใส ตั้งมั่น สงบ ระวัง แล้วก็ถาวรยิ่ง ๆ ขึ้นไป^{๙๓}

จากการศึกษาอุดุสัปปายะของนักวิชาการ ได้แก่ ดังตฤณ (ศรัณย์ ไหมตรีเวช), (๒๕๔๕), สนิทศรี สำแดง, (๒๕๔๗), สมศักดิ์ บุญปู, (๒๕๔๗), วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม, (๒๕๕๓), กรมศาสนา, (๒๕๕๓), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๘), สุชานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗)

ตารางที่ ๒.๑๓ การวิเคราะห์อุดุสัปปายะ

ข้อ	อุดุสัปปายะ	นักวิชาการ						
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	
๑	สภาพแวดล้อม ที่อุณหภูมิ ระดับความร้อนความเย็นที่พอดีแก่การเสริมให้รู้สึกร่างกายปฏิบัติ จึงจะนับว่าบรรยากาศเอื้ออำนวยให้ปฏิบัติได้นาน	✓						✓
๒	บรรยากาศดี คือ ดิน ฟ้า อากาศ สายลม แสงแดด สดชื่น เหมาะสมกับการเรียนรู้ มีน้ำไหล มีไฟสว่าง มีทางสะดวก มีการเปลี่ยนบรรยากาศและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ต่อเนื่อง		✓	✓				✓

^{๙๑} กรมการศาสนา, **ความรู้ศาสนาเบื้องต้น**, (กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๓๓.

^{๙๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๑, (กรุงเทพมหานคร: ผลิติธม, ๒๕๕๘), หน้า ๒๐๙-๒๑๐.

^{๙๓} สุชานาฏ เพ็งมาก “การบริหารโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสัปปายะ ๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๖๔.

ข้อ	อตุสัปปายะ	นักวิชาการ						
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	
๓	กาลเวลาที่เหมาะสม คือเป็นการเวลาให้อำนวยให้เกิด สิ่งแวดล้อมที่ดี คือทิวทัศน์ดี ทุกอย่างรวมแล้วดี ถ้า เคลื่อนย้ายไม่ได้ เราจะดัดแปลงสถานที่นั้นอย่างไร เพื่อให้ได้รับผลอย่างเดียวกัน			√				√
๔	สภาพแวดล้อม ดิน น้ำ อากาศ ธรรมชาติ รื่นรม บรรยากาศทั่วไปดี ที่เกื้อกูลต่อชีวิต							√
๕	การเวลาที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมและอุณหภูมิ ระดับความร้อนความเย็นที่พอดี มีบรรยากาศที่ เหมาะสม เพื่อคุณจากการเสริมให้รู้สึกร่างกายปฏิบัติ ของแต่ละคนสบายในขณะที่กำลังปฏิบัติอยู่นั้น มี จิตใจที่ยังไม่แจ่มใส ตั้งมั่น สงบ ระวัง แล้วก็ถาวรยิ่ง ๆ ขึ้นไป				√	√	√	√

หมายเหตุอักษรย่อ:

จากตารางได้นำอตุสัปปายะของนักวิชาการทั้ง ๖ ท่าน มาวิเคราะห์

๑) ดังตฤณ (ศรัณย์ โมตรีเวช), (๒๕๔๕)	๒) สนิทศรี สำแดง, (๒๕๔๓)
๓) วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม, (๒๕๕๓)	๔) กรมศาสนา, (๒๕๕๓)
๕) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๘)	๖) สุขานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗)

จากตารางวิเคราะห์ความหมายของอตุสัปปายะ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า อตุสัปปายะ หมายถึง
กาลเวลา สภาพแวดล้อม บรรยากาศ อุณหภูมิ ระดับความร้อนความเย็นและทุกอย่างรวมแล้วดี
เหมาะแก่การปฏิบัติมีการเปลี่ยนบรรยากาศและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ดียิ่งเสมอ สบาย
ในขณะที่กำลังปฏิบัติอยู่ มีจิตใจที่แจ่มใส ตั้งมั่น และสงบ

๗. อริยาปถสัปปายะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของอริยาปถสัปปายะ จากนักวิชาการ ซึ่งได้ให้
ความหมายของอริยาปถสัปปายะ ไว้หลายประการ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้กล่าวว่า อริยาปถ เป็นที่สบาย
หมายถึง ทานั่ง นอน ยืนเดิน ในลักษณะใด เป็นที่สบายแก่ผู้ใด ควรอริยาปถใดให้มากที่สุดสำหรับเขาพึงรู้

ได้ด้วยการทดลองสังเกตด้วยตนเอง โดยถือหลักการปฏิบัติในอริยาบโธ จิตใจเป็นสมาธิง่ายและตั้งมั่นอยู่ได้นานด้วย ให้ถือว่าอริยาบโธสัปปายะ แก่ผู้นั้น เพื่อปฏิบัติในอริยาบโธนั้นให้มากเป็นพิเศษ^{๙๔}

ดั่งตถุณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช) ได้กล่าวว่า อริยาบโธ หมายถึง กิริยาท่าทีของเราเอง ถ้าหากไม่สังเกตก็จะไม่ทราบว่ามีส่วนสูงต่ำจิตให้กระวนกระวายได้มากถึงมากที่สุด ความจริงอริยาบโธเป็นผลสะท้อน เป็นปลายทางการแสดงออกของจิต แต่เราก็สามารถควบคุมปลายทางนั้นได้ส่งผลย้อนกลับไปหาต้นแหล่งได้เช่นกัน^{๙๕}

สนิทธิ สำแดง ได้กล่าวว่า อริยาบโธสัปปายะ หมายถึง กิริยาท่าทีที่เหมาะสมไม่ว่า ถ้านั่ง ยืน เดินหรือนอน ถูกวิธีและสม่ำเสมอ ไม่นั่งมากหรือนอนเกินไป ไม่นอนเกินปริมาณรู้จักเปลี่ยนอริยาบโธ^{๙๖}

วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม ได้กล่าวว่า อริยาบโธสัปปายะ หมายถึง ท่านั่ง นอน ยืน เดิน ในลักษณะใดเป็นที่สบายแก่ผู้ใด ควรใช้อริยาบโธไหนให้มาก สำหรับเขา ถึงรู้ได้ด้วยการทดลองสังเกตด้วยตนเองโดยยึดถือหลักว่า ในอริยาบโธใด จิตเป็นสมาธิได้ง่าย และตั้งมั่นอยู่ได้นานแล้วให้ถือว่า นั่นเป็น อริยาบโธสัปปายะแก่ผู้นั้น และทำให้มากเป็นพิเศษ แล้วจึงทำให้เป็นที่ทำได้ทั่วไป แก่อริยาบโธที่เหลือต่อภายหลัง^{๙๗}

กรมศาสนา ได้กล่าวว่า อริยาบโธสัปปายะ หมายถึง การบริหารอริยาบโธ การเคลื่อนไหวของร่างกายด้วยการยืน เดิน นั่ง นอน อย่างสมดุลและเพียงพอ บริหารร่างกายได้คล่องไม่ติดขัด^{๙๘}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) อริยาบโธสัปปายะ หมายถึง อริยาบโธที่เหมาะสม เช่น บางคนถูกกับจงกรม บางคนถูกกับนั่ง ตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี มีอริยาบโธสมดุล^{๙๙}

สุชานาญ เพ็งมาก ได้กล่าวว่า อริยาบโธสัปปายะ หมายถึง ท่านั่ง นอน ยืน เดิน ในลักษณะที่สมดุลและเหมาะสม เป็นที่สบาย เกื้อหนุนการปฏิบัติให้ได้ผลดี แต่ละคนจะไม่เหมือนกัน บางคนปฏิบัติในอริยาบโธยืนแล้วได้ผลดี คือศรัทธา สติ สมาธิ และปัญญาเจริญงอกงาม แต่บางคนไม่ได้ผลกับของอริยาบโธเดินจงกรมจึงได้ผล อินทรีย์ ๕ เกิดขึ้นและตั้งอยู่ได้นาน ท่านจึงแนะนำ

^{๙๔} พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), **วิปัสสนาในอริยาบโธ**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๒๙.

^{๙๕} ดั่งตถุณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), **มหาสติปัฏฐานสูตร**, (กรุงเทพ : บริษัท ยูไนเต็ด โปรดักชั่นเพรส จำกัด , ๒๕๔๕), หน้า ๓๕๓.

^{๙๖} สนิทธิ สำแดง, **พุทธศาสนากับการศึกษา**, (กรุงเทพ:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๙๐.

^{๙๗} วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม, **คู่มือปฏิบัติ สมถวิปัสสนากัมมัฐาน ๕ สาย**, (นครปฐม : บริษัทเพชรเกษมพรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒-๒๕.

^{๙๘} กรมการศาสนา, **ความรู้ศาสนาเบื้องต้น**, (กรุงเทพ :โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๓๓.

^{๙๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๑, (กรุงเทพมหานคร: ผลิตีมี, ๒๕๕๘), หน้า ๒๐๙-๒๑๐.

ให้ทดลองปฏิบัติทุกอริยาบถ และสังเกตดูว่าเป็นการปฏิบัติในเรื่องบทใดของอินทรีทั้ง ๕ เกิดขึ้น
สมดุลงันและตั้งอยู่ได้นาน ให้เธอหรือว่านั่นเป็นอริยาบถที่สบายแก่ผู้นั้น ให้ปฏิบัติในอริยาบถนั้นให้
มากเป็นพิเศษ^{๑๐๐}

จากการศึกษาอริยาบถสัปายะของนักวิชาการ ได้แก่ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธ
ทาสภิกขุ), (๒๕๔๒), ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕), สนิทศรี สำแดง, (๒๕๔๗), วัดหลวงพ่อสด
ธรรมกายาราม, (๒๕๕๓), กรมศาสนา, (๒๕๕๓), สุขานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗), พระพรหมคุณาภรณ์
(ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๕๘),

ตารางที่ ๒.๑๔ การวิเคราะห์อริยาบถสัปายะ

ข้อ	อริยาบถสัปายะ	นักวิชาการ							
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	
๑	ทำนั้ง นอน ยืนเดิน ในลักษณะใด เป็นที่สบาย แสดงอริยาบถใดให้มาก รู้ได้ด้วยการสังเกตดู ตนเอง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๒	การปฏิบัติอริยาบถใด จิตใจเป็นสมาธิง่ายและตั้ง มั่นอยู่ได้นาน ให้ถือว่าอริยาบถสัปายะ แก่ผู้ นั้น เพื่อปฏิบัติในอริยาบถนั้นให้มากเป็นพิเศษ	✓							✓
๓	กิริยาท่าทีที่แสดงออก อริยาบถเป็นผลสะท้อน เป็นปลายทางการแสดงออกของจิต แต่เราก็ สามารถควบคุมปลายทางนั้นได้ส่งผล ย้อนกลับไปหาต้นแหล่งได้เช่นกัน		✓						✓
๔	กิริยาบถที่เหมาะสม ไม่ว่า ถ้านั่ง ยืน เดินหรือ นอน ถูกวิธีและสม่ำเสมอ ไม่นั่งมากหรือ นานเกินไป ไม่นอนเกินปริมาณ รู้จักเปลี่ยน อริยาบถ			✓					✓
๕	กิจกรรมตามหลักสูตร และกิจกรรมเสริมสร้าง หลักสูตรต่างๆ เช่น ดนตรี กีฬา วิชาการ สนทนาการ กิจกรรมในวันสำคัญ เช่น วันแม่ วันครู วันเด็ก เพื่อให้เด็กได้เปลี่ยนอริยาบถใน								✓

^{๑๐๐} สุขานาฏ เพ็งมาก “การบริหารโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตาม
หลักสัปายะ ๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิต
วิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๖๖.

ข้อ	อิริยาบถสัปายะ	นักวิชาการ							
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	
	การเรียนรู้อย่างหลากหลาย ไม่เบื่อในการเรียนรู้								
๖	ในอิริยาบถใด จิตเป็นสมาธิได้ง่าย และตั้งมั่นอยู่ได้นานแล้วให้ถือว่า นั่นเป็น อิริยาบถสัปายะ แก่ผู้นั้น และทำให้มากเป็นพิเศษ แล้วจึงทำให้เป็นที่ทำได้ทั่วไป แก่อิริยาบถที่เหลือต่อภายหลัง				✓		✓		✓
๗	การบริหารอิริยาบถ การเคลื่อนไหวของร่างกาย ด้วยการยืน เดิน นั่ง นอน อย่างสมดุลและเพียงพอ บริหารร่างกายได้คล่องไม่ติดขัด					✓			✓
๘	อิริยาบถที่เหมาะสม เช่น บางคนถูกกับจงกรม บางคนถูกกับนั่ง ตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี มีอิริยาบถสมดุล							✓	✓

หมายเหตุอักษรย่อ:

จากตารางได้นำอิริยาบถสัปายะของนักวิชาการทั้ง ๗ ท่าน มาวิเคราะห์

๑) พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), (๒๕๔๒) ๒) ดังตฤณ (ศรัณย์ ไหมตรีเวช), (๒๕๔๕)

๓) สนิทศรี สำแดง, (๒๕๔๗)

๔) วัดหลวงพ่อสวดธรรมกายาราม, (๒๕๕๓)

๕) กรมศาสนา, (๒๕๕๓)

๖) สุขานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗)

๗) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๘)

จากตารางวิเคราะห์ความหมายของอิริยาบถสัปายะ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า อิริยาบถสัปายะ หมายถึง การเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น การนั่ง นอน ยืน เดิน อย่างสมดุลถูกวิธีเป็นกิจกรรมที่ดี การปฏิบัติในอิริยาบถใด จิตใจเป็นสมาธิง่ายและตั้งมั่นอยู่ได้นาน ให้ถือว่าเป็นอิริยาบถสัปายะ แก่ผู้นั้น อิริยาบถเป็นผลสะท้อน เป็นปลายทางการแสดงออกของจิต แต่เราก็สามารถควบคุมปลายทางนั้นได้

ตารางที่ ๒.๑๕ การสังเคราะห์แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมและศึกษาสัปปายะ ๗ ด้านการบริหารจัดการ

จากการศึกษาและสังเคราะห์แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมและศึกษาสัปปายะ ๗ ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ ดังตาราง

ข้อ	แนวทางการบริหารจัดการ	สัปปายะ	อธิบายสัปปายะ	แนวทางการจัดตามหลักสัปปายะ ๗ (สรุปการสังเคราะห์)
๑	ผู้บริหารและคณะครู ในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆของสถาบัน	ภัสสะสัปปายะ	การพูดเสริมการปฏิบัติ หัวข้อและเนื้อหาของการสนทนาทำให้เกิดแรงบันดาลใจอยากทำความเพียร	ผู้บริหารมีการสร้างแรงบันดาลใจ ครูในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการในการกำหนดนโยบาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆของสถานศึกษา
๒	ผู้บริหารมีการกำหนดทิศทาง รูปแบบการจัดองค์กร ให้มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนได้	ภัสสะสัปปายะ	การได้ยินได้ฟังถ้อยคำเนื้อความและเรื่องราวที่ก่อให้เกิดปัญญา ความรู้ ความเข้าใจในหลักความจริง ความดีงาม ความเป็นธรรม ได้รับข่าวสารที่สร้างสรรค์เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพคน	ผู้บริหาร อธิบายแนวทาง กำหนดทิศทาง รูปแบบการจัดองค์กร ให้มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนได้
๓	มีการทำงานร่วมกันระหว่างครูและบุคลากร เช่น การประชุม การนิเทศภายใน และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การอภิปรายแก้ปัญหา และหาแนวปฏิบัติร่วมกัน	บุคคลสัปปายะ	บุคคลที่แวดล้อมอยู่ในฐานะเป็นอาจารย์หรือกัลยาณมิตรเพื่อนร่วมปฏิบัติด้วยกันก็ดี และผู้อุปถัมภ์สนับสนุน เช่น ทายกทายิกาก็ดี ล้วนแต่ถูกกัน เข้ากันได้	มีการสนับสนุนให้ครูและบุคลากรปฏิบัติงานร่วมกันเป็นอย่างดี ในการประชุม การนิเทศภายใน และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การอภิปรายแก้ปัญหา และหาแนวปฏิบัติร่วมกัน
๔	มีการยกย่อง ชมเชย หรือประกาศเกียรติคุณ และเผยแพร่ผลงานดีเด่นของครูและบุคลากร	บุคคลสัปปายะ	การได้ยินได้ฟังถ้อยคำเนื้อความและเรื่องราวที่ก่อให้เกิดปัญญา ความรู้ ความเข้าใจในหลักความจริง ความดีงาม ความเป็นธรรม ได้รับ	มีการยกย่อง ชมเชย หรือประกาศเกียรติคุณ และเผยแพร่ผลงานดีเด่นของครูและบุคลากร

ข้อ	แนวทางการบริหารจัดการ	สัปปายะ	อธิบายสัปปายะ	แนวทางการจัดตามหลักสัปปายะ ๗ (สรุปการสังเคราะห์)
			ข่าวสารที่สร้างสรรค์เกื้อหนุนการพัฒนา คุณภาพคน	
๕	มีการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูน ความรู้ และความก้าวหน้า เช่น การ อบรม การศึกษาต่อ การทำผลงาน	บุคคลสัปปายะ	อาจารย์อยู่ในฐานะเป็นผู้สนับสนุนผลักดัน ให้นักเรียนเจริญก้าวหน้าในการศึกษาเล่าเรียน	การส่งเสริมพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และความก้าวหน้า เช่น การอบรม การศึกษาต่อ การทำผลงาน
๖	ผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น การ ยิ้ม การไหว้ทักทาย การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบต่อหน้าที่	บุคคลสัปปายะ	ครูเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี น่าเคารพนับ ถือ มีความยุติธรรมไม่ลำเอียง มีความรู้ มี ปัญญา มีความสามารถอธิบายได้อย่างลึกซึ้ง	ผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา ปฏิบัติ ตนเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น การยิ้ม การไหว้ ทักทาย การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่
๗	มีการแต่งตั้งคำสั่งมอบหมายงาน และ ผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน ทุกคนที่อยู่ใน สถานศึกษามีความพึงพอใจ ต่อ งานของตน และหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย	ภัสสะสัปปายะ	การพูดเสริมการปฏิบัติ หัวข้อและเนื้อหาของการ สนทนาทำให้เกิดแรงบันดาลใจอยากทำความ เพียร	การแต่งตั้งคำสั่งมอบหมายงาน และผู้รับผิดชอบ อย่างชัดเจน ทุกคนที่อยู่ในสถานศึกษามี ความพึงพอใจ ต่องานของตน และหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมาย
๘	มีการจัดทำหลักสูตร พัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น และ จัดการให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการ เรียนรู้	ภัสสะสัปปายะ	มีหลักสูตรการศึกษา กระบวนการเรียนรู้ การบริหาร จัดการ การเรียนการสอนมีคุณภาพ ประสิทธิภาพดีสามารถให้ผู้เรียนประสบ ความสำเร็จในการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ คือ มีความรู้ดี มีเหตุผล	การจัดทำหลักสูตร พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น และจัดการให้โรงเรียน เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ข้อ	แนวทางการบริหารจัดการ	สัปปายะ	อธิบายสัปปายะ	แนวทางการจัดตามหลักสัปปายะ ๗ (สรุปการสังเคราะห์)
๙	การดำเนินงานของโรงเรียนมีการใช้ งบประมาณ ประหยัดและคุ้มค่า	โภชนะสัปปายะ	มีอาหารเพียงพอ ไม่ขาดแคลน อาหารมีคุณภาพถูก กับร่างกาย อาหารที่เหมาะสมเกื้อกูลต่อสุขภาพ	การดำเนินงานของโรงเรียน มีการใช้ทรัพยากร อย่างเพียงพอ ไม่ขาดแคลน คุ้มค่า และ ประหยัด
๑๐	โรงเรียนมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติงานประจำปีที่สุดอดคล้อง กับการบริหารโรงเรียน และหลักการ ศึกษาของชาติ	ภัสสะสัปปายะ	ในสถานที่นั้นมีอาจารย์หรือบุคคลผู้มีความรู้ ความสามารถ ให้คำปรึกษา แนะนำ หาทาง แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้	โรงเรียนมีบุคลากรผู้ ที่มีความรู้ความสามารถ จัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติงานประจำปี ที่สุดอดคล้องกับการบริหารโรงเรียน และ หลักการศึกษานของชาติ
๑๑	โรงเรียนมีการปฏิบัติงานตามแผน มีการ นิเทศ ติดตาม และประเมินผล	บุคคลสัปปายะ	บุคคลที่แวดล้อมอยู่ในฐานะเป็นอาจารย์หรือ กัลยาณมิตรเพื่อนร่วมปฏิบัติด้วยกันก็ดี และผู้ อุปถัมภ์สนับสนุน เช่น ทายกทายิกาที่ดี ล้วนแต่ ถูกกัน เข้ากันได้	ผู้บริหารครูและบุคลากรมีความร่วมมือในการ ปฏิบัติตามแผน มีการนิเทศ ติดตาม และ ประเมินผล
๑๒	มีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ต่อหน่วยงานต้นสังกัด	บุคคลสัปปายะ	เป็นคนดี มีศีลธรรม มีวินัยใฝ่หาความก้าวหน้า ทรง ภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะสมใจ	โรงเรียนมีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ต่อหน่วยงานต้นสังกัด
๑๓	การนำผลการประเมินภายนอกมาใช้ ปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา	ภัสสะสัปปายะ	การได้ยินได้ฟังถ้อยคำเนื้อความและเรื่องราวที่ ก่อให้เกิดปัญญา ความรู้ ความเข้าใจในหลัก ความจริง ความดีงาม ความเป็นธรรม ได้รับข่าว สารที่สร้างสรรค์เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพคน	มีการนำผลการประเมินจากภายนอกมา ดัดแปลงปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา
๑๔	มีการประชาสัมพันธ์ ชี้แจงวิธีการ ดำเนินงานด้านสภาพแวดล้อมของ สถานศึกษาที่ชัดเจนทำให้	ภัสสะสัปปายะ	การได้ยินได้ฟังถ้อยคำเนื้อความและเรื่องราวที่ ก่อให้เกิดปัญญา ความรู้ ความเข้าใจในหลัก ความจริง ความดีงาม ความเป็นธรรม ได้รับ	มีการประชาสัมพันธ์ ชี้แจงวิธีการ ข่าวสารที่ สร้างสรรค์ การดำเนินงานด้าน สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่ชัดเจน ทำ

ข้อ	แนวทางการบริหารจัดการ	สัปปายะ	อธิบายสัปปายะ	แนวทางการจัดตามหลักสัปปายะ ๗ (สรุปการสังเคราะห์)
	ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ		ข่าวสารที่สร้างสรรค์เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพคน	ให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ ๒.๑๖ การสังเคราะห์แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมและศึกษาสัปปายะ ๗ ด้านกายภาพ

จากการศึกษาและสังเคราะห์แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมและศึกษาสัปปายะ ๗ ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ ดังตาราง

ข้อ	แนวทางด้านกายภาพ	สัปปายะ	อธิบายสัปปายะ	แนวทางการจัดตามหลักสัปปายะ ๗ (สรุปการสังเคราะห์)
๑	การสร้างสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา เช่น กำหนดต้นไม้ประจำโรงเรียน สิ่งปลูกสร้างที่เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน เพลงประจำโรงเรียน การแต่งกายชุดที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน เป็นต้น	อวาสาสัปปายะ	มีสภาพภูมิศาสตร์ดี เหมาะแก่การอยู่อาศัย มีต้นไม้ร่มรื่น มีแหล่งน้ำ และอากาศที่ถ่ายเทได้ดี ปราศจากมลพิษ	มีการสร้างเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ให้เหมาะกับการศึกษาเล่าเรียน เช่น มีต้นไม้ประจำโรงเรียน สิ่งปลูกสร้างที่เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน โรงเรียน เพลงประจำโรงเรียน การแต่งกายชุดที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน เป็นต้น
๒	มีการจัดบริเวณโรงเรียน เช่น อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องพักครู สำนักงาน ฯลฯ ดูแลใช้งานได้ดีโดยใช้ ๕ ส. คือ สะอาด สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย	อวาสาสัปปายะ	สถานที่ เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม มีความสะดวกสบาย มั่นคง มีความสะอาด มีสุขลักษณะที่ดี บริเวณกว้างขวาง มีรั้วรอบขอบชิด มีปัจจัย ๔ เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีอาจารย์ผู้ทรงธรรม	มีการจัดบริเวณโรงเรียน เช่น อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องพักครู สำนักงาน ฯลฯ ดูแลใช้งานได้ดีโดยใช้ ๕ ส. คือ สะอาด สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย

ข้อ	แนวทางการด้านกายภาพ	สัปปายะ	อธิบายสัปปายะ	แนวทางการจัดตามหลักสัปปายะ ๗ (สรุปการสังเคราะห์)
๓	มีการพัฒนา เปลี่ยนแปลงให้เกิดสิ่งใหม่ๆ เช่น การจัดสถานที่ทำงานของครู การประดับตกแต่งห้องเรียน อย่างเรียบง่าย เป็นระเบียบ สะดวก	อวาสสัปปายะ	ที่อยู่อาศัย สบาย สงบ สดุด ตั้งอยู่บนสภาพแวดล้อมดีเยี่ยม	มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานที่ทำงานของครู ตกแต่งห้องให้สะอาดเรียบร้อย อย่างเป็นระเบียบ
๔	มีการใช้สถานที่เหมาะสมกับกิจกรรม เช่น ห้องแสดงศิลปะ วัฒนธรรมการ ห้องสมุด ห้องจริยธรรม และผู้เรียนสามารถเข้าไปใช้ได้	อวาสสัปปายะ	สถานที่เรียนดี มีการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมก่อให้เกิดการเรียนรู้	มีการใช้สถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เช่น ห้องแสดงศิลปะ วัฒนธรรมการ ห้องสมุด ห้องจริยธรรม และผู้เรียนสามารถเข้าไปใช้ได้
๕	มีการใช้สถานที่ในโรงเรียนอย่างคุ้มค่า และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น บริเวณอาคาร หอประชุม โรงอาหาร ใต้ร่มไม้	อวาสสัปปายะ	สถานที่อยู่อาศัย ที่นั่ง ที่นอน มั่นคงปลอดภัย ใช้ทำประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ได้ดี	มีการจัดสถานที่ในโรงเรียนอย่างคุ้มค่า และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น บริเวณอาคาร หอประชุม และโรงอาหารให้พอเพียงกับจำนวนนักเรียน
๖	มีการจัดสื่อการเรียนการสอน วัสดุ/อุปกรณ์การสอนและการจัดมุมประสบการณ์ มุมภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ มุมวิทยาศาสตร์ มุมคณิตศาสตร์ ไว้อย่างเป็นระเบียบ	อวาสสัปปายะ	สถานที่เรียนดี มีการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมก่อให้เกิดการเรียนรู้	มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นสื่อการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์การสอนไว้อย่างเป็นระบบ
๗	มีการจัดแสดงผลงานของผู้เรียน ในห้องเรียนเพื่อให้เกิดความภูมิใจในความสำเร็จ	อวาสสัปปายะ	สถานที่เรียนดี มีการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมก่อให้เกิดการเรียนรู้	มีการจัดแสดงผลงานของนักเรียน ในห้องเรียน เพื่อให้เกิดความภูมิใจในความสำเร็จ

ข้อ	แนวทางด้านกายภาพ	สัปปายะ	อธิบายสัปปายะ	แนวทางการจัดตามหลักสัปปายะ ๗ (สรุปการสังเคราะห์)
๘	มีการจัดที่เอนกประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนพักผ่อนหรือทำงานตามที่ครูมอบหมาย	อवासสัปปายะ	สถานที่อยู่อาศัย ที่นั่ง ที่นอน มั่นคงปลอดภัย ใช้ทำประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ได้ดี	มีการจัดที่ สำหรับพักผ่อนหรือทำงานตามที่ครูมอบหมาย
๙	มีการจัดห้องสมุดที่ทันสมัยในด้านสื่อต่างๆและมีความพร้อมในการให้บริการตลอดเวลา	อवासสัปปายะ	สถานที่อยู่อาศัย ที่นั่ง ที่นอน มั่นคงปลอดภัย ใช้ทำประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ได้ดี	มีการจัดห้องสมุดที่ทันสมัยในด้านสื่อต่าง ๆ และมีความพร้อมในการให้บริการตลอดเวลา
๑๐	มีการตกแต่งบริเวณให้ดูสวยงาม เช่น สนามหญ้า สวนหย่อม สวนดอกไม้ และการปลูกไม้ยืนต้น ควรเลือกให้เหมาะสม เพราะจะช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีขึ้น	อवासสัปปายะ	สภาพภูมิศาสตร์ดี เหมาะแก่การอยู่อาศัย มีต้นไม้ร่มรื่น มีแหล่งน้ำ และอากาศที่ถ่ายเทได้ดี ปราศจากมลพิษ	มีการจัดตกแต่งบริเวณโรงเรียนให้ดูสวยงาม เช่น สนามหญ้า สวนหย่อม สวนดอกไม้ ให้ร่มรื่น
๑๑	มีการรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบ สถานศึกษาอาจทำรั้วกัน	อवासสัปปายะ	สถานที่ เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม มีความสะอาด สบาย มั่นคง มีความสะอาด มีสุขลักษณะที่ดี บริเวณกว้างขวาง มีรั้วรอบขอบชิด มีปัจจัย ๔ เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีอาจารย์ผู้ทรงธรรมทรงธรรม	โรงเรียนมีการจัดหน้าที่ในการรักษาความสะอาด ให้เหมาะแก่การเรียนรู้
๑๒	มีการจัดทำคู่มือความปลอดภัยเกี่ยวกับการใช้อาคาร ห้องปฏิบัติการ ถนน การขึ้นลงบันได และทางหนีไฟ	อवासสัปปายะ	สถานที่อยู่อาศัย ที่นั่ง ที่นอน มั่นคงปลอดภัย ใช้ทำประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ได้ดี	การจัดทำคู่มือความปลอดภัยเกี่ยวกับการใช้อาคาร ห้องปฏิบัติการ ถนน การขึ้นลงบันได และทางหนีไฟ

ข้อ	แนวทางด้านกายภาพ	สัปปายะ	อธิบายสัปปายะ	แนวทางการจัดตามหลักสัปปายะ ๗ (สรุปการสังเคราะห์)
๑๓	มีการให้ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัย เช่น การลงบันได การใช้ไฟฟ้า ประตุน้ำต่าง การเกิดเพลิงไหม้ และการฝึกหนีไฟไหม้	อาวาสสัปปายะ	สถานที่อยู่อาศัย ที่นั่ง ที่นอน มั่นคงปลอดภัย ใช้ทำประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ได้ดี	โรงเรียนมีการให้ความรู้ เกี่ยวกับความปลอดภัย และจัดทำเครื่องหมายในสถานที่ต่างๆ
๑๔	มีการให้ความรู้เรื่องการจราจรกับนักเรียน เช่น การข้ามถนนหรือเดินกลับบ้าน การขึ้นลงรถโดยสารสาธารณะ เป็นต้น	โคจรสัปปายะ	เป็นสถานที่แสวงหาอาหารโดยตรงและโดยอ้อม รวมถึงการคมนาคมใช้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม	โรงเรียนมีการให้ความรู้กับนักเรียนเกี่ยวกับการเดินทางมาโรงเรียน

ตารางที่ ๒.๑๗ การสังเคราะห์แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมและศึกษาสัปปายะ ๗ ด้านวิชาการ

จากการศึกษาและสังเคราะห์แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมและศึกษาสัปปายะ ๗ ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ ดังตาราง

ข้อ	แนวทางด้านวิชาการ	สัปปายะ	อธิบายสัปปายะ	แนวทางการจัดตามหลักสัปปายะ ๗ (สรุปการสังเคราะห์)
๑	มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน	ภัสสะสัปปายะ	มีหลักสูตรการศึกษา กระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการ การเรียนการสอนมีคุณภาพ ประสิทธิภาพดีสามารถให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ คือ มีความรู้ดี มีเหตุผล	มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ได้คุณภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ	แนวทางด้านวิชาการ	สัปปายะ	อธิบายสัปปายะ	แนวทางการจัดตามหลักสัปปายะ ๗ (สรุปการสังเคราะห์)
๒	ครูมีเทคนิคและรูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน	อาวาสสัปปายะ	มีหลักสูตรการศึกษา กระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการ การเรียนการสอนมีคุณภาพ ประสิทธิภาพดีสามารถให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ คือ มีความรู้ดี มีเหตุผล	ครูมีเทคนิคและรูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน
๓	มีสื่อการจัดการเรียนการสอน หลากหลายรูปแบบ	อาวาสสัปปายะ	สถานที่เรียนดี มีการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมก่อให้เกิดการเรียนรู้	มีสื่อการจัดการเรียนการสอน หลากหลายรูปแบบ
๔	ครูส่งเสริมให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนโดยครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำด้วยตนเอง และเปิดโอกาสให้เรียนรู้ให้ได้มากที่สุด	บุคคลสัปปายะ	ครูเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี น่าเคารพนับถือ มีความยุติธรรมไม่ลำเอียง มีความรู้ มีปัญญา มีความสามารถอธิบายได้อย่างลึกซึ้ง	โรงเรียนมีการส่งเสริมครูให้มีการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
๕	มีการส่งเสริมให้นักเรียนคิดและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ครูต้องคอยกระตุ้นให้นักเรียนกระตือรือร้น จนเกิดการเรียน	บุคคลสัปปายะ	อาจารย์อยู่ในฐานะเป็นผู้สนับสนุนผลักดัน ให้นักเรียนเจริญก้าวหน้าในการศึกษาเล่าเรียน	ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นทีม ให้สำเร็จลุล่วง
๖	มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม เช่น เปลี่ยนบรรยากาศการเรียนการสอนจากนักเรียนในห้องเรียนแคบ ๆ ไปเรียนตามร่มไม้ สนามหรือสถานที่อื่น ๆ ที่จะให้มีชีวิต ชีวา และเกิดการเรียนรู้	อุตุสัปปายะ	มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ที่เหมาะสม เพื่อให้รู้สึกมีความสนใจในการเรียน	โรงเรียนมีการส่งเสริมให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมหลากหลายตามสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ เช่น ไปเรียนตามร่มไม้ สนาม หรือสถานที่อื่นๆ

ข้อ	แนวทางด้านวิชาการ	สัปปายะ	อธิบายสัปปายะ	แนวทางการจัดตามหลักสัปปายะ ๗ (สรุปการสังเคราะห์)
๗	มีการการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน	ภัสสะสัปปายะ	ในสถานที่นั้นมีอาจารย์หรือบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ ให้คำปรึกษา แนะนำหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้	มีการการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน โดยกิจกรรม โฮมรูม เน้นแนว
๘	มีการจัดกิจกรรมทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ เช่น อภิปราย ตอบปัญหา จัดนิทรรศการ ให้นักเรียนสามารถเป็นผู้นำ มีความกระฉับกระเฉง ฉลาดทันคน กล้าคิด กล้าทำ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง	อิริยาปถสัปปายะ	รู้ความถนัด ความสามารถของตนเอง ว่ามีความสามารถหรือถนัดด้านใด แล้วนำไปปฏิบัติฝึกฝน ด้านนั้นให้เชี่ยวชาญ หรือชำนาญ	มีการจัดกิจกรรมตามความถนัดของผู้เรียน เช่น อภิปราย ตอบปัญหา จัดนิทรรศการ ให้นักเรียน ได้แสดงความสามารถของตนเอง
๙	ในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ อาจตั้งคณะกรรมการวิชาการมาร่วมปรึกษาหารือถึงแนวปฏิบัติ การประเมินผลพร้อมทั้งเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไข	ภัสสะสัปปายะ	ในสถานที่นั้นมีอาจารย์หรือบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ ให้คำปรึกษา แนะนำหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้	ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ อาจมีอาจารย์หรือบุคคลผู้มีความรู้ ความสามารถ ให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น
๑๐	มีการจัดตารางสอน/ตารางเรียนการจัดครูเข้าสอนในแต่ละวิชาตามความเหมาะสม	ภัสสะสัปปายะ	มีหลักสูตรการศึกษา กระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการ การเรียนการสอนมีคุณภาพ ประสิทธิภาพดีสามารถให้ผู้เรียนประสบ	มีการจัดตารางสอน ตารางเรียนการจัดครูเข้าสอนในแต่ละวิชาตามความเหมาะสม ทำให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จ

ข้อ	แนวทางด้านวิชาการ	สัปปายะ	อธิบายสัปปายะ	แนวทางการจัดตามหลักสัปปายะ ๗ (สรุปการสังเคราะห์)
			ความสำเร็จในการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ คือ มีความรู้ดี มีเหตุผล	
๑๑	โรงเรียนจัดแผนการเรียนรู้ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการให้หลากหลายเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและ ศักยภาพของโรงเรียน	ภัสสะสัปปายะ	มีหลักสูตรการศึกษา กระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการ การเรียนการสอนมีคุณภาพ ประสิทธิภาพดีสามารถให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ คือ มีความรู้ดี มีเหตุผล	โรงเรียนจัดแผนการเรียนรู้ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการให้หลากหลายเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและ ศักยภาพของโรงเรียน
๑๒	มีการสอนซ่อมเสริมของครู โดยแบ่งเด็กตามระดับสติปัญญา เช่น สอนเสริมให้กับนักเรียนที่ตั้งใจเรียน และจัดเสริมประสบการณ์ให้กับนักเรียนที่ไม่ตั้งใจเรียน	บุคคลสัปปายะ	ครูเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี น่าเคารพนับถือ มีความยุติธรรมไม่ลำเอียง มีความรู้ มีปัญญา มีความสามารถอธิบายได้อย่างลึกซึ้ง	มีการส่งเสริมให้ครูสอนซ่อมเสริม ตามระดับผลการเรียนของนักเรียน
๑๓	มีการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรตามระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด	ภัสสะสัปปายะ	หลักสูตรการศึกษา กระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการ การเรียนการสอนมีคุณภาพ ประสิทธิภาพดีสามารถให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ คือ มีความรู้ดี มีเหตุผล	โรงเรียนมีการวัดและประเมินผล ตามหลัก ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตามระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ข้อ	แนวทางด้านวิชาการ	สัปปายะ	อธิบายสัปปายะ	แนวทางการจัดตามหลักสัปปายะ ๗ (สรุปการสังเคราะห์)
๑๔	มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี กิจกรรมชุมนุม และกิจกรรมอื่นตามลักษณะของกิจกรรมการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม รู้จักทำงานร่วมกันมีสุขภาพแข็งแรง	อิริยาบถสัปปายะ	โรงเรียนจัดกิจกรรม ตามหลักสูตรที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนได้เปลี่ยนอิริยาบถในการเรียนและไม่เบื่อหน่ายในการเรียนรู้	โรงเรียนได้จัดกิจกรรมตามหลักสูตร กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ชุมนุม บำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ ให้นักเรียนได้เปลี่ยน อิริยาบถ ในการเรียนรู้

๒.๓. ข้อมูลสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

๒.๓.๑ บริบทสถานศึกษา

บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต ๑

จากที่ได้มีประกาศให้ใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ. ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๔๖ เป็นต้นไปทำให้ระบบปฏิบัติการศึกษาระบบบริหารการ จัดการศึกษา บุคลากร ทรัพยากร ได้ถูกรวบรวมให้เป็นหน่วยงานทางการศึกษาหน่วยงานเดียว ซึ่งมีผลให้การประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ถูกยุบยกเลิก ไปและประกาศจัดตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งประเทศรวม ๑๗๕ แห่ง ภายใต้กำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีหน้าที่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี ในระบบโรงเรียน ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา^{๑๐๑} พระราชบัญญัติดังกล่าวจังหวัดปทุมธานีถูกแบ่งออกเป็น ๒ เขตพื้นที่การศึกษา คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต ๑ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต ๒

โดยบริหารงานโดยแบ่งเขตพื้นที่การศึกษานี้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ ๒ พ. ศ. ๒๕๕๓ เป็นกฎหมายแยกเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๓ เป็นต้นไป ด้วยการจัดระเบียบการบริหารราชการในเขตพื้นที่การศึกษานั้นได้กำหนดให้แต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย การศึกษาระดับประถมศึกษา และการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีการบริหารจัดการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมอยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา เป็นเหตุให้เกิดความไม่คล่องตัว ในการบริหารราชการจึงได้แยกเขตพื้นที่การศึกษาออกเป็นเขตพื้นที่การศึกษาศึกษา และกลุ่มการศึกษามัธยมศึกษา เพื่อให้ระบบการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ผลต่อการพัฒนาการศึกษาของนักเรียนในช่วงชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษาให้มีผลสัมฤทธิ์ที่มีคุณภาพเพื่อให้สอดคล้องกับกฎว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ จึงจำเป็นต้องมีการตราพระราชบัญญัตินี้^{๑๐๒}

เพื่อให้การจัดการศึกษามีความคล่องตัวขึ้น จึงมีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ให้มีการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแห่งใหม่ทั่วประเทศ สถานศึกษาในจังหวัดปทุมธานี จึงถูกแบ่งตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ การกำหนดและแก้ไขเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่การศึกษาให้เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต ๑ เปลี่ยนแปลงเป็นเขตพื้นที่

^{๑๐๑} สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ๒๕๔๖ ก. ข้อมูลสารสนเทศการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๔๖ (ปทุมธานี: กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงาน) อัดสำเนา

^{๑๐๒} ราชกิจจานุเบกษา .๒๕๕๓ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เข้าถึงได้จาก[http:// http://kormor.obec.go.th/promugate/promo๔๔.pdf](http://http://kormor.obec.go.th/promugate/promo๔๔.pdf) (สืบค้นเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๐)

การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต ๑ มีหน้าที่การบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน ๔ อำเภอ คืออำเภอเมืองปทุมธานี อำเภอลองหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว และอำเภอสสามโคก

ขอบข่ายภารกิจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต ๑ แบ่งภารกิจ เป็น ๗ กลุ่มงานกับ ๑ หน่วยงาน คือ กลุ่มอำนวยการ กลุ่มบริหารการเงินและสินทรัพย์ กลุ่มนโยบาย และแผน กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชนและหน่วยตรวจสอบภายใน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต ๑ เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างกว้างขวาง และทั่วถึง พัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาทุกระดับ เป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชากร ในวัยเรียนอย่างทั่วถึง โดยปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นไทย และคุณภาพตามมาตรฐาน

ทิศทางการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต ๑

ข้อมูลพื้นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต ๑ เป็นหน่วยงานที่บริหารจัดการ การศึกษาขั้นพื้นฐานของพื้นที่ ๔ อำเภอ ในจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอลาด หลุมแก้ว อำเภอสสามโคก อำเภอลองหลวง

วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต ๑ เป็นองค์กรขับเคลื่อนคุณภาพ การศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศและเข้าสู่ มาตรฐานสากลภายในปี ๒๕๕๘ การจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อ คุณภาพการศึกษา

พันธกิจ

๑. ส่งเสริมและสนับสนุนถ้าประชากรวัยเรียนทุกคน ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
๒. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร
๓. พัฒนาระบบบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อคุณภาพ การศึกษา

เป้าประสงค์

๑. นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาที่มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามช่วงวัย และได้สมดุลและ นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามช่วงวัย และมีคุณภาพ
๒. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และ เสมอภาค
๓. ผู้ครูผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาอื่น มีทักษะที่เหมาะสมและมี วัฒนธรรมการทำงาน ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์

๔. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และเป็นกลไกขับเคลื่อน การศึกษาขั้นพื้นฐานสู่คุณภาพระดับมาตรฐานสากล

๕. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบูรณาการการทำงาน เน้นการบริหารแบบ มีส่วนร่วม กระจายอำนาจและความรับผิดชอบสู่สถานศึกษา

กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ ๑ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกระดับทุกประเภท

กลยุทธ์ที่ ๒ ขยายโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึงครอบคลุมทุเรียนให้ได้รับ โอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและมีคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ ๓ พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๔ พัฒนาระบบการบริหารจัดการ

ค่านิยมองค์กร

บริการประทับใจ โปร่งใส ยุติธรรม

๒.๓.๒ โครงสร้างสถานศึกษา

สถานศึกษามีการแบ่งโครงสร้างตามกฎหมายกระทรวง และเป็นไปตามระเบียบที่ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษากำหนด ซึ่งสถานศึกษาจะต้องแบ่งส่วนราชการเป็นกลุ่ม ซึ่งจะต้อง สอดคล้องกับการกระจายอำนาจทางการศึกษา คือ ครอบคลุมใน ๔ งาน คือ งานวิชาการ งาน งบประมาณงานบริหารงานบุคคล และงานบริหารทั่ว

สถานศึกษามีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ และรับผิดชอบ การบริหารงานของสถานศึกษาที่มีโครงสร้างการบริหารงานตามกฎหมายที่มีขอบข่ายภารกิจที่กำหนด ซึ่งการแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาเป็นไปตามกฎหมายกระทรวงและระเบียบที่คณะกรรมการเขต พื้นที่การศึกษากำหนด ซึ่งจะแบ่งส่วนราชการเป็นกลุ่ม หรือฝ่าย หรืองาน ตลอดจนกำหนดอำนาจ หน้าที่ของแต่ละส่วนราชการ ซึ่งจะต้องครอบคลุมขอบข่ายและภารกิจของสถานศึกษาที่ กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่งมีขอบข่ายและภารกิจดังต่อไปนี้

๑ งานบริหารวิชาการ

๑.๑ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

๑.๒ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

๑.๓ การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน

๑.๔ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๑.๕ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

๑.๖ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

๑.๗ การนิเทศการศึกษา

๑.๘ การแนะแนวการศึกษา

๑.๙ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

- ๑.๑๐ การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- ๑.๑๑ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- ๑.๑๒ การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

๒. งานบริหารงบประมาณ

- ๒.๑ การจัดทำและเสนอของบประมาณ
- ๒.๒ การจัดสรรงบประมาณ
- ๒.๓ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน

- ๒.๔ การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
- ๒.๕ การบริหารการเงิน
- ๒.๖ การบริหารบัญชี
- ๒.๗ การบริหารพัสดุและทรัพย์สิน

๓. งานบริหารงานบุคคล

- ๓.๑ การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง
- ๓.๒ การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
- ๓.๓ การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
- ๓.๔ วินัยและการรักษาวินัย
- ๓.๕ การออกจากราชการ

๔. งานบริหารทั่วไป

- ๔.๑ การดำเนินงานธุรการ
- ๔.๒ งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ๔.๓ งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- ๔.๔ การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- ๔.๕ การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- ๔.๖ งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ๔.๗ การส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
- ๔.๘ การจัดสถานที่และสภาพแวดล้อม
- ๔.๙ การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- ๔.๑๐ การรับนักเรียน
- ๔.๑๑ การส่งเสริมและประสานงานการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
- ๔.๑๒ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- ๔.๑๓ งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
- ๔.๑๔ การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- ๔.๑๕ การส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบัน สังคมอื่นที่จัดการศึกษา

- ๔.๑๖ งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
 ๔.๑๗ การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน^{๑๐๓}
 ๔.๑๘ งานบริการสาธารณะ
 ๔.๑๙ งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่นๆ

๓.๓.๓ จำนวนสถานศึกษา ครู และนักเรียน

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ มีจำนวน ๔ อำเภอ ๑๐๓ โรงเรียน

ตารางที่ ๒.๑๘ แสดงข้อมูลจำนวนสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ จำแนกตามระดับชั้นในการจัดการเรียนการสอน

อำเภอ	อนุบาล ๑ - ป.๖	อนุบาล ๑ - ม.๓	รวม
เมือง	๑๖	๙	๒๕
คลองหลวง	๒๕	๙	๓๔
ลาดหลุมแก้ว	๑๗	๕	๒๒
สามโคก	๑๘	๔	๒๒
รวม	๗๖	๒๗	๑๐๓

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ มีการจัดการเรียนการสอนระดับ อนุบาล ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มากที่สุด เป็นจำนวน ๗๖ โรงเรียน อนุบาล ๑ - มัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๒๗ โรงเรียน รวม ๔ อำเภอ ๑๐๓ โรงเรียน

^{๑๐๓} คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 กระทรวงศึกษาธิการ [ออนไลน์], แหล่งที่มา <https://www.slideshare.net/HinkongSc/๑-๖๓๗๒๙๘๒๘>
 [๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐]

ตารางที่ ๒.๑๙ แสดงข้อมูลจำนวนสถานศึกษาในสังกัด แยกตามขนาดโรงเรียน

ขนาด	จำนวนรวม	คิดเป็นร้อยละ	จำแนกตามอำเภอ			
			เมือง	คลองหลวง	ลาดหลุมแก้ว	สามโคก
ขนาดที่ ๑ (นร.๑-๑๒๐ ขนาดเล็ก)	๒๘	๒๗.๑๘	๓	๔	๙	๑๒
ขนาดที่ ๒ (นร.๑๒๑-๔๙๙ ขนาดกลาง)	๗๕	๔๕.๖๓	๑๔	๑๔	๑๐	๙
ขนาดที่ ๓ (๕๐๐-ขึ้นไปขนาดใหญ่)	๒๘	๒๗.๑๘	๘	๑๖	๓	๑
รวม	๑๐๓	๑๐๐	๒๕	๓๔	๒๒	๒๒

จำนวนสถานศึกษาในสังกัด จำแนกตามขนาดโรงเรียนมากที่สุด คือ ขนาดที่ ๒ นักเรียนจำนวน ๑ ถึง ๑๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๑๘ ส่วนจำนวนสถานศึกษาในสังกัด จำแนกตามขนาดโรงเรียน ขนาดที่ ๑ คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๑๘ และขนาดที่ ๓ ใหญ่ คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๑๘

ตารางที่ ๒.๒๐ แสดงข้อมูลจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แยกตามขนาดสถานศึกษา

อำเภอ	จำนวนสถานศึกษา	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
เมือง	๒๕	๖๘๒	๑๐๒
คลองหลวง	๓๔	๙๓๑	๑๐๔
ลาดหลุมแก้ว	๒๒	๓๐๘	๔๖
สามโคก	๒๒	๒๘๗	๔๓
รวม	๑๐๓	๒,๒๐๘	๓๓๑

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ มีโรงเรียนจำนวน ๑๐๓ โรงเรียน ครูและบุคลากร ๒,๒๐๘ กลุ่มตัวอย่าง ๓๓๑ คน

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๔.๑ งานวิจัยในประเทศ

สุกฤษฎี อัญบุตร การวิจัยเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนหลักขั้นต้นของกองทัพอากาศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักขั้นต้นของกองทัพอากาศตามความคิดเห็น

ของบุคลากรและนักเรียน และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักชั้นต้นของกองทัพอากาศ โดยจำแนกตามประเภทของบุคคลและประเภทของโรงเรียน ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรและนักเรียนในโรงเรียนหลักชั้นต้นของกองทัพอากาศ ๗ โรงเรียน จำนวน ๓,๙๒๖ คนกลุ่มตัวอย่าง ๓๖๓ คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรและนักเรียนในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา ๔ ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านการบริหาร ด้านการเรียนการสอน และด้านสังคมกลุ่มเพื่อน สถิติใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test Independent

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักชั้นต้นของกองทัพอากาศในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน รองลงมาได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหาร ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านกายภาพ

๒) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักชั้นต้นของกองทัพอากาศจำแนกตามประเภทของบุคคล พบว่า บุคลากร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักชั้นต้นของกองทัพอากาศอยู่ในระดับมาก และนักเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักชั้นต้นของกองทัพอากาศ อยู่ในระดับมาก

๓) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักชั้นต้นของกองทัพอากาศ เมื่อจำแนกตามประเภทของบุคคล พบว่าไม่มีความแตกต่างกันทุกด้าน และเมื่อจำแนกตามประเภทโรงเรียนในภาพรวม พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับจุด ๐.๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕ จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ด้านกายภาพ ด้านการบริหาร ด้านการเรียนการสอน แต่ด้านสังคมเพื่อนไม่มีความแตกต่างกัน^{๑๐๔}

อุดมศิลป์ สังข์โพธิ์ ได้ทำการวิจัย เรื่องศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโรงเรียนแกดำวิทยาคารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๖ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นและเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการจัดสภาพแวดล้อมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนแกดำวิทยาคารสำนักงานเขต

^{๑๐๔} สุกฤษฎ์ อัญบุตร, “การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักชั้นต้นของกองทัพอากาศ”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยไวไลองกรณ์ ในพระราชูปถัมภ์, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ

พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๖ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ครูและนักเรียน ๑๗๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติที่ (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ผลการศึกษาระดับการจัดสภาพแวดล้อมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโรงเรียนแกดำวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๖ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

๒. ผลการเปรียบเทียบการจัดสภาพแวดล้อมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโรงเรียนแกดำวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๖ จำแนกตามเพศและสถานภาพโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีดังนี้ โรงเรียนควรกำหนดนโยบาย แผนหรือโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อม ควรส่งเสริมให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อม ควรมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล การดำเนินงาน ควรให้ครู นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สามารถทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ควรมีการจัดแบ่งพื้นที่และบริเวณโรงเรียนให้เหมาะสม ควรจัดบรรยากาศในห้องเรียนและห้องปฏิบัติการให้สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย และมีจำนวนเพียงพอ และควรจัดให้มีสนามกีฬาและอุปกรณ์กีฬาอย่างเพียงพอ^{๑๐๕}

วาสนา แก้วแสงทอง ได้ทำการวิจัย เรื่อง ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนเทศบาล ๒ (บ้านหาดใหญ่) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า

๑ ระดับปฏิบัติการต่อการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล ๒ (บ้านหาดใหญ่) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในปัจจุบันในภาพรวมและด้านการให้บริการอยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง

๒ ปัญหาด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่สำคัญอันดับหนึ่ง คือ นักเรียนแปร่งฟันไม่พร้อมกัน ไม่เป็นระเบียบ รองลงมา คือ ปัญหานักเรียนเป็นเหา ข้อเสนอแนะด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่สำคัญที่สุด คือ ควรจัดทำสถานที่ในการแปร่งฟันให้นักเรียนโดยเฉพาะรองลงมา คือ ควรประสานหน่วยงานสาธารณสุขหรือโรงพยาบาลให้มาตรวจรักษาและให้คำแนะนำ

๓ ปัญหาด้านการให้บริการภาพรวมที่สำคัญอันดับหนึ่ง คือ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ออกกำลังกาย หรือนันทนาการเนื่องจากสถานที่ไม่อำนวย ไม่มีบริเวณทำกิจกรรม รองลงมา คือ มีอาหารให้เลือกน้อย ไม่หลากหลายอันดับ อันดับสาม คือ ห้องน้ำสกปรกมีกลิ่นเหม็น และมีการขายอาหารที่ไม่เป็นประโยชน์ภายในโรงเรียน ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย คือ

---

^{๑๐๕}อุทุมมศิลป์ สังข์โพธิ์. “การจัดสภาพแวดล้อมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโรงเรียนแกดำวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๖”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๕) บทคัดย่อ

๑) ควรให้ความรู้กับนักเรียนด้านสุขศึกษาอย่างทั่วถึง ๒) จัดแกนนำนักเรียนในการให้ความรู้กับเพื่อนๆ ในโรงเรียน ๓) ควรจัดกิจกรรมการออกกำลังกายที่ลดข้อจำกัดของการใช้สถานที่ เช่น แอโรบิกหรือจัดกิจกรรมการออกกำลังกายในที่ร่มให้นักเรียน เช่น โยคะ ตาราง ๙ ช่อง และ ๔) ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกซื้ออาหารกับนักเรียน

๔. ปัญหาด้านความปลอดภัยของผู้เรียนที่สำคัญเป็นอันดับหนึ่งคือ ประตูทางเข้าเปิด-ปิดไม่เป็นเวลา รองลงมา คือ ไม่มีป้อมยามหน้าโรงเรียน ข้อเสนอแนะด้านความปลอดภัยของผู้เรียน คือ ๑) ควรมีเวลาเปิดปิดประตูโรงเรียนที่แน่นอน ๒) จัดให้มียาม และ ๓) ควรจัดสนามเด็กเล่น ให้มีเครื่องเล่นที่ได้มาตรฐานแข็งแรง ^{๑๐๖}

ธนพร ศรีอนันต์ ได้ทำการวิจัย เรื่อง ศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียน แวดล้อมในโรงเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านตลาดทุ่งเหียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต ๒ ใน ๔ ด้านคือ สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อน และสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ โดยใช้การเปรียบเทียบจำแนกตามเพศ และระดับชั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนชุมชนบ้านตลาดทุ่งเหียง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ จำนวน ๙๗ คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบและแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแจกแจงแบบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การทดสอบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ของแอลเอสดี

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านตลาดทุ่งเหียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต ๒ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

๒. ผลการเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านตลาดทุ่งเหียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต ๒ จำแนกตามเพศของนักเรียนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ยกเว้นด้านสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการบริหารที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<0.05$)

๓. ผลการเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านตลาดทุ่งเหียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต ๒ จำแนกตามระดับชั้นโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<0.05$) ยกเว้นด้านอาคารสถานที่ที่แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ^{๑๐๗}

^{๑๐๖}วาสนา แก้วแสงทอง. “ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนเทศบาล ๒ (บ้านหาดใหญ่) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

^{๑๐๗}ธนพร ศรีอนันต์. “ศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านตลาดทุ่งเหียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต ๒”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

เจษฎา อังสนั่น ได้ทำการวิจัย เรื่อง การจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๑ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบและศึกษาข้อเสนอแนะต่อการจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๑ ในด้านกายภาพ ด้านบริหาร จำแนกตามสถานภาพและขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน ๓๔๘ คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า F-test

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๑ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก

๒. ผลการเปรียบเทียบการจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๑ จำแนกตามสถานภาพและตามขนาดโรงเรียนพบว่า มีความแตกต่างกันมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ . ๐๕

๓. ผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๑ เรียงลำดับได้ดังนี้โรงเรียนขนาดเล็กมักประสบปัญหาเรื่องงบประมาณซึ่งส่งผลต่อการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน รองลงมาควรมีการจัดการสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องและครอบคลุมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ ควรให้ความสำคัญกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและทุกคนมีส่วนร่วมปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียน^{๑๐๔}

พิชญ์สินี จิตต์ว่องไว ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาระดับ การศึกษาระดับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ๒) เปรียบเทียบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ขนาดของสถานศึกษาที่สังกัด และทำเลที่ตั้ง และ ๓) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต ๑ จำนวน ๓๑๗ คนและผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จำนวน ๒๐ คนได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนและการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์เนื้อหา

^{๑๐๔}เจษฎา อังสนั่น, “การจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๑”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

ผลการวิจัยพบว่า

๑) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา อยู่ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งภาพรวมและรายด้าน

๒) ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาที่มีเพศ อายุ ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ทั้งในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันผู้บริหารและครูในสถานศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษา ขนาดของสถานศึกษาที่สังกัด และทำเลที่ตั้งของสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่าง กันแต่รายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓) ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ที่ช่วยส่งเสริมให้สิ่งแวดล้อม มีความเพียงพอและเหมาะสมกับสถานศึกษา สร้างบรรยากาศและการศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน^{๑๐๙}

ประยูร ยศพงศ์ ได้ทำการวิจัย เรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนปทุมธานี นันทมนีบำรุงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔ พบว่าการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนปทุมธานี “นันทมนีบำรุง” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๔ ทั้ง ๓ องค์ประกอบ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่สิ่งแวดล้อมด้านวิชาการ สิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมด้านการบริหารจัดการตามลำดับ ^{๑๑๐}

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๒ และเพศชายคิดเป็นร้อยละ ๓๓.๘ ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ ๘๓.๑ รองลงมามีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ ๑๒.๓ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอน ๒๐ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๙๒.๓ รองลงมามีประสบการณ์ในการสอน ๑๐-๒๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๔.๖

๒. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนปทุมธานี นันทมนีบำรุงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔ ด้านสิ่งแวดล้อมด้านวิชาการ ด้านสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อมการบริหารจัดการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ณัฏฐก อุทโท ได้ทำการวิจัย เรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพ โรงเรียนอนุบาลวัดช่องลมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต ๑ ประชากร

^{๑๐๙} พิชญ์สินี จิตต์ว่องไว, “วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม,” ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

^{๑๑๐} ประยูร ยศพงศ์. “การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนปทุมธานี นันทมนีบำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๔”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

ที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนโรงเรียนอนุบาลวัดช่องลม จำนวน ๖๖ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบประเมิน ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน ๘ ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .๒๓-.๗๖ ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .๙๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย (%), ค่าเฉลี่ย (μ), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ), คะแนนเฉลี่ยสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (D), คะแนนเฉลี่ยสภาพที่ควรจะเป็นในความคาดหวัง (I) และดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาผลการวิจัยพบว่า

สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันของการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น ตามลำดับดังนี้การจัดห้องสุขา การจัดห้องเรียน การจัดบริเวณโรงเรียน การจัดอาคารเรียน และการจัดโรงอาหาร สภาพที่ควรจะเป็นในความคาดหวังของการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งต้องให้มีการพัฒนาตามลำดับดังนี้ การจัดโรงอาหาร การจัดห้องเรียน การจัดบริเวณโรงเรียนการจัดอาคารเรียน และการจัดห้องสุขา ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับต้องการพัฒนา ตามลำดับ ดังนี้ การจัดห้องสุขา การจัดห้องเรียน การจัดบริเวณโรงเรียน การจัดอาคารเรียน และการจัดโรงอาหาร ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพ การจัดห้องสุขา ดังนี้ ห้องสุขาสะอาดไม่มีกลิ่นเหม็น มีสีสันทนสวยงาม ปลุกต้นไม้ข้างห้องน้ำ และมีกระดาดชำระ การจัดห้องเรียน ดังนี้ มีแอร์ในห้องเรียน จัดโต๊ะเรียนใหม่ให้เป็นระเบียบ มีสีสันทนสวยงาม และมีความสะอาดของห้องเรียน การจัดบริเวณโรงเรียน ดังนี้ ปลุกต้นไม้จะได้ร่มรื่น สนามฟุตบอลเป็นสนามหญ้า มีความสวยงาม มีสีสันทนสวยงาม และมีสนามเด็กเล่นเครื่องเล่นต่าง ๆ การจัดหาการเรียน ดังนี้ ทาสีสวยงามสบายตา ทำความสะอาดอาคาร และจัดบอร์ดและการจัดโรงอาหาร ดังนี้ ดูแลรักษาความสะอาดของโรงอาหาร ทาสีโต๊ะรับประทานอาหารใหม่มีโทรทัศน์ดูข่าวสาร มีการแสดงบนเวทีทุกวัน โรงอาหารมีความปลอดภัยจัด โต๊ะอาหารให้เป็นระเบียบ ^{๑๑๑}

พระมหานิมิตต์ ปณิตตเสวี (อุดม) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น ๔ ระยะ ได้แก่ ระยะที่ ๑ ศึกษาสภาพการดำเนินงาน สภาพปัญหา และการแก้ปัญหาในอดีตถึงปัจจุบัน ในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ในภาพรวม และโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนตัวอย่าง ด้วยวิธีการ ๑) สังเคราะห์เอกสาร ๒) คัดเลือกโรงเรียนพระปริยัติธรรมตัวอย่าง ๓) จัดประชุมเสวนา (Focus Group Discussion) พระเถระผู้ใหญ่ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูผู้สอน และนักเรียน จำนวนทั้งหมด ๒๐ รูป/คน ระยะที่ ๒ การจัดท่ายกร่างต้นแบบการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม ด้วยวิธีการคือ ๑) จัดประชุมเสวนา (Focus Group Discussion) ๒) นำร่างต้นแบบที่ได้ไปสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการบริหารจัดการ

^{๑๑๑} ญภัค อุทโท, “การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพ โรงเรียนอนุบาลวัดช่องลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๑”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

ระดับสูง () จำนวน ๕ รูป/คน ระยะที่ ๓ นำรูปแบบที่พัฒนาได้ไปทดลองใช้ในโรงเรียนตัวอย่าง ๔ โรงเรียน และระยะที่ ๔ การสรุปและยืนยันผลการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม ด้วยวิธีการ คือ ๑) จัดประชุมสังฆาภิบาล () ๒) จัดประชุมประชาภิบาล () ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน ๒ ครั้ง ๓) จัดประชุมสังฆาภิบาล ด้วยวิธีกฎบัตรพุทธบริษัท () ของท่านพุทธทาส และ ๔) สรุปและยืนยันผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม มีกิจกรรมที่เหมาะสม ดังต่อไปนี้

๑. ด้านบุคคลสัปปายะ มี ๓ กิจกรรม ได้แก่ ๑) กิจกรรม ๑ พระ ๑ ทุน ๑ วัด ๒) กิจกรรมหนองคาย ๓) กิจกรรมสามเณรศีลโรงเรียน

๒. ด้านธัมมสัปปายะ มี ๓ กิจกรรม ได้แก่ ๑) กิจกรรมโอวาทธรรมกำลังใจ ๒) กิจกรรมต้นไม้สอนธรรม ๓) กิจกรรมมารยาทศีลวัตรหลังการจัดกิจกรรม

๓. ด้านอาวาสสัปปายะ มี ๓ กิจกรรม ได้แก่ ๑) กิจกรรมป้ายสารสนเทศ ๒) กิจกรรมธรรมภาคปฏิบัติ ๓) กิจกรรมปลูกต้นไม้ให้ออกซิเจน

๔. ด้านอาหารสัปปายะ มี ๓ กิจกรรม ได้แก่ ๑) กิจกรรมตุ๋นยาสามัญประจำวัด ๒) กิจกรรมพิจารณาก่อนฉัน ๓) กิจกรรมล้างจานตามวาระ

บุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละด้าน คือ ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านธัมมสัปปายะ ด้านอาวาสสัปปายะ และด้านอาหารสัปปายะ มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่ใช้อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วมกิจกรรมที่พบว่าความพึงพอใจในระดับน้อยถึงปานกลาง^{๑๑๒}

๒.๔.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

Campisano ได้ศึกษาจากตัวแบบเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นผลกระทบของสิ่งแวดล้อมของการทำงาน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มหาวิทยาลัยแห่งรัฐออริโซนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างตัวแบบเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับผลกระทบของสิ่งแวดล้อมของการทำงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา Justuit ที่มีต่อมิติสิ่งแวดล้อมที่ทำงานและพฤติกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีคิดวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) และวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) แยกปัจจัย (ตัวแปร) ออกมา ๗ ตัว ผลการศึกษาพบว่า ถ้าโรงเรียนต้องการบรรลุสิ่งต่อไปนี้ ๑) ประสิทธิภาพขององค์กร ๒) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นไปตามเป้าหมายของโรงเรียน ๓) การมอบหมายงานที่เหมาะสมกับครู ๔) ครูที่ตั้งใจทำงานครูใหญ่ต้องการจัดสิ่งแวดล้อมให้อื้อต่อการเสริมสร้างความคิดริเริ่ม ลดการกำหนดงานที่ก่อให้เกิด ความกำกวมในบทบาทหน้าที่

^{๑๑๒}พระมหานิมิตต์ ปันจิตเสวี (อุดม). “การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

และการขัดแย้งในการทำงาน ควรมีความสมดุลระหว่างระบบราชการกับความอิสระในวิชาชีพครู ครูใหญ่ต้องเลือกครูใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ในการทำงาน of โรงเรียน^{๑๑๓}

Chin ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา ครูฝึกสอน และครูประจำการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในไต้หวัน ผลวิจัย พบว่านักศึกษามัธยมศึกษาในชนบท มีระดับความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม เจตคติ และพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมดังต่อไปนี้ นักเรียนที่มีระดับขั้นสูงกว่าจะมีคะแนนทดสอบน้อยกว่านักเรียนที่มีระดับขั้นต่ำกว่าครูชนบทมีความรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมน้อยกว่าครูในเมืองเด็กผู้หญิงจะเอาใจใส่ปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่าเด็กผู้ชาย ครูฝึกสอนและครูประจำการมีความรู้ไม่แตกต่างกับนักเรียนมัธยม และครูประจำการจะเอาใจใส่สิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้อื่น^{๑๑๔}

Miller ได้ศึกษาผลการใช้อาคารเรียน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงตารางเวลาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสามแห่ง พบว่า ๑) สัดส่วนในห้องเรียนแต่ละอาคารเรียนจะขึ้นอยู่กับขนาดของห้องเรียน และโปรแกรมทางการศึกษา ๒) โรงเรียนทั้ง ๓ โรงเรียนสามารถรับนักเรียนเข้าเรียนได้มากขึ้นและใช้พื้นที่ต่อนักเรียนน้อยลงเมื่อได้ใช้ตารางเรียนแบบยืดหยุ่น ๓) การเปลี่ยนแปลงเวลาเรียนในแต่ละแบบ มีผลต่อการสมัครเข้าเรียนและการใช้เนื้อหาต่อนักเรียน ๑ คน^{๑๑๕}

Bursheim ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนแบบรวมกลุ่ม(สหกรณ์) กับวัฒนธรรมการทำงานที่ได้ผลในโรงเรียนที่มหาวิทยาลัยมินิโซตา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนแบบรวมกลุ่มกับวัฒนธรรมการทำงานในโรงเรียน ในด้านการจัดโรงเรียนและหมวดวิชาแบบใดที่มีผลต่อวัฒนธรรมการทำงานกลุ่มตัวอย่างเป็นครูอนุบาล ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ และครูใหญ่ใน ๑๘ โรงเรียน พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างการเรียนรู้แบบกลุ่มกับวัฒนธรรม การทำงานแบบให้ผลผลิต มีนัยสำคัญต่างกันระหว่างความคิดเห็นของครูใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการจัดสภาพแวดล้อมแบบเรียนรวมเพศ ประสบการณ์ทำงานให้ความเห็นที่แตกต่างกันในคำว่า ค่านิยมของการจัดสภาพแวดล้อม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องขนาดและประเภทโรงเรียน^{๑๑๖}

Buffo ได้ศึกษาการรับรู้ของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง เกี่ยวกับความปลอดภัยภายในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตชนเมือง โดยกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน ๓,๘๔๓ คนจำนวน ๕๓๑ คนและผู้ปกครองจำนวน ๒๗๑ คน ข้อมูลของการศึกษาครั้งนี้

^{๑๑๓}Campisano, F.A., A theorerical modal for effects of the school work environment in Jesuit school (Work environment). (Arizona:Arizona Stale University, 199๒).

^{๑๑๔}Chin, C . A study of cnvironmental knowledge. Attired and behavior of secondary student pre and in serviee teachers in Taiwan. Dissertation Abstract International, 36 (11) 1994: ๒970-A

^{๑๑๕}Miller, H. A investigation of the cffective school building utilization caused by a change in scheduling procedure. Dissertation Absstracts Internationai, 5๒(3),1981: 1๒35-A

^{๑๑๖}Bursheim, J. The relationship between cooperative learning school environment and productive school work cultures (effective school). (Minnesota: University of Minesota, 1993).

ได้รับจากแหล่งที่มา ๓ ที่ คือ ๑ เอกสารที่จำเป็นในการสำรวจเพื่อประเมิน ๒ การสำรวจจาก นักจิตวิทยาของโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมาย และการหากิจกรรมที่สัมพันธ์กัน ของทั้ง ๓ กลุ่มเป้าหมาย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนน้อยกว่าครูและผู้ปกครอง นักเรียน เกรด ๕ และเกรด ๖ รับรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยของพวกเขา น้อยกว่านักเรียนเกรด ๔ โดยนักเรียน มักจะรับรู้ว่ามีสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนมีความปลอดภัยน้อย และจากการศึกษา ยังพบว่า ผู้มีส่วนร่วม จากโรงเรียนขนาดใหญ่มีแต่คติที่ดีต่อความปลอดภัยในโรงเรียนมากกว่าผู้มีส่วนร่วมจากโรงเรียน ขนาดเล็ก ผู้มีส่วนร่วมจากโรงเรียนที่มีชั้นเรียนพิเศษ มีการรับรู้ในด้านความปลอดภัยในโรงเรียน มากกว่าผู้มีส่วนร่วมจากโรงเรียนที่ไม่มีชั้นเรียนพิเศษ รูปแบบการค้นพบทั้งหมด ชี้ให้เห็นว่านักเรียน จะมีการรับรู้ในเชิงสร้างสรรค์ต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียนน้อย^{๑๑๗}

จากการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ตัวแปรที่นำมาศึกษา ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและหลักสัปปายะ ๗ ในประเด็นต่าง ๆ จากนักวิชาการ ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม

ประเภทสภาพแวดล้อม ผู้วิจัยได้ศึกษาของนักวิชาการ ได้แก่ ธงชัย แสงโพลง, (๒๕๔๖), นพรัตน์ สายลุน, (๒๕๔๖), นรา สมประสงค์ และเสรี สาโรจน์, (๒๕๔๖), สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพะเยา, (๒๕๔๙), โกวิท มัชฌิมา, (๒๕๕๐), เฉลียว กล้าหาญ (๒๕๕๐), เสถียร เลิศอวาส (๒๕๕๐), อารียา สดาร์ตัน (๒๕๕๖), สรุปได้ว่า ๑) ด้านการบริหารจัดการ ๒) ด้าน กายภาพ ๓) ด้านวิชาการ

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสัปปายะ ๗

จากการศึกษาความหมายสัปปายะ ของนักวิชาการ ได้แก่ ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕), สนิทศรีสำแดง (๒๕๔๗), พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), (๒๕๕๑) , นพวรรณ อุปคำ, ชลธิดา สิมาวงศ์ และอุบล ก่องแก้ง, (๒๕๕๒), วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม, (๒๕๕๓), กรมการศาสนา , (๒๕๕๔), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), (๒๕๕๘), นุชานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗), พระพรหม คุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), (๒๕๕๘), ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สถานที่ วัด วัตถุ สิ่งของที่ เหมาะสมแก่กุล อำนวย ความสะดวก เหมาะแก่การทำกิจกรรมต่างๆ จิตใจในตั้งมั่น ในการทำความดี เช่น การบำเพ็ญเพียร

^{๑๑๗}Buffo. An investigation of the perceptions of students, teacher, and parent concerning school safety within the elementary school of a large suburban school district. (New York: Harperand Brothers, ๒005).

การทำความฐาน อันสนับสนุนการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียนรู้มากขึ้น และช่วยพัฒนาชีวิตคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

องค์ประกอบหลักสัปปายะ ๗

หลักสัปปายะ ๗ ประกอบด้วย ๗ ข้อดังนี้

๑. อาวาสสัปปายะ

จากการศึกษาอาวาสสัปปายะของนักวิชาการ ได้แก่ ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕), ทวี ภูมิรินทร์(๒๕๔๕), วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม,(๒๕๕๓), กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (๒๕๕๓), กรมการศาสนา, (๒๕๕๔), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๘),นุชานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ที่อยู่อาศัย สบาย สะอาด ตั้งอยู่บนสภาพแวดล้อมที่ดี ปลอดภัยในสถานศึกษา สามารถใช้ทำประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ได้ดี เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมและการจัดการเรียนการสอน ก่อให้เกิดความรู้ มีครูอาจารย์ผู้มีความรู้เฉพาะด้าน

๒. โคจรสัปปายะ

จากการศึกษาโคจรสัปปายะของนักวิชาการ ได้แก่ ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕), สนิท ศรีสำแดง, (๒๕๔๗), วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม,(๒๕๕๓), กรมการศาสนา, (๒๕๕๔), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๘),นุชานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า โคจรสัปปายะ หมายถึง มีแหล่งอาหาร แหล่งปัจจัย ๔ ที่บริบูรณ์ในสถานศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น สะดวก ส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดีมีการประสานสัมพันธ์กันด้วยดี ประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียน และการคมนาคมที่สะดวก

๓. ภัตตสัปปายะ

จากการศึกษาภัตตสัปปายะของนักวิชาการ ได้แก่ ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕), สนิทศรี สำแดง, (๒๕๔๗), พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, (๒๕๕๐), วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม,(๒๕๕๓), กรมการศาสนา, (๒๕๕๔), พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ ปยุตฺโต), (๒๕๕๘), นุชานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ภัตตสัปปายะ หมายถึง การพูด การฟังเรื่องดีๆมีประโยชน์ จากปราชญ์ บัณฑิต ก่อให้เกิดความรู้ ความดีงาม ความเป็นธรรม ทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ และประสิทธิภาพดีผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

๔. บุคคลสัปปายะ

จากการศึกษาบุคคลสัปปายะของนักวิชาการ ได้แก่ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส ภิกขุ), (๒๕๔๒), ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕), สนิทศรี สำแดง, (๒๕๔๗), พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, (๒๕๕๐),วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม,(๒๕๕๓), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต),

(๒๕๕๘), นุชานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า บุคคลสัปายะ หมายถึง บุคคลที่อยู่ในฐานะเป็นอาจารย์หรือกัลยาณมิตรเพื่อนร่วมปฏิบัติด้วยกันก็ดี มีความรู้ ความสามารถในการแนะนำ มีปัญญาแสดงธรรมได้อย่างลึกซึ้ง หากอยู่ใกล้คนที่มียศทางความคิด และกิริยาท่าทีการกระทำดีเป็นมงคล มีวินัยใฝ่หาความก้าวหน้า ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษา จิตเราก็อ่องใสสงบมั่นคง

๕. โภชนสัปายะ

จากการศึกษาโภชนสัปายะของนักวิชาการ ได้แก่ ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕), สนิทศรี สำแดง, (๒๕๔๗), ธรรมาสสมชาย ฐานวุฑโฒ, (๒๕๕๐), วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม, (๒๕๕๓), กรมศาสนา, (๒๕๕๓), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), (๒๕๕๘), นุชานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า โภชนสัปายะ หมายถึง มีอาหารเพียงพอ พอดีสำหรับตน ถูกสุขลักษณะตามโภชนาการ ครบทั้ง ๕ หมู่ เกื้อกูลต่อสุขภาพร่างกาย อาจกล่าวได้ว่าถ้าได้อาหารที่ถูกแก่จริตนิสัยของบุคคลผู้ปฏิบัติสมณธรรมต้องการจริง ๆ แล้วก็นับว่าเป็นอาหารสัปายะ

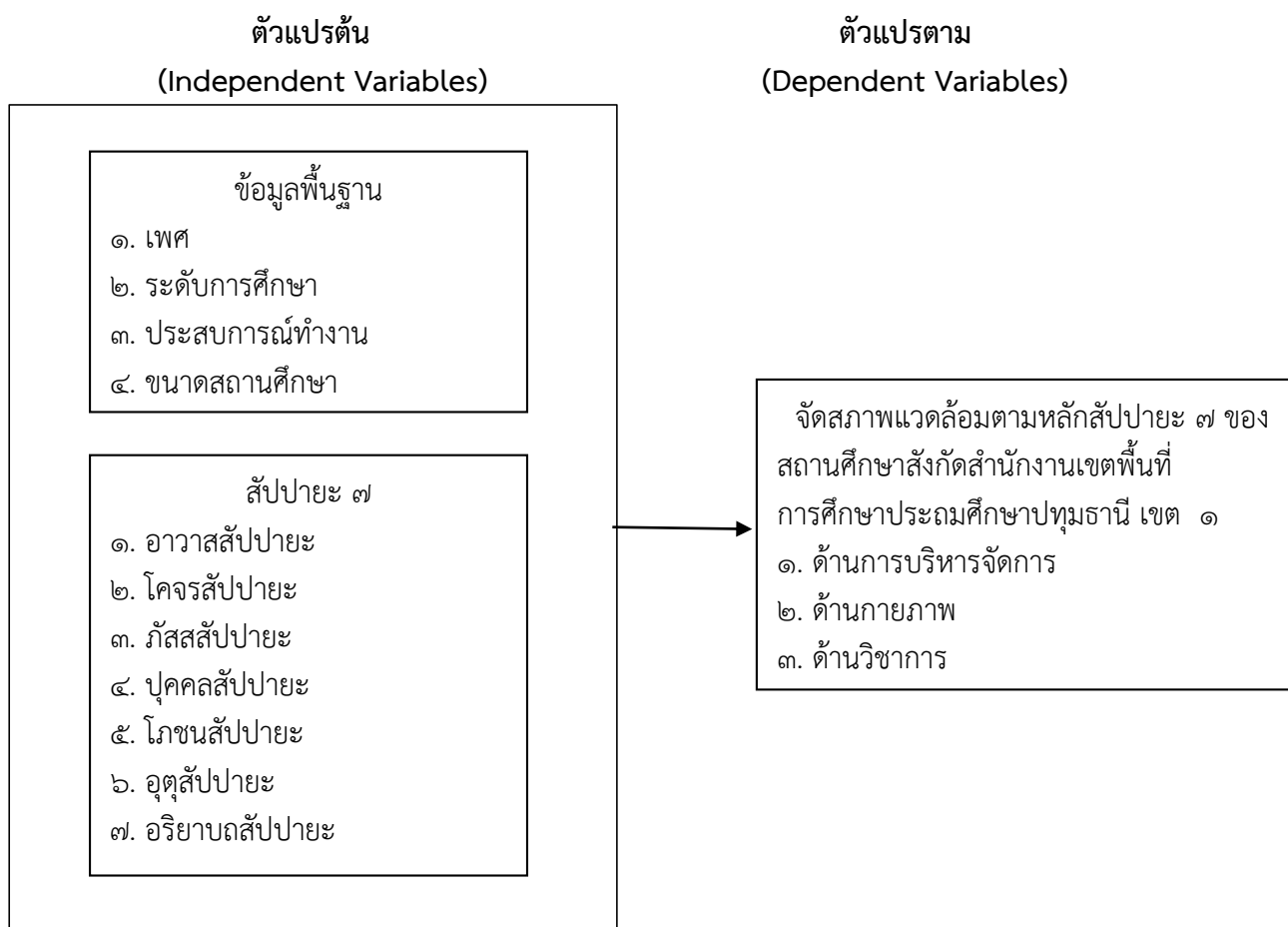
๖. อุตุสัปายะ

จากการศึกษาอุตุสัปายะของนักวิชาการ ได้แก่ ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕), สนิทศรี สำแดง, (๒๕๔๗), สมศักดิ์ บุญปู, (๒๕๔๗), วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม, (๒๕๕๓), กรมศาสนา, (๒๕๕๓), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), (๒๕๕๘), นุชานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า อุตุสัปายะ หมายถึง กาลเวลา สภาพแวดล้อม บรรยากาศ อุณหภูมิ ระดับความร้อนความเย็นและทุกอย่างรวมแล้วดี เหมาะแก่การปฏิบัติมีการเปลี่ยนบรรยากาศและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ได้อยู่เสมอ สบายในขณะที่กำลังปฏิบัติอยู่ มีจิตใจที่แจ่มใส ตั้งมั่น และสงบ

๗. อิริยาปถสัปายะ

จากการศึกษาอิริยาปถสัปายะของนักวิชาการ ได้แก่ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), (๒๕๔๒), ดังตฤณ (ศรัณย์ ไมตรีเวช), (๒๕๔๕), สนิทศรี สำแดง, (๒๕๔๗), วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม, (๒๕๕๓), กรมศาสนา, (๒๕๕๓), นุชานาฏ เพ็งมาก, (๒๕๕๗), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), (๒๕๕๘), ผู้วิจัยสรุปได้ว่า อิริยาปถสัปายะหมายถึง การเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น การนั่ง นอน ยืน เดิน อย่างสมดุลถูกวิธีเป็นกิจกรรมที่ดี การปฏิบัติในอิริยาบถใด จิตใจเป็นสมาธิง่ายและตั้งมั่นอยู่ได้นาน ให้ถือว่าเป็นอิริยาปถสัปายะ แก่ผู้นั้น อิริยาบถเป็นผลสะท้อน เป็นปลายทางการแสดงออกของจิต แต่เราก็สามารถควบคุมปลายทางนั้นได้

กรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑” ผู้วิจัยมุ่งศึกษาทฤษฎี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑” ผู้วิจัยได้ศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

- ๓.๑ ขั้นตอนการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๑ ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑” ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) ศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นงานวิจัยหลักโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นงานวิจัยสนับสนุนโดยใช้การสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยทั้งหมด ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ มี ๒ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ศึกษาเอกสาร

วิธีดำเนินการวิจัย : ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง กับ ภาพแวดล้อม หลักสัปปายะ ๗ และข้อมูลสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

แหล่งข้อมูล : พระไตรปิฎก, หนังสือ, ตำรา, บทความ, วารสาร, งานวิจัย, เว็บไซต์

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร (Document Study)

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ : กรอบแนวคิดการวิจัย สภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

๒. แบบสอบถาม

วิธีดำเนินการวิจัย : ศึกษาจากการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับ การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑

แหล่งข้อมูล : ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๓๑ โรงเรียน

เครื่องมือ : แบบสอบถาม (Questionnaire)

การวิเคราะห์ข้อมูล : ค่าความถี่, ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ : สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

ขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อม ของสถานศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ มี ๑ ขั้นตอน ดังนี้

๑. สัมภาษณ์

ศึกษาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อม ของสถานศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗

วิธีดำเนินการวิจัย : ศึกษาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อม ของสถานศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗

แหล่งข้อมูล : ผู้บริหาร สถานศึกษาจำนวน ๓ คน โดยเลือกแบบใช้ (Snow ball)

เครื่องมือ : แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ : ได้แนวทางการจัดสภาพแวดล้อม ของสถานศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗

ขั้นตอนที่ ๓ เสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

ปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนวทางจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑

วิธีดำเนินการวิจัย: ปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนวทางจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

แหล่งข้อมูล : อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก,อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม, ผู้วิจัย

เครื่องมือ : แบบสอบถาม (Questionnaire)

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ : แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

๑) ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ จำนวน ๒๒,๐๘ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ โดยผู้วิจัยกำหนดโดยการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)^{๔๐} ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๓๑ คน ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ๕% และระดับความเชื่อมั่น ๙๕% การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling)

๑.กำหนดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น ๔ อำเภอ

๒.กำหนดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอ โดยเทียบบัญญัติไตรยางศ์ อำเภอใดมีสถานศึกษา มากจะกำหนดสัดส่วนมาก

๓.ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับฉลาก ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ ๓.๑ การแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

อำเภอ	ชื่อสถานศึกษา	จำนวนบุคลากรครู	กลุ่มตัวอย่าง
เมือง	๑) วัดบางกุฎีทอง	๑๙	๓
	๒) ชุมชนวัดบางกะดี	๙	๑
	๓) วัดชินวราราม(เจริญผลวิทยาเวศม์)	๒๘	๔
	๔) อนุบาลวัดบางนางบุญ	๔๓	๗
	๕) วัดบางคูวัด	๓๒	๕
	๖) วัดบางเคื่อ	๒๔	๔
	๗) วัดไพรฟ้า	๒๑	๓
	๘) อนุบาลปทุมธานี	๗๓	๑๑
	๙) วัดฉาง	๑๐	๒
	๑๐) วัดโคก	๘	๑
	๑๑) วัดหงส์ปทุมवास	๕๒	๘
	๑๒) วัดเวฬุวัน	๑๖	๒

^{๔๐}อ้างใน ถัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ สุภมาศ อังคุชิต และอัจฉรา ชำนิประศาสน์, สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS, ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : เจริญดีมั่นคงการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๒๖๔.

อำเภอ	ชื่อสถานศึกษา	จำนวน บุคลากรครู	กลุ่มตัวอย่าง
	๑๓) วัดบางพูน	๕๔	๘
	๑๔) วัดดาวเรือง	๑๓	๒
	๑๕) วัดเปรมประชากร	๓๖	๖
	๑๖) วัดราษฎร์ศรัทธาทำ	๑๖	๒
	๑๗) วัดโพธิ์เลื่อน	๙	๑
	๑๘) วัดโบสถ์(บวรธรรมกิจวิทยา)	๑๒	๒
	๑๙) วัดมะขาม(ศรีวิทยาการ)	๒๐	๓
	๒๐) ขจรทรัพย์อำรุง	๑๖	๒
	๒๑) วัดเทียนถวาย	๓๘	๖
	๒๒) ชุมชนวัดเสด็จ	๓๕	๕
	๒๓) วัดรังสิต	๒๘	๔
	๒๔) สู้สักขณะ	๑๔	๒
	๒๕) วัดนาวง	๕๖	๘
คลองหลวง	๑) อินทรวีรราชวรอุปัถม์	๑๙	๓
	๒) วัดอู่ข้าว	๑๙	๓
	๓) ปากคลองสอง	๖	๑
	๔) ลำสนุ่น	๒๔	๔
	๕) สังข์อำวิทยา	๒๙	๔
	๖) คลองสอง	๒๙	๔
	๗) วัดกัลยาช่อม	๒๕	๔
	๘) สามัคคีราษฎร์บำรุง	๓๕	๕
	๙) วัดเกิดการอุดม	๔๓	๖
	๑๐) วัดกลางคลองสาม	๓๔	๕
	๑๑) บ้านปึง	๘	๑
	๑๒) ไทยรัฐวิทยา ๖๙ (คลองหลวง)	๓๖	๕
	๑๓) วัดสว่างภาพ	๑๓	๒
	๑๔) วัดมงคลพุทธาราม	๖	๑
	๑๕) วัดตะวันเรือง	๒๔	๔
	๑๖) ปึงเขาย้อน	๓๐	๔
	๑๗) วัดเพิ่มทาน	๑๒	๒
	๑๘) วัดมูลเหล็ก	๑๕	๒
	๑๙) เจริญวิทยา	๙	๑
	๒๐) วัดหว่านบุญ	๑๗	๒

อำเภอ	ชื่อสถานศึกษา	จำนวนบุคลากรครู	กลุ่มตัวอย่าง
	๒๑) ผลาหาร	๑๔	๒
	๒๒) ถิ่นจิอุทิศ	๘	๑
	๒๓) ประถมธรรมศาสตร์	๘๔	๑๓
	๒๔) บุญคุ้มราษฎร์บำรุง	๖๕	๑๐
	๒๕) จารุศร	๓๐	๕
	๒๖) วัดพีชนิมิต	๑๘	๓
	๒๗) วัดคุณหญิงส้มจีน	๒๘	๔
	๒๘) วันครู ๒๕๐๒	๓๗	๖
	๒๙) ชุมชนวัดบางขัน	๖๔	๑๐
	๓๐) คลองหนึ่ง(แก้วนิมิตร)	๕๓	๘
	๓๑) คลองห้า (พฤษชัย ๖)	๑๙	๓
	๓๒) ชุมชนวัดหัตถสารเกษตร	๑๖	๓
	๓๓) บางชวดอนุสรณ์	๔๙	๗
	๓๔) วัดศิริจันทาราม	๑๓	๒
ลาดหลุมแก้ว	๑) คลองเจ้าเมือง	๑๗	๓
	๒) คลองพระอุดม	๙	๑
	๓) วัดสุวรรณจินดาราม	๑๖	๒
	๔) วัดบ่อทอง	๑๙	๓
	๕) วัดจันทาราม	๑๐	๒
	๖) บางโพธิ์ใหม่	๑๒	๒
	๗) คลองบางโพธิ์	๑๙	๓
	๘) วัดลำหาเมฆ (ประชาราตรีอนุสรณ์)	๔	๑
	๙) วัดบ่อเงิน	๑๕	๒
	๑๐) สังฆรักษ์บำรุง	๘	๑
	๑๑) ชุมชนวัดบัวแก้วเกษร(วรพงศ์อนุกุล)	๓๐	๕
	๑๒) วัดบัวสุวรรณประดิษฐ์	๓๒	๕
	๑๓) วัดลาดหลุมแก้ว	๙	๑
	๑๔) บ้านคลองขวางบน	๑๑	๒
	๑๕) วัดบัวขวัญ	๙	๑
	๑๖) วัดสุทธาวาส	๑๖	๒
	๑๗) ชุมชนวัดหน้าไม้	๒๗	๔
	๑๘) คลองลาดช้าง	๙	๑
	๒๐) วัดเนกขัมมาราม	๑๒	๑

อำเภอ	ชื่อสถานศึกษา	จำนวนบุคลากรครู	กลุ่มตัวอย่าง
	๒๑) สว่างราษฎร์บำรุง	๗	๑
	๒๒) คลองลากค้อน	๗	๑
	๒๓) สามวาวิทยา	๑๐	๒
สามโคก	๑) โรงเรียนวัดบางนา (เส็งเลิศประชานุกุล)	๗	๑
	๒) ชุมชนวัดไก่อเตีย	๑๑	๒
	๓) วัดสามัคคิยาราม	๑๖	๓
	๔) วัดสหราษฎร์บำรุง (วงศ์กล้าแข็ง)	๘	๑
	๕) คลองสระ (สภาวิทยาอุทิศ)	๙	๑
	๖) ศาลาแพ้น	๒๐	๓
	๗) วัดเมตตาราม	๘	๑
	๘) วัดบัวหลวง	๙	๑
	๙) คลองบ้านพร้าวใน	๙	๑
	๑๐) วัดท้ายเกาะ	๑๕	๒
	๑๑) วัดเชิงท่า	๙	๑
	๑๒) สี่แยกบางเตย	๑๒	๒
	๑๓) สุเหร่าใหม่เจริญ	๑๙	๒
	๑๔) บางโพธิ์เหนือ	๙	๑
	๑๕) วัดสองพี่น้อง	๗	๑
	๑๖) วัดปทุมทอง	๘	๑
	๑๗) วัดถั่วทอง	๑๑	๒
	๑๘) คลองบ้านพร้าว	๕๐	๘
	๑๙) วัดบางเตยใน	๑๐	๒
	๒๐) ชุมชนวัดจันทน์กะพ้อ	๑๒	๒
	๒๑) วัดบางเตยนอก (ตามรภาอุทิศ)	๑๕	๓
	๒๒) วัดสระแก	๔๔	๒
	รวม	๒,๒๐๘	๓๓๑

๓) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informance)

ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๓ ท่าน โดยการเลือกแบบเจาะจง โดยใช้เทคนิค (Snow ball) ในการคัดเลือกข้อมูลสำคัญนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ผู้ทรงคุณวุฒิ คนแรกจะไปสัมภาษณ์และให้ผู้ทรงคุณวุฒิท่านแรกแนะนำผู้ทรงคุณวุฒิตามเกณฑ์ ที่

ผู้วิจัยกำหนดไว้ จำนวน ๕ ท่าน ผู้วิจัยนำรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๕ ท่าน มาสอบถาม ผู้บริหารที่ไม่ใช่ผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วคัดลงมาเหลือ ๓ ท่าน กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ดังนี้

- ๑.โรงเรียนได้รับรางวัลไอศุศล
- ๒.ผู้บริหารมีประสบการณ์ในการบริหารไม่ต่ำกว่า ๒ ปี
- ๓.มีโรงเรียนมาศึกษาดูงาน ด้านการบริหารจัดการ ด้านกายภาพ ด้านวิชาการ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีมาสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

๓.๓.๑ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบสอบถาม “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑” แบ่งเป็น ๒ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม เป็นแบบสอบถามประมาณค่า ๕ ระดับ (Rating Scale) ของลิเกิร์ต (Likert)^{๔๑} โดยใช้เกณฑ์แปลความหมายระดับความคิดเห็นจากการใช้ค่าน้ำหนัก ดังนี้

- ๕ หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาระดับมากที่สุด
- ๔ หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาระดับมาก
- ๓ หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาระดับปานกลาง
- ๒ หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาระดับน้อย
- ๑ หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาระดับน้อยที่สุด

การแปลผลคะแนน สำหรับการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการสอบถามเกี่ยวกับ “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑” โดยผู้วิจัยได้แปลความจาก บุญชม ศรีสะอาด^{๔๒} ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑-๕.๐๐ หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

^{๔๑}Likert, Rensis, “The Method of Constructing and Attitude Scale”, in Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein, Martin, Ed, New York : Wiley & Son, ๑๙๖๗ : ๙๐-๙๕.

^{๔๒}บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก, ๒๕๓๕), หน้า ๑๐๐.

ระดับมาก	
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑-๓.๕๐ หมายถึง	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึง	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึง	มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ระดับน้อยที่สุด

๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

๓.๔.๑ แบบสอบถาม มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาครอบคลุมความคิดของการวิจัย

๒) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

๓) นำแบบสอบถามที่สร้างแล้วมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามเบื้องต้น

๔) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยดำเนินการดังนี้

๔.๑) นำร่างแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้นในขั้นตอนที่ ๓ จำนวน ๔๒ ข้อ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไขและปรับปรุงให้มีความเหมาะสม

๔.๒) นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญรวมจำนวน ๕ ท่าน โดยการหาดัชนี (index of congruence: IOC)

ให้คะแนน +๑ เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามปฏิบัติการ

ให้คะแนน -๑ เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ไม่ตรงกับนิยามปฏิบัติการ

ให้คะแนน +๑ เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามปฏิบัติการหรือไม่

๕) พิจารณาเพื่อพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไปเพื่อจัดทำแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยซึ่งผลการวิจัยของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามียอดประกอบที่มีค่าดัชนีหักเหสอดคล้องอยู่ระหว่าง ๐.๕ ถึง ๑.๐๐ มีจำนวน ๔๒ ข้อ และมีค่าบังชี้ดัชนีสอดคล้องอยู่ระหว่าง ๐.๕

๖) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบ และได้ทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง ๓๐ ชุด ให้แก่ครูผู้สอน จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach Alpha ผลจากการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๖๕

๓.๔.๒ แบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาครอบคลุมความคิดของการวิจัย

๒) สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ“แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑”

๓) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในเบื้องต้น

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕.๑ แบบสอบถาม (Questionnaire) มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอเชิญคณาจารย์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย กลุ่มตัวอย่างทดสอบเครื่องมือวิจัย และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๒) นำหนังสือขอความร่วมมือไปยังกลุ่มผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และนำหนังสือขอความร่วมมือไปยังกลุ่มตัวอย่างทดสอบเครื่องมือวิจัย และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยทำการนัดหมาย วัน เวลา ที่จะขอความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในแจกแบบสอบถามและเก็บคืน

๓.๕.๒ การสัมภาษณ์ (Interview) มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์

๒) นำหนังสือขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไปมอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้กำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการให้สัมภาษณ์

๓) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ และทำการบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึก และภาพนิ่ง

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) จึงมีการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

๓.๖.๑ แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้วยระบบคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

๑) ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

๒) ข้อมูลเกี่ยวกับ“แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑” ใช้การวิเคราะห์

ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

๓) ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

๓.๖.๒ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

๓.๖.๓ การสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

๓.๗.๑ สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

๑. ค่าความสอดคล้อง การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence : IOC) ใช้สูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ค่าความสอดคล้องของเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหา

$\sum R$ คือ ผลรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่ R = +๑ หมายถึง เห็นด้วย เป็นข้อนำไปใช้ได้จริง

R = ๐ หมายถึง ไม่แน่ใจ เป็นข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

R = -๑ หมายถึง ไม่เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ไม่ได้ ควรตัดออก หรือปรับปรุงโดยถือเกณฑ์ประเมินในแต่ละข้อ มีค่าตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไปทุกข้อ

๒. ค่าความเชื่อมั่น (α -Alpha Coefficient) การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ใช้สูตรดังนี้

$$\alpha = \left[\frac{K}{K-1} \right] \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right]$$

เมื่อ α = ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

K = จำนวนข้อของแบบสอบถาม

$\sum S_i^2$ = ผลรวมค่าความแปรปรวนของแบบสอบถามแต่ละข้อ

S^2 = ความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามทั้งฉบับ

๓.๗.๒ สถิติพรรณนา

๑. ความถี่ (Frequency)

๒. ค่าร้อยละ (Percentage)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

๓. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

๔. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S. D.)

$$S. D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	P	คือ ร้อยละ
	S. D.	คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	X	คือ จำนวนข้อมูล
	N	คือ ประชากรทั้งหมด

ตารางที่ ๓.๒ สรุปขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย

เรื่อง แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑

วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	วิธีดำเนินการวิจัย	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลลัพธ์
๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑	มี ๒ ขั้นตอน ๑) ศึกษาเอกสาร ๒) ศึกษาจากการแจกแบบสอบถาม	๑) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับ - สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา - หลักสัปปายะ ๗ - ข้อมูลสถานศึกษาในสังกัด สพป. ปทุมธานี เขต ๑	-พระไตรปิฎก, หนังสือ, ตำรา บทความ, วารสารวิจัย เว็บไซต์	- แบบศึกษาเอกสาร (Document Study)	- วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) - ค่าความถี่	- กรอบแนวคิด - สภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา
		๒) ศึกษาจากการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับ -การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑	- ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๓๑ โรงเรียน	- แบบสอบถาม (Questionnaire)	๑) ค่าความถี่, ร้อยละ ๒) ค่าเฉลี่ย ๓) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๔) การวิเคราะห์เนื้อหา	-สภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑

วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	วิธีดำเนินการวิจัย	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลลัพธ์
๒. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑	- สัมภาษณ์	- ศึกษาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อม ของสถานศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗	-ผู้บริหาร สถานศึกษา จำนวน ๓ คน โดยเลือกแบบใช้ (Snow ball)	-แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)	-การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	-ได้แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑
๓. เพื่อเสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑	- ปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนวทางจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑	-ปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนวทางจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑	-อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก -อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม -ผู้วิจัย	- แบบศึกษาเอกสาร (Document Study)	-วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	-แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑” เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ๒) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ และ ๓) เพื่อเสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ โดยผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย ๑) แบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ จำนวน ๓๓๑ คน และ ๒) การสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน ๓ คน

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลทำการวิเคราะห์และประมวลผลที่ได้จากแบบสอบถาม ใช้วิธีวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย และข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเสนอผลการวิจัย ดังนี้

๔.๑ ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

๔.๒ ผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

๔.๓ ผลการวิจัยเกี่ยวกับการเสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

โดยมีสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{x}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๔.๑ ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม จำนวน ๓๓๑ ฉบับ ได้รับกลับมา ๓๑๙ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๓๗ ซึ่งแบบสอบถามนั้นแบ่งเป็น ๒ ตอน ได้แก่

การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยจำแนกออกเป็น ๒ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

ตอนที่ ๑ วิเคราะห์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๓๑๙)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๖๙	๒๑.๖๓
หญิง	๒๕๐	๗๘.๓๗
รวม	๓๑๙	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน ๒๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๓๗ และ เพศชายจำนวน ๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๖๓

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม ระดับการศึกษา

(n=๓๑๙)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ปริญญาตรี	๑๘๕	๕๗.๙๙
ปริญญาโท	๑๓๒	๔๑.๓๘
ปริญญาเอก	๒	๐.๖๓
รวม	๓๑๙	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน ๑๘๕ คน คิดเป็น ร้อยละ ๕๗.๙๙ ปริญญาโท จำนวน ๑๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๓๘ และปริญญาเอก จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๓

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน

(n=๓๑๙)

ประสบการณ์การทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า ๕ ปี	๑๑๕	๓๖.๐๕
๕-๑๐ ปี	๖๓	๑๙.๗๕
มากกว่า ๑๐ ปี	๑๔๑	๔๔.๒๐
รวม	๓๑๙	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๓ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน มากกว่า ๑๐ ปี จำนวน ๑๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๒๐ ประสบการณ์น้อยกว่า ๕ ปี จำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๐๕ ประสบการณ์ ๕-๑๐ ปี จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๗๕

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม ขนาดของสถานศึกษาที่สังกัด

(n=๓๑๙)

ขนาดสถานศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ขนาด๑ - ๑๒๐ ขนาดเล็ก	๑๑๐	๓๔.๔๘
๑๒๑ - ๔๙๙ ขนาดกลาง	๑๖๓	๕๑.๑๐
๕๐๐ - ขึ้นไปขนาดใหญ่	๔๖	๑๔.๔๒
รวม	๓๑๙	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๔ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาที่สังกัด พบว่า ๑๒๑ - ๔๙๙ ขนาดกลาง จำนวน ๑๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๑๐ ๑ - ๑๒๐ ขนาดเล็ก จำนวน ๑๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๔๘ ๕๐๐ - ขึ้นไป ขนาดใหญ่ จำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๔๒

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ความคิดเห็นของครูที่มีต่อแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามหลักการแนวคิดทฤษฎีแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ใช้กรอบการประเมิน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านกายภาพ และด้านวิชาการ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำเสนอผลที่ได้ตามตารางดังนี้

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของครูที่เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ โดยภาพรวม

(n=๓๑๙)

ด้านที่	การจัดสภาพแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น			อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
	ด้านการบริหารจัดการ	๔.๓๕	๐.๐๔	มาก	๑
	ด้านกายภาพ	๔.๒๙	๐.๐๕	มาก	๒
	ด้านวิชาการ	๔.๒๔	๐.๐๕	มาก	๓
โดยภาพรวม		๔.๓๑	๐.๐๕	มาก	

จากตารางที่ ๔.๕ ระดับความเหมาะสมตามความคิดเห็นของครูที่มีการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ทั้ง ๓ ด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ ๔.๓๑) และเมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายด้าน พบว่าทั้ง ๓ ด้าน มีความเหมาะสมในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}$ ๔.๓๕, S.D ๐.๐๔) ด้านกายภาพ ($\bar{X}$ ๔.๒๙, S.D ๐.๐๕.) และด้านวิชาการ ($\bar{X}$ ๔.๒๔, S.D ๐.๐๔)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของครูที่เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านการบริหารจัดการ

(n=๓๑๙)

ข้อที่	การจัดสภาพแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑	ผู้บริหารสร้างแรงบันดาลใจ ให้ครูและบุคลากร มีส่วนร่วมในการในการกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆของสถานศึกษา	๔.๓๓	๐.๖๗	มาก	๗

ข้อ ที่	การจัดสภาพแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
๒	ผู้บริหารกำหนดแนวทาง ทิศทาง รูปแบบการใน การบริหารองค์กร และมีความยืดหยุ่นในการ บริหารงาน	๔.๓๒	๐.๖๖	มาก	๙
๓	ผู้บริหารประชุมชี้แจง นิเทศสอนงาน ให้ครูและ บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรม ต่างๆ อภิปรายปัญหา และกำหนดแนวทางการ ปฏิบัติงานร่วมกัน	๔.๒๖	๐.๖๐	มาก	๑๓
๔	ผู้บริหารสร้างขวัญกำลังใจ ให้ครูและ บุคลากรผู้มี ผลงานดีเด่น โดยการ ยกย่อง ชมเชย หรือประกาศ เกียรติคุณ ตลอดจนเผยแพร่ผลงาน	๔.๓๙	๐.๖๖	มาก	๔
๕	ผู้บริหารส่งเสริมพัฒนาให้ครูและบุคลากรมีการ เพิ่มพูนความรู้ความก้าวหน้า โดยการสนับสนุนให้ เข้ารับการอบรม ศึกษาต่อและ การทำผลงาน	๔.๕๗	๐.๕๗	มากที่สุด	๑
๖	ผู้บริหารสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้ครูและบุคลากร โดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และมีความ รับผิดชอบต่อหน้าที่	๔.๔๔	๐.๕๕	มาก	๓
๗	ผู้บริหารมอบหมายงานให้ครูและบุคลากรตรงกับ ความรู้ความสามารถ โดยการจัดทำคำสั่งเป็นลาย ลักษณ์อักษร	๔.๓๒	๐.๖๐	มาก	๘
๘	ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษาพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น ประเมินและ ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	๔.๒๖	๐.๕๗	มาก	๑๔
๙	ผู้บริหารนำทรัพยากรมาใช้ ในการดำเนินงาน อย่าง พอเพียง ประหยัด และคุ้มค่า	๔.๓๕	๐.๕๘	มาก	๖
๑๐	ผู้บริหารสร้างเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรู้ความ เข้าใจและความร่วมมือ ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติงานประจำปี ที่มีความสอดคล้องกับ หลักการ แนวคิดการบริหารจัดการของสถานศึกษา และหลักการศึกษาของชาติ	๔.๒๙	๐.๖๓	มาก	๑๐
๑๑	ผู้บริหารกำกับติดตาม นิเทศ ประเมินผล ในการ ปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร โดย การใช้แผนปฏิบัติการเป็นกรอบดำเนินงาน	๔.๒๘	๐.๕๖	มาก	๑๒

ข้อ ที่	การจัดสภาพแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑๒	ผู้บริหารปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ โดยการประเมินตนเอง (SAR) และ รายงานผลการประเมินเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด	๔.๔๗	๐.๕๙	มาก	๒
๑๓	ผู้บริหารนำเสนอผลการประเมิน การจัดการศึกษา ให้ครูและบุคลากรร่วมมือกันวิเคราะห์ กำหนด แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา	๔.๒๘	๐.๕๖	มาก	๑๑
๑๔	ผู้บริหารประชาสัมพันธ์ ประชุมชี้แจง สื่อสารที่ สร้างสรรค์ ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจและสามารถ ดำเนินงานด้านสภาพแวดล้อม บรรลุเป้าหมายได้ อย่างมีประสิทธิภาพ	๔.๓๘	๐.๕๗	มาก	๕
ภาพรวม		รวม	๔.๓๕	๐.๐๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ในภาพรวมมีความความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ ๔.๓๕, S.D ๐.๐๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกรายข้ออยู่ในระดับมาก ยกเว้นมี ๑ รายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมพัฒนาให้ครูและบุคลากรมีการเพิ่มพูนความรู้ความก้าวหน้า โดยการสนับสนุนให้เข้ารับการอบรม ศึกษาต่อและการทำผลงาน ($\bar{X}$ ๔.๕๗, S.D ๐.๕๗) และรายข้อมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเรียงจากมากไปหาน้อย ๒ ลำดับ ได้แก่ ผู้บริหารปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยการประเมินตนเอง (SAR) และรายงานผลการประเมินเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด ($\bar{X}$ ๔.๔๗, S.D ๐.๕๙) และ ผู้บริหารสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้ครูและบุคลากร โดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ($\bar{X}$ ๔.๔๔, S.D ๐.๕๕)

ส่วนรายข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ๓ ลำดับสุดท้ายโดยเรียงจากน้อยไปหามาก ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ ๔.๒๖, S.D ๐.๕๗) ผู้บริหารประชุม ชี้แจง นิเทศสอนงาน ให้ครูและบุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมต่างๆ อภิปรายปัญหา และกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน ร่วมกัน ($\bar{X}$ ๔.๒๖, S.D ๐.๖๐) และผู้บริหารกำกับติดตาม นิเทศ ประเมินผล ในการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร โดยการใช้แผนปฏิบัติการเป็นกรอบดำเนินงาน ($\bar{X}$ ๔.๒๘, S.D ๐.๕๖)

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของครูที่เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านกายภาพ

(n=๓๑๙)

ข้อ ที่	การจัดสภาพแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑	ผู้บริหารกำหนดเอกลักษณ์ เช่น ต้นไม้ สิ่งปลูกสร้าง เพลง เสื้อผ้าแต่งกาย เป็นต้น	๔.๓๙	๐.๖๓	มาก	๖
๒	ผู้บริหาร ครูและบุคลากร จัดบริเวณโรงเรียน เช่น อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องพักครู สำนักงาน ฯลฯ และดูแลให้ ใช้งานได้ดี โดยหลักของ ๕ ส. คือ สะอาด สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และ สร้างนิสัย	๔.๔๑	๐.๕๘	มาก	๒
๓	ผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้สถานที่ทำกิจกรรม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เช่น ห้องแสดงศิลปวัฒนธรรม ห้องสมุด ห้องจริยธรรม	๔.๔๐	๐.๕๔	มาก	๓
๔	ผู้บริหารจัดสถานที่ในสถานศึกษาพอเพียงกับจำนวนนักเรียน และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น บริเวณ อาคาร หอประชุม และโรงอาหาร เป็นต้น	๔.๔๐	๐.๖๔	มาก	๔
๕	ผู้บริหารจัดสภาพแวดล้อม วัสดุอุปกรณ์ ไว้อย่างเป็นระบบ สามารถใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน	๔.๒๗	๐.๖๐	มาก	๘
๖	ผู้บริหารสร้างความภาคภูมิใจในความสำเร็จให้ผู้เรียน โดยกำหนดแนวทางให้มีการจัดแสดงผลงานของผู้เรียน ไว้ในห้องเรียน	๔.๒๒	๐.๖๓	มาก	๑๒
๗	ผู้บริหารจัดสถานที่ให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นที่นั่งพักผ่อน หรือทำงานที่ครูได้มอบหมาย	๔.๒๖	๐.๖๖	มาก	๙
๘	ผู้บริหารพัฒนาห้องสมุดที่ทันสมัย พร้อมให้บริการผู้เรียน	๔.๒๕	๐.๖๐	มาก	๑๑
๙	ผู้บริหารจัดตกแต่งบริเวณทั่วไปในสถานศึกษา ได้แก่ สนามหญ้า สวนหย่อม สวนดอกไม้ ฯลฯ ให้ดูร่มรื่น สวยงาม สะอาด เป็นระเบียบ	๔.๓๒	๐.๖๕	มาก	๗
๑๐	ผู้บริหารจัดการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่ครูและผู้เรียนในการรักษาความสะอาด	๔.๕๐	๐.๖๗	มาก	๑
๑๑	ผู้บริหารวางระบบความปลอดภัย และความเป็นสัดส่วน โดยจัดทำแนวรั้ว	๔.๓๙	๐.๖๒	มาก	๕

ข้อ ที่	การจัดสภาพแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑๒	ผู้บริหารจัดทำคู่มือความปลอดภัยเกี่ยวกับ การใช้ อาคาร ห้องปฏิบัติการ ถนน การขึ้นลงบันได และ ทางหนีไฟ	๓.๙๑	๐.๗๓	มาก	๑๔
๑๓	ผู้บริหาร ครูและบุคลากร สื่อสารความรู้ เกี่ยวกับ ความปลอดภัย โดยการจัดทำเครื่องหมายสัญลักษณ์ หรือป้ายข้อความ ไว้ทั่วบริเวณ	๔.๑๓	๐.๖๕	มาก	๑๓
๑๔	ผู้บริหาร ครูและบุคลากร สร้างความรู้ความเข้าใจให้ ผู้เรียนเกี่ยวกับการเดินทางมาโรงเรียน	๔.๒๕	๐.๖๓	มาก	๑๐
ภาพรวม		๔.๒๙	๐.๐๕	มาก	

จากตารางที่ ๔.๗ ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านกายภาพ พบว่า ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ ๔.๒๙, S.D ๐.๐๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกรายข้ออยู่ในระดับมาก รายข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับ เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้บริหารจัดการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่ครูและผู้เรียนในการรักษาความสะอาด ($\bar{X}$ ๔.๕๐, S.D ๐.๖๗) ผู้บริหาร ครูและบุคลากร จัดบริเวณโรงเรียน เช่น อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องพักครู สำนักงาน ฯลฯ และดูแลให้ ใช้งานได้ดี โดยหลักของ ๕ ส. คือ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย ($\bar{X}$ ๔.๔๑, S.D ๐.๕๘) และผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้สถานที่ ทำกิจกรรมก่อให้เกิดการเรียนรู้ เช่น ห้องแสดงศิลปวัฒนธรรม ห้องสมุด ห้องจริยธรรม ($\bar{X}$ ๔.๔๐, S.D ๐.๕๔)

ส่วนรายข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ๓ ลำดับสุดท้ายโดยเรียงจากน้อยไปหามาก ได้แก่ ผู้บริหารจัดทำคู่มือความปลอดภัยเกี่ยวกับ การใช้อาคาร ห้องปฏิบัติการ ถนน การขึ้นลงบันได และ ทางหนีไฟ ($\bar{X}$ ๓.๙๑, S.D ๐.๗๓) ผู้บริหาร ครูและบุคลากร สื่อสารความรู้ เกี่ยวกับความปลอดภัย โดยการจัดทำเครื่องหมายสัญลักษณ์ หรือป้ายข้อความ ไว้ทั่วบริเวณ ($\bar{X}$ ๔.๑๓, S.D ๐.๖๕) และ ผู้บริหารสร้างความภาคภูมิใจในความสำเร็จให้ผู้เรียน โดยกำหนดแนวทางให้มีการจัดแสดงผลงาน ของผู้เรียน ไว้ในห้องเรียน ($\bar{X}$ ๔.๒๖, S.D ๐.๖๓)

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของครูที่เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสูตร پایه ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านวิชาการ

(n=๓๑๙)

ข้อ ที่	การจัดสภาพแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑	ผู้บริหาร ครูมีหลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๔.๓๕	๐.๕๗	มาก	๕
๒	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูนำเทคนิคและรูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้กับนักเรียนอย่างเหมาะสม	๔.๑๕	๐.๕๙	มาก	๑๒
๓	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบสื่อที่มีความหลากหลายรูปแบบ	๔.๑๓	๐.๖๑	มาก	๑๔
๔	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	๔.๒๘	๐.๕๑	มาก	๖
๕	ผู้บริหารกระตุ้นให้ครูและผู้เรียนมีการทำงานร่วมกันเป็นทีมและเกิดผลสำเร็จ	๔.๒๓	๐.๖๐	มาก	๘
๖	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างหลากหลายที่มีความเหมาะสม โดยใช้สภาพแวดล้อมบริเวณทั่วไป เช่น ใต้ร่มไม้ สนาม หรือสถานที่อื่นๆ	๔.๑๖	๐.๖๒	มาก	๑๑
๗	ผู้บริหารสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนโดยกิจกรรม โฮมรูม เน้นแนว	๔.๑๗	๐.๖๑	มาก	๑๐
๘	ผู้บริหารจัดให้มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้านโดยมีครูเป็นที่ปรึกษา	๔.๓๗	๐.๕๒	มาก	๓
๙	ผู้บริหารและครูประสานความร่วมมือกับวิทยากรทั้งภายนอกและภายใน เช่น ครูภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ช่วยให้ความรู้ชี้แนะ อธิบาย ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ ให้ผู้เรียน	๔.๑๔	๐.๕๗	มาก	๑๓
๑๐	ผู้บริหารมอบหมายให้ครูสอนในแต่ละวิชาตามความเหมาะสม โดยจัดตารางการเรียนการสอน	๔.๓๗	๐.๕๔	มาก	๔
๑๑	ผู้บริหารจัดแผนการเรียนตาม หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการที่หลากหลายเหมาะสมกับความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน	๔.๒๕	๐.๕๖	มาก	๗

ข้อ ที่	การจัดสภาพแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑๒	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูดำเนินการสอนซ่อมเสริม ตาม ศักยภาพของผู้เรียน	๔.๒๓	๐.๖๔	มาก	๙
๑๓	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดและประเมินผล อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยยึดระเบียบ การวัดประเมินผลที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด	๔.๓๘	๐.๕๗	มาก	๒
๑๔	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ให้ นักเรียน ได้เปลี่ยนนอริยาบถในการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ชุมนุม บำเพ็ญ ประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ	๔.๕๕	๐.๕๒	มากที่สุด	๑
ภาพรวม		๔.๒๗	๐.๐๔	มาก	

จากตารางที่ ๔.๘ ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านวิชาการ พบว่า ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ ๔.๒๗, S.D. ๐.๐๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุก รายข้ออยู่ในระดับมาก ยกเว้นมี ๑ รายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัด กิจกรรมตามหลักสูตร ให้นักเรียน ได้เปลี่ยนนอริยาบถในการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ชุมนุม บำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ ($\bar{X}$ ๔.๕๕, S.D. ๐.๕๒) รายข้อมีความเหมาะสม อยู่ ในระดับมาก ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเรียงจากมากไปหาน้อย ๒ ลำดับ ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครู ดำเนินการวัดและประเมินผลอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยยึดระเบียบการวัดประเมินผลที่ กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ($\bar{X}$ ๔.๓๘, S.D. ๐.๕๗) และ ผู้บริหารจัดให้มีระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนอย่างรอบด้านโดยมีครูเป็นที่ปรึกษา ($\bar{X}$ ๔.๓๗, S.D. ๐.๕๒)

ส่วนรายข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ๓ ลำดับสุดท้าย โดยเรียงจากน้อยไปหามาก ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบสื่อที่มีความหลากหลายรูปแบบ ($\bar{X}$ ๔.๑๓, S.D. ๐.๖๑) ผู้บริหารและครูประสานความร่วมมือกับวิทยากรทั้งภายนอกและภายใน เช่น ครูภูมิ ปัญญา ราษฎ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ช่วยให้ความรู้ชี้แนะ อธิบาย ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ ให้ ผู้เรียน ($\bar{X}$ ๔.๑๔, S.D. ๐.๕๗) และผู้บริหารส่งเสริมให้ครูนำเทคนิคและรูปแบบวิธีการสอนที่ หลากหลายมาใช้กับนักเรียนอย่างเหมาะสม

($\bar{X}$ ๔.๑๕, S.D. ๐.๕๙)

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ทั้ง ๓ ด้านการบริหารจัดการ ด้านกายภาพ ด้านวิชาการ

๑. ด้านการบริหารจัดการ

ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ มีระดับสูงสุด เรียงจากมากไปหาน้อย ๓ ระดับ

- ๑) ผู้บริหารส่งเสริมพัฒนาให้ครูและบุคลากรมีการเพิ่มพูนความรู้ความก้าวหน้า โดยการสนับสนุนให้เข้ารับการอบรม ศึกษาต่อและการทำผลงาน
- ๒) ผู้บริหารปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยการประเมินตนเอง (SAR) และรายงานผลการประเมินเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด
- ๓) ผู้บริหารสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้ครูและบุคลากร โดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อนักเรียน

ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านการบริหารจัดการ มีระดับต่ำสุด เรียงจากน้อยไปหามาก ๓ ระดับ

- ๑) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
- ๒) ผู้บริหารประชุมชี้แจง นิเทศสอนงาน ให้ครูและบุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรม
- ๓) ผู้บริหารกำกับติดตาม นิเทศ ประเมินผล ในการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร โดยการใช้แผนปฏิบัติการเป็นกรอบดำเนินงาน

๒. ด้านกายภาพ

ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ มีระดับสูงสุด เรียงจากมากไปหาน้อย ๓ ระดับ

- ๑) ผู้บริหารจัดการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่ครูและนักเรียนในการรักษาความสะอาด
- ๒) ผู้บริหาร ครูและบุคลากร จัดบริเวณโรงเรียน เช่น อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องพักครู สำนักงาน ฯลฯ และดูแลให้ ใช้งานได้ดี โดยหลักของ ๕ ส. คือ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย
- ๓) ผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้สถานที่ทำกิจกรรมก่อให้เกิดการเรียนรู้ เช่น ห้องแสดง ศิลปวัฒนธรรม ห้องสมุด ห้องจริยธรรม

ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านกายภาพ มีระดับต่ำสุด เรียงจากน้อยไปหามาก ๓ ระดับ

๑) ผู้บริหารจัดการทำคู่มือความปลอดภัยเกี่ยวกับ การใช้อาคาร ห้องปฏิบัติการ ถนน การขึ้นลงบันได และทางหนีไฟ มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ รวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ

๒) ผู้บริหาร ครูและบุคลากร สื่อสารความรู้ เกี่ยวกับความปลอดภัย โดยการจัดทำเครื่องหมายสัญลักษณ์ หรือป้ายข้อความ ไว้ทั่วบริเวณ

๓) ผู้บริหารสร้างความภาคภูมิใจในความสำเร็จให้ผู้เรียน โดยกำหนดแนวทางให้มีการจัดแสดงผลงานของผู้เรียน ไว้ในห้องเรียน

๓. ด้านวิชาการ

ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ มีระดับสูงสุด เรียงจากมากไปหาน้อย ๓ ระดับ

๑) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ให้นักเรียน ได้เปลี่ยนอริยาบถในการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ชุมนุม บำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ

๒) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดและประเมินผลอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยยึดระเบียบการวัดประเมินผลที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

๓) ผู้บริหารจัดให้มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้านโดยมีครูเป็นที่ปรึกษา

ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านวิชาการ มีระดับต่ำสุด เรียงจากน้อยไปหามาก ๓ ระดับ

๑) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบสื่อที่มีความหลากหลายรูปแบบ

๒) ผู้บริหารและครูประสานความร่วมมือกับวิทยากรทั้งภายนอกและภายใน เช่น ครูภูมิปัญญา ราษฎ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ช่วยให้ความรู้ชี้แนะ อธิบาย ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ ให้ผู้เรียน

๓) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูนำเทคนิคและรูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้กับนักเรียนอย่างเหมาะสม

๔.๒ ผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ จำนวน ๓ คน ระยะเวลาระหว่างวันที่ ๑ - ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ และทำการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมี

โครงสร้าง โดยสรุปการสัมภาษณ์ ศึกษาแนวทางการการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและวิธีปฏิบัติตามหลักสัปปายะ ๗ ทั้งหมด ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการบริหารจัดการ ๒) ด้านกายภาพ ๓) ด้านวิชาการ โดยผู้วิจัยได้นำแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ จากการแจกแบบสอบถามที่ได้คะแนนน้อยที่สุด ๓ อันดับ ในแต่ละด้านมาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ และข้อเสนอแนะอื่นๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านการบริหารจัดการ

ผู้วิจัยได้นำประเด็น แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาจากการแจกแบบสอบถามข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ๓ ลำดับสุดท้าย โดยเรียงจากน้อยไปหามาก ได้แก่ ๑) ผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการ พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น ประเมินและปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๒) ผู้บริหารกำหนดแนวทาง ทิศทาง รูปแบบการในการบริหารองค์กร และมีความยืดหยุ่นในการบริหารงาน และ ๓) ผู้บริหารกำกับติดตาม นิเทศ ประเมินผล ในการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร โดยการใช้แผนปฏิบัติการเป็นกรอบดำเนินงาน มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ รวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการสัมภาษณ์แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านการบริหารจัดการ

ท่านคิดว่าการจัดสภาพแวดล้อมแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหาร ๑) ผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการ พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น ประเมินและปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๒) ผู้บริหารประชุมชี้แจง นิเทศสอนงาน ให้ครูและบุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรม และ ๓) ผู้บริหารกำกับติดตาม นิเทศ ประเมินผล ในการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร โดยการใช้แผนปฏิบัติการเป็นกรอบดำเนินงาน ตามแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมอย่างไร

๑) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ตามแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมอย่างไร

มีการจัดให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษา จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอน รวมทั้งการประเมินผล ทุกคนมีส่วนร่วมในการที่จะได้คิด ให้ทุกคนตระหนัก และได้เปิดใจรับฟังคนอื่น แล้วให้ทุกคนสามารถร่วมมือกันให้บรรลุ

ตามแผนที่ได้วางไว้ จัดให้สถานศึกษาเป็นองค์แห่งการเรียนรู้ มีการสร้างเครือข่ายกับสถานศึกษาใกล้เคียง^๑

บุคลากรในโรงเรียนมีการระดมสมองช่วยกันปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา ชุมชนที่อยู่รอบสถานศึกษาการใช้คนที่มีรู้ความสามารถมาถ่ายทอดให้ความรู้ ส่งครูไปอบรมสร้างแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ครูนักเรียน ชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ^๒

เป้าหมายคือ มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมต่างๆจัดคณะสี การนำ การตาม มีการสร้างเครือข่าย การจัดระบบภายในของโรงเรียน^๓

๒) ผู้บริหารประชุมชี้แจง นิเทศสอนงาน ให้ครูและบุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมต่างๆ อภิปรายปัญหา และกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน ร่วมกัน ตามแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมอย่างไร

ให้การสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ หรือเป็นที่ปรึกษาให้ทำงานอย่างเป็นทีม มีผู้รับผิดชอบมีทีมงาน ควรจะมีการประเมินผลระหว่างดำเนินงานและประเมินผล เมื่อดำเนินงานประเมินผลเมื่อสิ้นสุดและมีการรายงานผลเป็นลายลักษณ์อักษรอยู่ในรูปวงจร PDCA ประชุมวางแผนการตามแผนเตรียมการให้เป็นไปตามแผนประเมินผลปรับปรุงและพัฒนา^๔

ผู้บริหาร ประชุมร่วมกันกับครูและบุคลากร ในการดำเนินงานหรือกิจกรรมมีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกัน และกันมีการวางแผนทางติดตามระหว่างดำเนินการแก้ปัญหาระหว่างดำเนินการและสรุปการรายงานผลเพื่อจัดทำกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว^๕

มีการดำเนินงานด้านกิจกรรมอยู่ ๓ ด้าน เพียงพอ จำเป็น เป้าหมาย

- (๑) เพียงพอ คือ สำรวจความต้องการ ของครูและนักเรียน
- (๒) จำเป็น คือ ทรัพยากรเช่นงบประมาณจำเป็นคือเพิ่มเติมทรัพยากรระหว่างดำเนินการ
- (๓) เป้าหมาย คือ ผลสำเร็จของการดำเนินงานก่อให้เกิดความร่วมมือสร้างเครือข่ายสร้างความ

^๑ สัมภาษณ์, นางณัชชิตา ปัทมทัตตานนท์, วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^๒ สัมภาษณ์, นายไวยจน์ แก้วนามไชย, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^๓ สัมภาษณ์, นายอติชัย อู่แก้ว, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^๔ สัมภาษณ์, นางณัชชิตา ปัทมทัตตานนท์, วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^๕ สัมภาษณ์, นายไวยจน์ แก้วนามไชย, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ภาคภูมิใจให้กับนักเรียนโดยการมอบรางวัลหรือคำชมเชย^๖

๓) ผู้บริหารกำกับติดตาม นิเทศ ประเมินผล ในการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วมของครู และบุคลากร โดยการใช้แผนปฏิบัติการเป็นกรอบดำเนินงาน ตามแนวทางการจัดสภาพแวดล้อม อย่างไร

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๓ ท่าน ๑) นางณัชธิญา ปัทมทัตตานนท์ ๒) นาย ไหวพจน์ แก้วนามไชย ๓) อธิปย์ อุ่แก้ว

ผู้บริหารมีการกำกับติดตาม นิเทศ ประเมินผล ในการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วมของครู ดังนี้

- ๑) ผู้บริหาร จัดทำแผน ปฏิทินการนิเทศ แผนนิเทศ แจ้งให้ครูทุกคนได้รับทราบ
- ๒) กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการนิเทศ เช่น หัวหน้าวิชาการ หัวหน้ากลุ่มบริหารทั่วไป หรือผู้ที่ผู้อำนวยการโรงเรียนมอบหมาย
  - ๑) ผู้รับผิดชอบจัดทำแผน เช่น ตารางผู้รับการนิเทศ ผู้นิเทศ ตลอดปีการศึกษา
  - ๒) ผู้นิเทศต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผน มีแบบบันทึกผลการนิเทศ
  - ๓) ดำเนินการตามแผน
  - ๔) เสนอแนะแนวทางแก่ผู้รับการนิเทศแบบกัลยาณมิตร เพื่อปรับปรุงพัฒนา
  - ๕) รายงานผลต่อผู้บริหาร
- ๓) เมื่อสิ้นปีการศึกษา นำผลสัมฤทธิ์หรือผลการดำเนินงานต่างๆมาสรุป อะไรคือจุดอ่อน จุดแข็ง
- ๔) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประชุมร่วมกัน หามาตรการหรือวิธีการแก้ปัญหา ให้เกิดการปรับปรุงพัฒนา ให้ดีขึ้นในส่วนที่เป็นจุดอ่อนจุดด้อย^๗

ผู้บริหารงานออกเป็น ๔ ฝ่าย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป จัดผู้รับผิดชอบตามการบริหาร ๔ ฝ่าย กับกำติดตามงาน เป็นระยะ

(๑) การบริหารงานวิชาการ มีการจัดทำแผน จัดงบประมาณ จัดตารางการเรียนการสอน ตามความสามารถและความถนัดของครู มีการจัดโปรแกรม ตามปฏิทินบริหาร เช่น ไกล่สอบจัดการเรียนเสริมให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ให้บุคลากรสอนนักเรียนในตอนเช้าก่อนเข้าแถว ตีวโหนดให้กับนักเรียน

(๒) การบริหารงานการเงิน ผู้รับผิดชอบปกติการเบิกจ่ายทำไปตามระบบบัญชี

(๓) การบริหารงานบุคคล บรรจุบุคคลแต่งตั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การสร้างขวัญและกำลังใจให้บุคลากรในโรงเรียนตามโอกาสต่างๆ

^๖ สัมภาษณ์, นายอธิปย์ อุ่แก้ว, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^๗ สัมภาษณ์, นางณัชธิญา ปัทมทัตตานนท์, วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

(๔) การบริหารงานทั่วไปบุคลากรดำเนินงานเป็นไปตามแผนปฏิบัติการและจัดทำโครงการที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา^๔

ในการกำกับติดตาม นิเทศ ประเมินผลครู เป้าหมายการดำเนินงานมี ๓ ด้าน พอเพียง จำเป็น และเป้าหมาย

๑.พอเพียง มีสภาพแหล่งเรียนรู้ เพียงพอ เหมาะสม โดยการสำรวจความต้องการติดตามทางระบบโดยใช้เวลาเป็นตัวกำหนด ตามการบริหารงาน ๔ ฝ่าย

๒. ดำเนินงาน ตามความจำเป็น และความต้องการของสถานศึกษา

๓. ฝ่ายการกำกับติดตาม โดยจัดการประชุมประจำสัปดาห์ ประจำเดือนและมีการประชุมฝ่ายจัดตารางงาน จัดการประชุมบริหารทุกอาทิตย์ ประชุมประจำเดือน แต่ตั้งงานคณะกรรมการกำกับติดตาม บันทึกการประชุม ประเมินผลโดยสร้างระบบในการตามงาน^๕

๒. แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านกายภาพ

ผู้วิจัยได้นำประเด็น แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาจากการแจกแบบสอบถามข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ๓ ลำดับสุดท้าย โดยเรียงจากน้อยไปหามาก ได้แก่ ๑) ผู้บริหารจัดทำคู่มือความปลอดภัยเกี่ยวกับ การใช้อาคาร ห้องปฏิบัติการ ถนน การขึ้นลงบันได และทางหนีไฟ มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ รวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ ๒) ผู้บริหาร ครูและบุคลากร สื่อสารความรู้ เกี่ยวกับความปลอดภัย โดยการจัดทำเครื่องหมายสัญลักษณ์ หรือป้ายข้อความ ไว้ทั่วบริเวณ และ๓) ผู้บริหารสร้างความภาคภูมิใจในความสำเร็จให้ผู้เรียน โดยกำหนดแนวทางให้มีการจัดแสดงผลงานของผู้เรียน ไว้ในห้องเรียน มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ รวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการสัมภาษณ์แนวการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านกายภาพ

ท่านคิดว่าการจัดสภาพแวดล้อมแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านกายภาพ ได้แก่ ๑) ผู้บริหารจัดทำคู่มือความปลอดภัยเกี่ยวกับ การใช้อาคาร ห้องปฏิบัติการ ถนน การขึ้นลงบันได และทางหนีไฟ มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ รวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ ๒) ผู้บริหาร ครูและบุคลากร สื่อสารความรู้ เกี่ยวกับความปลอดภัย โดยการจัดทำเครื่องหมายสัญลักษณ์ หรือป้ายข้อความ ไว้ทั่วบริเวณ และ๓) ผู้บริหารสร้างความภาคภูมิใจในความสำเร็จให้

^๔ สัมภาษณ์, นายไวยจน์ แก้วนามไชย, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^๕ สัมภาษณ์, นายอริย์ อู่แก้ว, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ผู้เรียน โดยกำหนดแนวทางให้มีการจัดแสดงผลงานของผู้เรียน ไว้ในห้องเรียน ตามแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมอย่างไร

๑) ผู้บริหารจัดการทำคู่มือความปลอดภัยเกี่ยวกับ การใช้อาคาร ห้องปฏิบัติการ ถนน การขึ้นลงบันได และทางหนีไฟ มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ ตามแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมอย่างไร

มีการประชุมและวางแผนร่วมกัน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในโรงเรียน

๑.สำรวจสถานที่ที่เป็นจุดที่เป็นจุดเสี่ยง เช่น ปรับปรุงความไม่มีประสิทธิภาพ ของอาคารสถานที่บริเวณทั่วไป เพื่อไม่ให้มีจุดเสี่ยงอันตราย เช่น ทางขึ้น-ลงบันได บ่อน้ำ ไฟฟ้า

๒. มีการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดความมั่นคง เช่น อาคาร ห้องน้ำ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่างๆ

๓. มีการซ่อมแซมเปลี่ยนสายไฟฟ้าที่ชำรุด

๔. มีการซ่อมสถานการณ์จำลอง เช่น การอพยพหนีไฟ หรือการเกิดภัยธรรมชาติ

๕. มีการจัดให้มีถังดับเพลิงที่ใช้งานได้จริง

๖. มีการจัดโรงอาหารสะอาด อาหารสะอาด มีน้ำดื่มสะอาด โต๊ะ เก้าอี้ ที่นั่งเพียงพอ และแสงสว่างเพียงพอ

๗. จัดทำคู่มือ เผยแพร่ไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียน เช่น ผู้ปกครอง ร้านค้า สวัสดิการผู้ประกอบการ รถรับ-ส่งนักเรียน^{๑๐}

มีการประชุมครู และบุคลากรในโรงเรียน เพื่อหาแนวทางในการจัดทำคู่มือความปลอดภัยในโรงเรียน

๑.จัดทำคู่มือ แผนภูมิอาคารสถานที่

๒. มีการตรวจสอบสายไฟสวิตช์ เปิด-ปิด ภายในห้องเรียน ตรวจสอบเช็คระบบไฟฟ้า

๓. มีถังดับเพลิงที่ใช้การได้

๔. มีการซ้อมอพยพ การเกิดไฟไหม้ และการเกิดอุทกภัย

เนื่องจากโรงเรียนอยู่ติดถนนเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้งเพราะเกิดจากถนนเป็นเส้นตรง ทำให้รถวิ่งผ่านโรงเรียนเร็ว จึงมีการขอความร่วมมือ จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ทำสัญญาณไฟ หน้าโรงเรียน ทำทางม้าลายหน้าโรงเรียน ให้ความรู้ในการเดิน การวิ่ง การทำกิจกรรม กับนักเรียน เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ^{๑๑}

ความปลอดภัยในสถานศึกษา เป็นเรื่องที่สำคัญ ในสถานศึกษา ต้องมีเครื่องดับเพลิง ท่อน้ำ ต้องปิด การใช้อุปกรณ์ต้องเก็บให้เป็นที่ การขึ้นลงบันไดชิดซ้าย หรือขวาด้านใดด้านหนึ่ง มีการซ่อม

^{๑๐} สัมภาษณ์, นางณัฏฐิญา ปัทมทัตตานนท์, วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^{๑๑} สัมภาษณ์, นายไวพจน์ แก้วนามไชย, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

กิจกรรมที่อาจเกิดขึ้นในสถานศึกษา เช่น การซ่อมหนีไฟไหม้ การนำความปลอดภัยด้านต่างๆเข้าสู่บทเรียน เข้าสู่โครงสร้าง แผนการจัดกิจกรรม โดยมีเป้าหมายความปลอดภัยในชีวิตของครูและนักเรียน^{๑๒}

๒) ผู้บริหาร ครูและบุคลากร สื่อสารความรู้ เกี่ยวกับความปลอดภัย โดยการจัดทำเครื่องหมายสัญลักษณ์ หรือป้ายข้อความ ไว้ทั่วบริเวณ ตามแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมอย่างไร

ผู้บริหารมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

๑. มีการให้ความรู้ ทำป้ายประกาศ เขตอันตราย ห้ามเข้า ทำป้ายสัญลักษณ์
๒. มีการให้ความรู้ เกี่ยวกับขยะ การแยกขยะ เพื่อไม่ให้เกิดส่งกลิ่นเน่าเหม็นรบกวนเวลาจัดการเรียนการสอนและป้องกันเชื้อโรคที่มาจากขยะ^{๑๓}

ผู้บริหาร ครู และบุคลากร ในโรงเรียนประชุมร่วมกัน ในเรื่องการจัดทำป้ายสัญลักษณ์ในโรงเรียนครูสอน ป้ายสัญลักษณ์ให้กับนักเรียน และนำวิทยากรข้างนอกมาช่วยให้คำแนะนำเช่นเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้และเข้าใจเมื่อเห็นป้ายสัญลักษณ์แล้วนักเรียนสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง^{๑๔}

มีการนำหลักการบริหารจัดการเป็นตัวตั้ง สร้างวินัยในโรงเรียน จัดการเรียนสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรม ที่ไปสู่การปฏิบัติจริง และมีการกำจัดจุดบอดในโรงเรียน^{๑๕}

๓) ผู้บริหารสร้างความภาคภูมิใจในความสำเร็จให้ผู้เรียน โดยกำหนดแนวทางให้มีการจัดแสดงผลงานของผู้เรียน ไว้ในห้องเรียน ตามแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมอย่างไร

มีการส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้แสดงความสามารถนำผลงานนักเรียนเสนอไว้ที่ห้องเรียนหรือป้ายประชาสัมพันธ์ ประกาศหน้าเสาธงมอบรางวัลผู้ที่มีผลงานโดดเด่น^{๑๖}

ครูถ่ายทอดการเรียนการสอน ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้ค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง โรงเรียนมีการจัดกิจกรรม Eco School โรงเรียนส่งเสริม

^{๑๒} สัมภาษณ์, นายอภิปย์ อุ่แก้ว, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^{๑๓} สัมภาษณ์, นางณัชชญา ปัทมทัตตานนท์, วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^{๑๔} สัมภาษณ์, นายไวพจน์ แก้วนามไชย, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^{๑๕} สัมภาษณ์, นายอภิปย์ อุ่แก้ว, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^{๑๖} สัมภาษณ์, นางณัชชญา ปัทมทัตตานนท์, วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

สิ่งแวดล้อมมีครูที่เกี่ยวข้องไปจัดนิทรรศการ ไปอบรมกลับมาแล้วจัดอบรมให้กับครู นักเรียนมอบรางวัลเกียรติบัตรส่งเสริมให้กำลังใจแก่ครูและนักเรียน กระตุ้นให้นักเรียนในโรงเรียนเกิดความภาคภูมิใจในโรงเรียน และเป็นแบบอย่างที่ดีกับนักเรียนคนอื่นกระตุ้นให้อยากทำกิจกรรมแบบนี้บ้าง^{๑๗}

มีการนำเสนอวิธีการให้เด็กพูด การทำกิจกรรมการกล้าแสดงออกพฤติกรรมที่ดี เมื่อ นักเรียนทำกิจกรรมจนเกิดความภาคภูมิใจแล้ว มีการมอบรางวัลหรือชมเชยที่เวทีคนเก่ง ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรักในโรงเรียน^{๑๘}

๓.แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านวิชาการ

ผู้วิจัยได้นำประเด็น แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาจากการแจกแบบสอบถามข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ๓ ลำดับสุดท้าย โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบสื่อที่มีความหลากหลายรูปแบบ ๒) ผู้บริหารและครูประสานความร่วมมือกับวิทยากรทั้งภายนอกและภายใน เช่น ครูภูมิปัญญา ราษฎรชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ช่วยให้ความรู้ชี้แนะ อธิบาย ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ ให้ผู้เรียน และ ๓) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูนำเทคนิคและรูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้กับนักเรียนอย่างเหมาะสมมาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ รวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการสัมภาษณ์แนวการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านวิชาการ

ท่านคิดว่าการจัดสภาพแวดล้อมแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านกายภาพ ได้แก่ ๑) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบสื่อที่มีความหลากหลายรูปแบบ ๒) ผู้บริหารและครูประสานความร่วมมือกับวิทยากรทั้งภายนอกและภายใน เช่น ครูภูมิปัญญา ราษฎรชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ช่วยให้ความรู้ชี้แนะ อธิบาย ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ ให้ผู้เรียน และ ๓) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูนำเทคนิคและรูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้กับนักเรียนอย่างเหมาะสมตามแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมอย่างไร

๑) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบสื่อที่มีความหลากหลายรูปแบบ ตามแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมอย่างไร

^{๑๗} สัมภาษณ์, นายไวพจน์ แก้วนามไชย, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^{๑๘} สัมภาษณ์, นายอติพย์ อุ่แก้ว, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

มีการสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูประดิษฐ์สื่อประกวดการใช้สื่อ แข่งขันประกวดการทำสื่อ และสนับสนุนงบประมาณให้ครูผลิตสื่อจัดการเรียนการสอนจัดทำรางวัลให้ครู^{๑๙}

มีการประชุมร่วมกัน ระหว่างผู้บริหาร ครูและบุคลากรโดยหาวิธีการทำสื่อที่หลากหลาย รูปแบบ โดยใช้คอมพิวเตอร์ ส่งครูไปทำสื่อตามหน่วยงานและองค์กรที่จัดอบรม ส่งเสริมให้ครูผู้สอน ผู้ผลิตสื่อให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนในวิชานั้นและเรื่องนั้นๆ^{๒๐}

มีการประชุมผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา นำเสนอนวัตกรรมประกอบคะแนนที่ใช้ ในการพัฒนาสื่อ และส่งเสริมให้ครูส่งผลงานการผลิตสื่อการเรียนการสอนเข้าประกวด มอบรางวัล เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจครูที่ทำสื่อ และผลงานได้ดี โดยประเมินจากผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียน การสอนของนักเรียน^{๒๑}

๒) ผู้บริหารและครูประสานความร่วมมือกับวิทยากรทั้งภายนอกและภายใน เช่น ครูภูมิ ปัญญา ประชาญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ช่วยให้ความรู้ชี้แนะ อธิบาย ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ ให้ผู้เรียน ตามแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมอย่างไร

มีการนำวิทยากรมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเช่นกิจกรรมชุมนุมวิชาการงานอาชีพ ลูกเสือเนตรนารีกิจกรรมเรื่องของภูมิปัญญาและแนวทางการศึกษาต่อกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด เศรษฐกิจพอเพียงและทักษะอาชีพ^{๒๒}

มีการนำวิทยากรภายนอก มาให้ความรู้เกี่ยวกับชั่วโมงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ กิจกรรม ลูกเสือเนตรนารี กิจกรรมความปลอดภัยในโรงเรียน และกิจกรรมบางวิชาที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม วิทยากรมาช่วยสอนเสริม ในด้านความรู้ที่บุคลากรในโรงเรียนยังขาดความชำนาญในวิชานั้น นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น เพราะนักเรียนได้เรียนรู้กับบุคคลที่มีความรู้เฉพาะด้านนั้น^{๒๓}

ในการนำวิทยากรมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีการกำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ เช่น วิทยากร นอก คือ วิทยากรที่มีความสามารถทางด้านภาษา ๕ ชาติโดยกำหนดไว้ในเป้าหมายให้เกิดความ เพียงพอ และมีการนำวิทยากรมาสอนด้านดนตรีไทย^{๒๔}

^{๑๙} สัมภาษณ์, นางณัชชัญญา ปัทมทัตตานนท์, วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^{๒๐} สัมภาษณ์, นายไวยพจน์ แก้วนามไชย, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^{๒๑} สัมภาษณ์, นายอติพย์ อุ่แก้ว, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^{๒๒} สัมภาษณ์, นางณัชชัญญา ปัทมทัตตานนท์, วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^{๒๓} สัมภาษณ์, นายไวยพจน์ แก้วนามไชย, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^{๒๔} สัมภาษณ์, นายอติพย์ อุ่แก้ว, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

๓) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูนำเทคนิคและรูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้กับนักเรียนอย่างเหมาะสม ตามแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมอย่างไร

ผู้บริหารกระตุ้นให้ครูจัดการเรียนการสอน ให้ทันต่อยุคเทคโนโลยี เช่น ใช้เรียนรู้ผ่านโปรแกรมมือถือ ทีวี คอมพิวเตอร์ ในยุคการสื่อสารไร้พรมแดนสนับสนุนให้ครูไปศึกษาอบรมเพิ่มเติมเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ เรื่อง เทคนิคและวิธีการสอน^{๒๕}

วิธีการนำเสนอเทคนิคการสอนของครูมีการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๑. ส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ เครื่องมือสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ครูรุ่นใหม่มีเทคนิควิธีการสอนเครื่องมือสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยนักเรียนเกิดการเรียนรู้ทำ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทาง o-net เพิ่มขึ้น

๒. การจัดให้ครูไปอบรมการเรียนการสอนเทคนิคใหม่ๆ จากหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือการอบรมออนไลน์^{๒๖}

ให้ครูแต่ละคนนำเสนอเทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการสอน และประเมินจากผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน^{๒๗}

---

^{๒๕} สัมภาษณ์, นางณัชธิญา ปัทมทัตตานนท์, วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^{๒๖} สัมภาษณ์, นายไพบจน์ แก้วนามไชย, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^{๒๗} สัมภาษณ์, นายอชิษฐ์ อยู่แก้ว, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ตารางที่ ๔.๙ ตารางสรุปแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านการบริหารจัดการ

คำถาม	ผลการสัมภาษณ์	ผู้วิจัยสรุป
<u>ด้านการบริหารจัดการ</u> ๑) ผู้บริหาร ครูและบุคลากร ในสถานศึกษาพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น ประเมิน และปรับปรุงอย่าง ต่อเนื่อง ๒) ผู้บริหารประชุมชี้แจง นิเทศ สอนงาน ให้ครูและบุคลากร มีความรู้ความสามารถในการ จัดกิจกรรม ๓) ผู้บริหารกำกับติดตาม นิเทศ ประเมินผล ในการปฏิบัติงาน อย่างมีส่วนร่วมของครูและ บุคลากร โดยการใช้ แผนปฏิบัติการเป็นกรอบ ดำเนินงาน	๑) ผู้บริหารครูและบุคลากรใน สถานศึกษา ร่วมกันปรับหลักสูตร สถานศึกษา ๒) สร้างแหล่งเรียนรู้ให้เป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้อง คอม ให้ครู นักเรียน ชุมชน และ หน่วยงานอื่นมาใช้บริการ จัดให้ ครูและนักเรียนคอยให้คำ แนะนำ แก่ผู้มาใช้บริการ ๓) มีการบริหารจัดการงานใน สถานศึกษา อย่างเป็นระบบ สร้าง เครือข่ายกับสถานศึกษา และ ชุมชน ๔) ผู้บริหารสนับสนุนงบประมาณ ใน การจัดทำกิจกรรม แต่งตั้ง คณะทำงาน การดำเนินงานตาม แผนระหว่างดำเนินงาน เมื่อพบ ปัญหาให้คำแนะนำแก้ไขปรับปรุง รายงานผลการปฏิบัติงาน เมื่อ สิ้นสุดโครงการ ๕) ผู้บริหารแบ่งงานออกเป็น ๔ ฝ่าย การบริหารงานวิชาการ การ บริหารงานการเงิน การบริหารงาน บุคคล และการบริหารงานทั่วไป ๖) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรใน สถานศึกษา ประชุม จัดทำ แผนปฏิบัติการ และทำปฏิทินการ ปฏิบัติงาน	๑) ผู้บริหารครูและบุคลากรใน สถานศึกษา ร่วมกันปรับหลักสูตร สถานศึกษา ๒) มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้องคอม ให้ครู นักเรียน ชุมชน และหน่วยงานอื่น มาใช้บริการ ๓) มีการสร้างเครือข่ายกับ สถานศึกษา ผู้ปกครอง และ ชุมชน ๔) ผู้บริหารสนับสนุนงบประมาณ ใน การจัดทำกิจกรรม ๕) ผู้บริหารแบ่งงานออกเป็น ๔ ฝ่าย การบริหารงานวิชาการ การ บริหารงานการเงิน การบริหารงาน บริหารงานบุคคล และการ บริหารงานทั่วไป ๖) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรใน สถานศึกษา ประชุม จัดทำ แผนปฏิบัติการ และทำปฏิทินการ ปฏิบัติงาน

ตารางที่ ๔.๑๐ ตารางสรุปแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านกายภาพ

คำถาม	ผลการสัมภาษณ์	ผู้วิจัยสรุป
<u>ด้านกายภาพ</u> ๑) ผู้บริหารจัดทำคู่มือความปลอดภัยเกี่ยวกับ การใช้อาคาร ห้องปฏิบัติการ ถนน การขึ้นลงบันได และทางหนีไฟ ๒) ผู้บริหาร ครูและบุคลากร สื่อสารความรู้ เกี่ยวกับความปลอดภัย โดยการจัดทำเครื่องหมายสัญลักษณ์ หรือป้ายข้อความ ไว้ทั่วบริเวณ ๓) ผู้บริหารสร้างความภาคภูมิใจในความสำเร็จให้ผู้เรียน โดยกำหนดแนวทางให้มีการจัดแสดงผลงานของผู้เรียน ไว้ในห้องเรียน	๑) ผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา ประชุมสำรวจบริเวณที่เป็นจุดเสี่ยง ปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ เช่น ทางขึ้น-ลงบันได บ่อน้ำ สายไฟฟ้า ๒) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา จัดทำคู่มือความปลอดภัยในสถานศึกษา และเผยแพร่ไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ๓) มีการจัดโรงอาหารให้สะอาด อาหารสะอาด น้ำดื่มสะอาด โต๊ะเก้าอี้ และแสงสว่างเพียงพอ ๔) ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครู ให้ความรู้เกี่ยวกับป้ายสัญลักษณ์ ห้ามเข้า ทางขึ้น ลงบันไดห้องน้ำหญิง ห้องน้ำชาย ๕) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครู ฝึกผู้เรียนให้กล้าแสดงออก ในรูปแบบการพูด การนำเสนอผลงาน การทำกิจกรรมต่างๆ และ ๖) มีการแสดงผลงานผู้เรียนไว้ตามบอร์ด หรือป้ายนิเทศ	๑) ผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา สำรวจบริเวณที่เป็นจุดเสี่ยง และปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ ๒) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา จัดทำคู่มือความปลอดภัยในสถานศึกษา ๓) มีการจัดโรงอาหารให้สะอาด อาหารสะอาด น้ำดื่มสะอาด โต๊ะเก้าอี้ และแสงสว่างเพียงพอ ๔) ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครู ให้ความรู้เกี่ยวกับป้ายสัญลักษณ์ ๕) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครู ฝึกผู้เรียนให้กล้าแสดงออก เช่น การพูด การนำเสนอผลงาน การทำกิจกรรมต่างๆ ๖) มีการแสดงผลงานผู้เรียนไว้ตามบอร์ด หรือป้ายนิเทศ

ตารางที่ ๔.๑๑ ตารางสรุปแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านวิชาการ

คำถาม	ผลการสัมภาษณ์	ผู้วิจัยสรุป
<u>ด้านวิชาการ</u> 1) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบสื่อที่มีความหลากหลายรูปแบบ ๒) ผู้บริหารและครูประสานความร่วมมือกับวิทยากรทั้งภายในและภายนอก เช่น ครูภูมิปัญญา ราษฎ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ช่วยให้ควมรู้ ชี้นแนะ อธิบาย ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ ให้ผู้เรียน ๓) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูนำเทคนิคและรูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้กับนักเรียนอย่างเหมาะสม	๑) ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครู ผลิตสื่อการเรียนการสอน ๒) มีการนำสื่อการเรียนการสอนมาประกวด ๓) มีการมอบรางวัลและขวัญ กำลังใจให้กับครูผู้ผลิตสื่อได้สวยงามและสามารถใช้ได้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ๔) มีการนำวิทยากรมาให้ความรู้ ในช่วยในการจัดการเรียนการสอนที่ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ยังขาดความชำนาญเฉพาะด้านเช่น ดนตรี –นาฏศิลป์ กิจกรรมลูกเสือ เนตร-นารี กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ๕) ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูไปอบรมรูปแบบเทคนิค การจัดการเรียนการสอนและ ๖) มีการส่งเสริมให้ใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน	๑) ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครู ผลิตสื่อการเรียนการสอน ๒) มีการนำสื่อการเรียนการสอนมาประกวด ๓) มีการมอบรางวัลและขวัญ กำลังใจให้กับครูผู้ผลิตสื่อได้สวยงามและสามารถใช้ได้สอดคล้องกับเนื้อหา ที่ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ๔) มีการนำวิทยากรมาให้ความรู้ ในการจัดการเรียนการสอนที่ เช่น วิชาดนตรี –นาฏศิลป์ กิจกรรมลูกเสือเนตร-นารี กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ๕) ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูไปอบรมรูปแบบเทคนิค การจัดการเรียนการสอน ๖) มีการส่งเสริมให้ใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน

๔.๓ ผลการวิจัยเกี่ยวกับการเสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑

ได้มาจากการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาที่ได้จากการแจกแบบสอบถามและนำผลที่ได้คะแนนน้อยที่สุด ๓ อันดับ ในแต่ละด้านมาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษารวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จึงได้สรุปเป็นแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษา

๑. ด้านการบริหารจัดการ

สรุปแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านการบริหารจัดการ พบว่า

- ๑) ผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา ร่วมกันปรับหลักสูตรสถานศึกษา
- ๒) มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ให้ครู นักเรียน ชุมชน และหน่วยงานอื่นมาใช้บริการ
- ๓) มีการสร้างเครือข่ายกับสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน
- ๔) ผู้บริหารสนับสนุนงบประมาณ ในการจัดทำกิจกรรม
- ๕) ผู้บริหารแบ่งงานออกเป็น ๔ ฝ่าย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานการเงิน การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป
- ๖) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ประชุม จัดทำแผนปฏิบัติการ และทำปฏิทินการปฏิบัติงาน

๒. ด้านกายภาพ

สรุปแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านกายภาพ พบว่า

- ๑) ผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา สำรวจบริเวณที่เป็นจุดเสี่ยง และปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ
- ๒) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา จัดทำคู่มือความปลอดภัยในสถานศึกษา
- ๓) มีการจัดโรงอาหารให้สะอาด อาหารสะอาด น้ำดื่มสะอาด โต๊ะ เก้าอี้ และแสงสว่างเพียงพอ
- ๔) ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครู ให้ความรู้เกี่ยวกับป้ายสัญลักษณ์
- ๕) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครู ฝึกผู้เรียนให้กล้าแสดงออก เช่น การพูด การนำเสนอผลงาน การทำกิจกรรมต่างๆ
- ๖) มีการแสดงผลงานผู้เรียนไว้ตามบอร์ด หรือป้ายนิเทศ

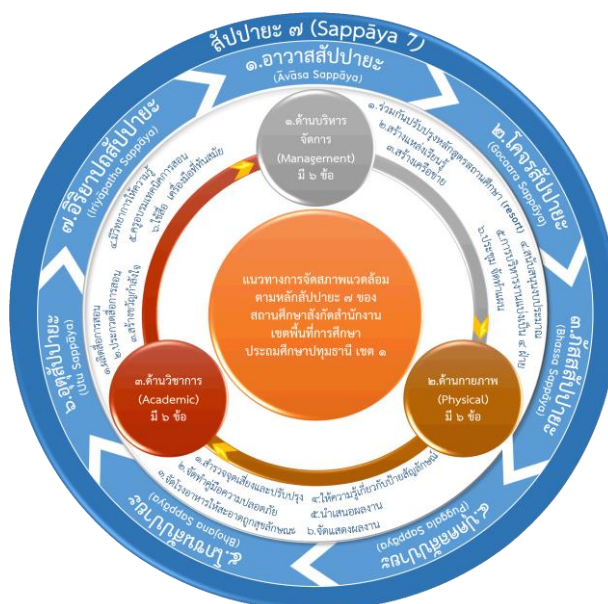
๓. ด้านวิชาการ

สรุปแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาตามหลักสัปายะ ๗ ด้านวิชาการ พบว่า

- ๑) ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครู ผลิตสื่อการเรียนการสอน
- ๒) มีการนำสื่อการเรียนการสอนมาประกวด
- ๓) มีการมอบรางวัลและขวัญ กำลังใจให้กับครูผู้ที่ผลิตสื่อได้สวยงามและสามารถใช้ได้สอดคล้องกับเนื้อหา ที่ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน
- ๔) มีการนำวิทยากรมาให้ความรู้ ในการจัดการเรียนการสอนที่ เช่น วิชาดนตรี – นาฏศิลป์ กิจกรรมลูกเสือเนตร-นารี กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้
- ๕) ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูไปอบรมรูปแบบเทคนิค การจัดการเรียนการสอน
- ๖) มีการส่งเสริมให้ใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้จากผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ นำองค์ความรู้ที่ได้จากการเขียนเป็นภาพดังนี้

ภาพที่ ๔.๑ แนวทางการจัดสภาพแวดล้อม

แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ มีแนวทางการจัดสภาพแวดล้อม โดยเริ่มจากการบริหารจัดการ ด้านกายภาพ ด้านวิชาการ โดย

๑.ด้านการบริหารจัดการ

- ๑) ผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา ร่วมกันปรับหลักสูตรสถานศึกษา
- ๒) มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้องคอม ให้ครู นักเรียน ชุมชน และหน่วยงานอื่นมาใช้บริการ
- ๓) มีการสร้างเครือข่ายกับสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน
- ๔) ผู้บริหารสนับสนุนงบประมาณ ในการจัดทำกิจกรรม
- ๕) ผู้บริหารแบ่งงานออกเป็น ๔ ฝ่าย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานการเงิน การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป
- ๖) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ประชุม จัดทำแผนปฏิบัติการ และทำปฏิทินการปฏิบัติงาน

๒.ด้านกายภาพ

- ๑) ผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา สำรวจบริเวณที่เป็นจุดเสี่ยง และปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ
- ๒) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา จัดทำคู่มือความปลอดภัยในสถานศึกษา
- ๓) มีการจัดโรงอาหารให้สะอาด อาหารสะอาด น้ำดื่มสะอาด โต๊ะ เก้าอี้ และแสงสว่างเพียงพอ
- ๔) ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครู ให้ความรู้เกี่ยวกับป้ายสัญลักษณ์
- ๕) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครู ฝึกผู้เรียนให้กล้าแสดงออก เช่น การพูด การนำเสนอ ผลงาน การทำกิจกรรมต่างๆ
- ๖) มีการแสดงผลงานผู้เรียนไว้ตามบอร์ด หรือป้ายนิเทศ

๓.ด้านวิชาการ

- ๑) ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครู ผลิตสื่อการเรียนการสอน
- ๒) มีการนำสื่อการเรียนการสอนมาประกวด
- ๓) มีการมอบรางวัลและขวัญ กำลังใจให้กับครูผู้ผลิตสื่อได้สวยงามและสามารถใช้ได้สอดคล้องกับเนื้อหา ที่ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน
- ๔) มีการนำวิทยากรมาให้ความรู้ ในการจัดการเรียนการสอนที่ เช่น วิชาดนตรี – นาฏศิลป์ กิจกรรมลูกเสือเนตร-นารี กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้
- ๕) ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูไปอบรมรูปแบบเทคนิค การจัดการเรียนการสอน
- ๖) มีการส่งเสริมให้ใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน

จากการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗

สัปปายะ ๗ หมายถึง สถานที่ วัตถุ สิ่งของที่ เหมาะสมเกื้อกูล อำนวยความสะดวก เหมาะแก่การทำกิจกรรมต่างๆ จิตใจในตั้งมั่น ในการทำความดี เช่น การบำเพ็ญเพียร การทำกรรมฐาน อัน

สนับสนุนการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียนรู้มากขึ้น และช่วยพัฒนาชีวิตคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ประกอบด้วย ๗ อย่างดังนี้

๑. อาวาสสี่ปายะ หมายถึง ที่อยู่อาศัย สบาย สะอาด ตั้งอยู่บนสภาพแวดล้อมที่ดี ปลอดภัย ในสถานศึกษา สามารถใช้ทำประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ได้ดี เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมและการจัดการเรียนการสอน ก่อให้เกิดความรู้ มีครูอาจารย์ผู้มีความรู้เฉพาะด้าน

๒. โคจรสี่ปายะ หมายถึง มีแหล่งอาหาร แหล่งปัจจัย ๔ ที่บริบูรณ์ในสถานศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น สะดวก ส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดีมีการประสานสัมพันธ์กันด้วยดี ประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียน และมีการคมนาคมที่สะดวก

๓. ภัตตสี่ปายะ หมายถึง การพูด การฟังเรื่องดีที่มีประโยชน์ จากปราชญ์ บัณฑิต ก่อให้เกิดความรู้ ความดีงาม ความเป็นธรรม ทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพดี ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

๔. บุคคลสี่ปายะ หมายถึง บุคคลที่อยู่ในฐานะเป็นกัลยาณมิตร มีความรู้ ความสามารถในการแนะนำ ให้คำปรึกษา มีปัญญาแสดงธรรมได้อย่างลึกซึ้ง หากอยู่ใกล้คนที่มียศทางความคิด และกิริยาท่าทีการกระทำดีเป็นมงคล มีวินัยใฝ่หาความก้าวหน้า จิตเราก็ผ่องใสสงบมั่นคง

๕. โภชนสี่ปายะ หมายถึง มีอาหารเพียงพอ พอดีสำหรับตน ถูกสุขลักษณะตามโภชนาการครบทั้ง ๕ หมู่ เกื้อกูลต่อสุขภาพร่างกาย อาจกล่าวได้ว่าถ้าได้อาหารที่ถูกแก่จริตนิสัยของบุคคลผู้ปฏิบัติ สมณธรรมต้องการจริง ๆ แล้วก็นับว่าเป็นอาหารสี่ปายะ

๖. อุตุสี่ปายะ หมายถึง เวลา สภาพแวดล้อม บรรยากาศ อุดมภูมิ ระดับความร้อน ความเย็นและทุกอย่างรวมแล้วดี เหมาะแก่การปฏิบัติมีการเปลี่ยนบรรยากาศและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ดีอยู่เสมอ สบายในขณะที่กำลังปฏิบัติอยู่ มีจิตใจที่แจ่มใส ตั้งมั่น และสงบ

๗. อิริยาปถสี่ปายะ หมายถึง การเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น การนั่ง นอน ยืน เดิน อย่างสมดุลถูกวิธี การปฏิบัติในอริยบทใด จิตใจเป็นสมาธิง่ายและตั้งมั่นอยู่ได้นาน ให้ถือว่าเป็นอริยาบทสี่ปายะแก่ผู้นั้น อิริยาบทเป็นผลสะท้อน การแสดงออกของจิตที่เหมาะสม มีสถานที่และการจัดมุมให้ที่เหมาะสมในการเรียนรู้ที่หลากหลาย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑” เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ๒) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑ และ ๓) เพื่อเสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑

โดยผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย ๑) แบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ จำนวน ๓๓๑ คน และ ๒) การสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน ๓ คน โดยได้เก็บข้อมูลทำการวิเคราะห์และประมวลผลที่ได้จากแบบสอบถาม ใช้วิธีวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย และข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง ๓ ประการ ดังนี้

๕.๑.๑ สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ในภาพรวมทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านการบริหารจัดการ ๒. ด้านกายภาพ ๓. ด้านวิชาการ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ตามลำดับ

การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านการบริหารจัดการ พบว่า มีในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อ

พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกรายข้ออยู่ในระดับมาก ยกเว้นมี ๑ รายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมพัฒนาให้ครูและบุคลากรมีการเพิ่มพูนความรู้ความก้าวหน้า โดยการสนับสนุนให้เข้ารับการอบรม ศึกษาต่อและการทำงาน และรายข้อมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเรียงจากมากไปหาน้อย ๒ ลำดับ ได้แก่ ผู้บริหารปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยการประเมินตนเอง (SAR) และรายงานผลการประเมินเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และผู้บริหารสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้ครูและบุคลากร โดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อนักเรียน และข้อที่มีระดับน้อยโดย เรียงจากน้อยไปหามาก ๓ ระดับ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารประชุมชี้แจง นิเทศสอนงาน ให้ครูและบุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมผู้บริหารกำกับติดตาม นิเทศ ประเมินผล ในการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร โดยการใช้แผนปฏิบัติการเป็นกรอบดำเนินงาน

การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านกายภาพ พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกรายข้ออยู่ในระดับมาก รายข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมาก ๓ ลำดับ เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้บริหารจัดการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่ครูและนักเรียนในการรักษาความสะอาด ผู้บริหาร ครูและบุคลากร จัดบริเวณโรงเรียน เช่น อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องพักครู สำนักงาน ฯลฯ และดูแลให้ ใช้งานได้ดี โดยหลักของ ๕ ส. คือ สะอาด สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย และผู้บริหารสนับสนุนให้นักเรียนใช้สถานที่ทำกิจกรรมก่อให้เกิดการเรียนรู้ เช่น ห้องแสดงศิลปวัฒนธรรม ห้องสมุด ห้องจริยธรรม และข้อที่มีระดับน้อยโดย เรียงจากน้อยไปหามาก ๓ ระดับ ผู้บริหารจัดทำคู่มือความปลอดภัยเกี่ยวกับ การใช้อาคาร ห้องปฏิบัติการ ถนน การขึ้นลงบันได และทางหนีไฟ ผู้บริหาร ครูและบุคลากร สื่อสารความรู้ เกี่ยวกับความปลอดภัย โดยการจัดทำเครื่องหมายสัญลักษณ์ หรือป้ายข้อความ ไว้ทั่วบริเวณ ผู้บริหารสร้างความภาคภูมิใจในความสำเร็จให้ผู้เรียน โดยกำหนดแนวทางให้มีการจัดแสดงผลงานของผู้เรียน ไว้ในห้องเรียน

การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ด้านวิชาการ พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกรายข้ออยู่ในระดับมาก ยกเว้นมี ๑ รายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ให้นักเรียน ได้เปลี่ยนอิริยาบถในการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ย้วยกาชาด ชุมนุม บำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ รายข้อมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเรียงจากมากไปหาน้อย ๒ ลำดับ ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดและประเมินผลอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยยึดระเบียบการวัดประเมินผลที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และผู้บริหารจัดให้มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้านโดยมีครูเป็นที่ปรึกษา และข้อที่มีระดับน้อยโดย เรียงจากน้อยไปหามาก ๓ ระดับ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบสื่อที่มีความหลากหลายรูปแบบ ผู้บริหารและครูประสานความร่วมมือกับวิทยากรทั้งภายนอกและภายใน เช่น ครูภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน

ผู้ทรงคุณวุฒิ ช่วยให้ความรู้ชี้แนะ อธิบาย ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ ให้ผู้เรียน ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูนำเทคนิคและรูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้กับนักเรียนอย่างเหมาะสม

๕.๑.๒ ผลการสรุปแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗
ทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑

สรุปผลการวิจัย พบว่า

แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑ ด้านการบริหารจัดการ ควรแบ่งงานออกเป็น ๔ ฝ่าย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานการเงิน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป ตามความสามารถ ความถนัดของ ครู บุคลากรในสถานศึกษาและประชุม ผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา ร่วมกันปรับหลักสูตร สถานศึกษา ทำปฏิทินวางแผนการดำเนินงาน ดำเนินการตามแผน กับกำติดตามผลการดำเนินงาน

แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑ ด้านกายภาพ ควรส่งเสริมให้ครูแสดงผลงานของผู้เรียนไว้ในชั้นเรียน มีการจัดบรรยากาศทั้งภายนอกและภายในชั้นเรียน ร่มรื่น สะอาด สวยงาม เป็นระเบียบ และจัดทำคู่มือความปลอดภัยในสถานศึกษา

แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๑ ด้านวิชาการ ควรส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาส ไปอบรมรูปแบบเทคนิควิธีการสอน ผลิตรายการเรียนการสอน และควรนำวิทยากรมาให้ความรู้ ทำกิจกรรมต่างๆในสถานศึกษา

๕.๑.๓ นำเสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

สรุปผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ๗ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ที่ได้จากการวิจัยสามารถสรุปและ นำเสนอเป็นรายชื่อได้ดังนี้

๑. ด้านการบริหารจัดการ

- ๑) ผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา ร่วมกันปรับหลักสูตรสถานศึกษา
- ๒) มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้องคอม ให้ครู นักเรียน ชุมชน และหน่วยงานอื่น มาใช้บริการ
- ๓) มีการสร้างเครือข่ายกับสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน
- ๔) ผู้บริหารสนับสนุนงบประมาณ ในการจัดทำกิจกรรม

๕) ผู้บริหารแบ่งงานออกเป็น ๔ ฝ่าย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานการเงิน การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

๖) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ประชุม จัดทำแผนปฏิบัติการ และทำปฏิทินการปฏิบัติงาน

๒. ด้านกายภาพ

๑) ผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา สำรวจบริเวณที่เป็นจุดเสี่ยง และปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ

๒) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา จัดทำคู่มือความปลอดภัยในสถานศึกษา

๓) มีการจัดโรงอาหารให้สะอาด อาหารสะอาด น้ำดื่มสะอาด โต๊ะ เก้าอี้ และแสงสว่างเพียงพอ

๔) ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครู ให้ความรู้เกี่ยวกับป้ายสัญลักษณ์

๕) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครู ฝึกผู้เรียนให้กล้าแสดงออก เช่น การพูด การนำเสนอผลงาน การทำกิจกรรมต่างๆ

๖) มีการแสดงผลงานผู้เรียนไว้ตามบอร์ด หรือป้ายนิเทศ

๓. ด้านวิชาการ

๑) ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครู ผลิตสื่อการเรียนการสอน

๒) มีการนำสื่อการเรียนการสอนมาประกวด

๓) มีการมอบรางวัลและขวัญ กำลังใจให้กับครูผู้ที่ผลิตสื่อได้สวยงามและสามารถใช้ได้สอดคล้องกับเนื้อหา ที่ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน

๔) มีการนำวิทยากรมาให้ความรู้ ในการจัดการเรียนการสอนที่ เช่น วิชาดนตรี –นาฏศิลป์ กิจกรรมลูกเสือเนตร-นารี กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

๕) ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูไปอบรมรูปแบบเทคนิค การจัดการเรียนการสอน

๖) มีการส่งเสริมให้ใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑” ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ในภาพรวมมี ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทั้ง ๓ ด้าน มีความเหมาะสมในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านกายภาพ และด้านวิชาการ

๑.ด้านการบริหารจัดการ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ๑) ผู้บริหารส่งเสริมพัฒนาให้ครู และบุคลากรมีการเพิ่มพูนความรู้ความก้าวหน้า โดยการสนับสนุนให้เข้ารับการอบรม ศึกษาต่อและการทำผลงาน ระดับความความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากว่า ภาครัฐมีการส่งเสริมพัฒนา

ให้ครูและบุคลากรได้เพิ่มพูนความรู้โดยการอบรม ให้ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อบรมโครงการคู่มือพัฒนาครู **นายบุญรักษ์ ยอดเพชร** เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดหลักสูตรอบรมคู่มือครู ซึ่งเป็นการอบรมตามหลักเกณฑ์และวิธีการให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาตำแหน่งครูวิทยฐานะ ว ๒๑/๒๕๖๐ โดยจัดงบประมาณอบรมหรือคู่มือให้แก่ครู จึงทำให้ครูและบุคลากรมีความรู้ความก้าวหน้าในการทำผลงาน^๑ ซึ่งต่างจาก **สุกฤษฎี อัญบุตร** เรื่อง การจัดทำสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักขั้นต้นของกองทัพอากาศ เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ๑) ส่งเสริมให้บุคลากรนักเรียน สามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ ระดับความความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก^๒

๒.ด้านกายภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ๑) ผู้บริหารจัดการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่ครูและนักเรียนในการรักษาความสะอาด อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ประยูร ยศพงศ์** เรื่อง การจัดทำสภาพแวดล้อมในโรงเรียนปทุมธานี “นันทมนิบำรุง” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ๑) โรงเรียนมีอาคารเรียน และห้องเรียนที่สะอาดและมีอากาศที่ดี ตลอดจนมีแสงสว่างเพียงพอ ระดับความความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก^๓ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **Buffo** ได้ศึกษาการรับรู้ของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง เกี่ยวกับความปลอดภัยภายในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตชานเมือง โรงเรียนให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีความปลอดภัย ผู้มีส่วนร่วมจากโรงเรียนขนาดใหญ่มีคดียุติต่อความปลอดภัยในโรงเรียนมากกว่าผู้มีส่วนร่วมจากโรงเรียนขนาดเล็ก มีส่วนร่วมจากโรงเรียนที่มีชั้นเรียนพิเศษ มีการรับรู้ความปลอดภัยในโรงเรียนมากกว่าผู้มีส่วนร่วมจากโรงเรียนที่ไม่มีชั้นเรียนพิเศษ จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่านักเรียนจะมีการรับรู้ในเชิงสร้างสรรค์ต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

๓.ด้านวิชาการ เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ๑) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ให้นักเรียน ได้เปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ชุมนุมบำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ ระดับความความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พิชญ์สินี จิตต์ว่องไว** เรื่อง การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต ๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ๑) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนและรักสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด^๔

^๑ นายบุญรักษ์ ยอดเพชร **เปิดผลประเมินครูบงคร** สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ จาก

<https://www.dailynews.co.th/education/605027>

^๒ สุกฤษฎี อัญบุตร, “การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักขั้นต้นของกองทัพอากาศ”.

วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยไวโอมิงตัน ในพระราชนิพนธ์, ๒๕๕๕)

^๓ ประยูร ยศพงศ์. “การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนปทุมธานี นันทมนิบำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔”. **วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๘),

^๔ พิชญ์สินี จิตต์ว่องไว, “ **วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต.** (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม,”

๒๕๕๗),

๕.๓ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ในการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

๑) จากข้อค้นพบของการวิจัย แสดงให้เห็นว่า ด้านวิชาการ มีค่าเฉลี่ยน้อย ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุน ให้ครูได้อบรมการรูปแบบทำสื่อและเทคนิคการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑

๒) รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๗/๓๗

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๓๓๓๙๐
โทร. ๐๘๓-๘๖๐-๖๑๕๖

๒๒ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้ใช้ขออนุญาตตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
เรียน นางสาวจรรยา สมศรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาวอัญชลี นามสกุล รัตนพร รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๐๔๔ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้น
คว้าหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และเชี่ยวชาญ สามารถให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อ
การสร้างเครื่องมือดำเนินการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ เป็นผู้ใช้ขออนุญาตตรวจสอบความเที่ยงตรงของ
เครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน)

รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วังน้อย

ประธานงานหลักสูตร

พระสุรชัย สุรชัย โทร. ๐๘๙-๐๕๖-๑๕๘๑

ขอรับรองว่าได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้ว

(นางสาวจรรยา สมศรี)

วันที่ ๒๓ / ๑ / ๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๖.๑๖/๒๖๓

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อ.สีดา จ. ร้อยเอ็ด จ. พระนครศรีอยุธยา ๑๗๑๑๐
โทร. ๐๘๙๔-๘๖๐-๖๗๒๒

๒๒ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
เรียน ศร.มจร.๑๖๓๖.๑๖๓๖
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาวณัฐชี่ นามสกุล รัตนพร รหัสประจำตัว ๕๗๐๑๒๐๒๐๔๔ นิเทศวิทยาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง "แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสรีรยะ ๗ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์

เพื่อการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และเชี่ยวชาญ สามารถให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือดำเนินการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิน รามประโคน)

รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัย

ประธานงานหลักสูตร

พระสุวชัย สุวชัย โทร. ๐๘๙๔-๘๖๐-๘๕๖๑

ขอรับรองว่าได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้ว

(ศร.มจร.๑๖๓๖.๑๖๓๖)

วันที่ ๔ ก.พ. ๒๕๖๓

หมายเหตุ : นิสิตต้องนำใบนี้ไปแสดงในการนำใบแจ้งผลการตรวจสอบเครื่องมือ หากไม่ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการต่อไป

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ โทร. ๐๘๔๑-๘๖๐-๖๔๒๒
ที่ ศร ๖๑๐๓.๓ / ๒๖ วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๓
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
นมัสการ พระมหาญาณวิมลน์ ฐิตวฑฒโน,ดร.
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาวอัญชลี นามสกุล รัตนพร รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๐๔๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้มีความรู้ และเชี่ยวชาญ สามารถให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือดำเนินการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงน้อมสมการมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิน จามระโค่น)

วิชาการผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วังน้อย

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๔๔๒๐-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๐๕

ขอรับรองว่าได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้ว

(พระมหาญาณวิมลน์ ฐิตวฑฒโน,ดร.)

วันที่ ๒๒ / ๑ / ๒๕๖๓

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่ถูกดำเนินการนำไปใช้เพื่อการตรวจสอบเครื่องมือ หากไม่ได้รับการอนุญาตโดยผู้รับแจ้งระบบงาน

ที่ ศธ ๖๓๐๓๗/๓๗

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๙๓๐
โทร. ๐๘๘๓-๘๖๐-๖๐๕๒๒

๒๒ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นางงามเนตร เบญจมาศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาวอัญชลี นามสกุล รัตนพร รหัสประจำตัว ๕๔๐๑๒๐๒๐๔๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง "แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสรีรศาสตร์ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑" เป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และเชี่ยวชาญ สามารถให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อ การสร้างเครื่องมือดำเนินการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของ เครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ลิน จามประโคน)

รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วังน้อย

ประสานงานหลักสูตร

พระสุรชัย สุรชัย โทร. ๐๘๙-๐๕๖-๑๕๘๑

ขอรับรองว่าได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้ว

(นางงามเนตร เบญจมาศ)

วันที่ ๒๓ / ๑ / ๒๕๖๑

ที่ ศธ ๒๕๐๓.๓/ ๓๒

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ค.อ.ไพโร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๘๑๑๐
โทร. ๐๘๑-๘๖๐-๖๙๒๒

๒๐ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นายไวพจน์ แก้วนามไชย

ด้วย นางสาวอัญชลี นามสกุล รัตนพร รหัสประจำตัว ๕๔๐๑๒๐๒๐๔๔ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กำลังทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ดังนั้นทาง
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา
ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิน จามประโคน)

วิชาการผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วังน้อย

ติดต่อประสานงาน

รศ.ดร.สิน จามประโคน	โทร. ๐๘๑-๘๖๐-๖๙๒๒
ดร.เกษม แสงงามท์	โทร. ๐๘๙-๘๑๙-๕๙๙๑
พระสุวัชร สุวชัย	โทร. ๐๘๙-๐๕๖-๑๕๘๑

ขอรับรองว่าได้ให้สัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว

(นายไวพจน์ แก้วนามไชย)
วันที่ ๑๖, ก.พ., ๒๕๖๓

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่ถูกใช้ในการนำใบอ้างอิงผลการวิจัย หากไม่ได้รับการอนุญาตจากผู้ที่เกี่ยวข้องข้างต้น

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๗/ ๓๒

คณะครูศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๙๐
โทร. ๐๘๑-๘๖๐-๖๙๒๒

๒๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นายอภัย ชูแก้ว

ด้วย นางสาวอัญชลี นามสกุล รัตนพร รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๐๔๙ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กำลังทำวิจัยเรื่อง "แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ดังนั้นทาง
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา
ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิน จามระโคณ)

วิชาการผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วังน้อย

ติดต่อประสานงาน

รศ.ดร.สิน จามระโคณ	โทร. ๐๘๑-๘๖๐-๖๙๒๒
ดร.เกษม แสงนภ	โทร. ๐๘๙-๘๑๙-๕๙๙๑
พระสุวัชย์ สุระโย	โทร. ๐๘๙-๐๕๖-๑๕๘๑

ขอรับรองว่าได้ให้สัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว

(นางอริยา อภิรักษ์)
วันที่ ๒๖ / ๑ / ๒๕๖๑

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงผลการวิจัย หากไม่ได้รับการอนุญาตโดยผู้ที่มีสิทธิ์ขอขงข้างต้น

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๓๒

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ค.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๘๑-๘๖๐-๖๔๒๒

๒๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นางณัฏฐา ปัทมทัตตานนท์

ด้วย นางสาวอัญชลี นามสกุล รัตนพร รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๐๔๔ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กำลังทำวิจัยเรื่อง "แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ดังนั้นทาง
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา
ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิน จามระโคน)

รักษาราชการผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วังน้อย

ติดต่อประสานงาน

รศ.ดร.สิน จามระโคน	โทร. ๐๘๑-๘๖๐-๖๔๒๒
ดร.เกษม แสงนนท์	โทร. ๐๘๙-๘๑๙-๕๙๙๓
พระสุรชัย สุรชโย	โทร. ๐๘๙-๐๕๖-๑๕๘๘

ขอรับรองว่าได้ให้สัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว

(นางณัฏฐา ปัทมทัตตานนท์)
วันที่ ๑๗ / ก.พ. / ๒๕๖๑

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงผลการวิจัย หากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้ที่มีมติชอบข้างต้น

ที่ ศธ ๐๔๐๘๖.๐๔๘/๘๖

โรงเรียนวัดสองพี่น้อง
ตำบลบ้านไร่ อำเภอสสามโคก
จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๖๐

๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ตอบรับแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สิน จามระโคน วิชาการผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

อ้างถึง หนังสือคณะกรรมการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศธ. ๖๑๐๓.๓/๔๗ ลงวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๓

สิ่งที่ส่งมา แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๒ ชุด

ตามที่ นางสาวอัญชลี รัตนพร รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๐๔๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง
“แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ปทุมธานีเขต ๓ เพื่อเก็บเครื่องมือเพื่อวิจัยประกอบการทำวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ความแจ้งแล้วนั้น

โรงเรียนวัดสองพี่น้อง ขอส่งแบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อม
ตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต ๓ และตอบ
แบบสอบถามโดยการสนทนาคิวอาร์ได้เรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นางอัสราภรณ์ สุทธิลักษณ์)
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสองพี่น้อง

โรงเรียนวัดสองพี่น้อง

โทร/โทรสาร ๐ - ๒๙๗๙ - ๘๕๒๗

โทรศัพท์ ๐๘ - ๙๘๒๑ - ๙๖๙๐

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๓๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๓๓๑๔๕๐
โทร. ๐๘๑-๘๖๐-๖๔๒๒

๒๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน

ด้วย นางสาวอัญชลี นามสกุล รัตนพร รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๐๔๔ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กำลังทำวิจัยเรื่อง "แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องทดสอบเครื่องมือเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ดังนั้นทาง
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา
ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิน จามประโคน)

รักษาราชการผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วังน้อย

ติดต่อประสานงาน

รศ.ดร.สิน จามประโคน	โทร. ๐๘๑-๘๖๐-๖๔๒๒
ดร.เกษม แสงนนท์	โทร. ๐๘๙-๘๑๙-๕๕๙๓
พระสุรชัย สุระโย	โทร. ๐๘๙-๐๕๖-๑๕๕๑

ขอรับรองว่าได้ผ่านการทดสอบเครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้ว

(.....)
วันที่ ..... / ..... / .....

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่ถูกฉีกในการนำไปอ้างถึงการทดสอบเครื่องมือ หากไม่ได้รับการอนุมัติโดยผู้รับผิดชอบข้างต้น

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๗/๔๙

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ค.ส.โทร. อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๑๙๐
โทร. ๐๘๑๘๖๐-๖๙๖๒

๒๖ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นางสาวอัญชลี นามสกุล รัตนพร รหัสประจำตัว ๕๕๐๑๒๐๒๐๔๔
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗
ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บเครื่องมือเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์
ดังนั้นทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิน จามระโคน)

รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วังน้อย

ประธานงานหลักสูตร

พระสุรชัย สุรชัย โทร. ๐๘๙-๐๕๖-๓๕๘๑

ขอรับรองว่าได้ผ่านการแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรียบร้อยแล้ว

( )

วันที่ _____/_____/_____

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่มีผลกรณีในการนำไปอ้างอิงผลการวิจัย หากไม่ได้รับการอนุญาตโดยผู้รับผิดชอบข้างต้น

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์
เรื่อง "แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ ๗ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาด้านหลักสูตรปริญญาพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(พระมหาสมบูรณ์ ภูผะภูธร, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ)

กรรมการ

(ดร.อำนาจ บัวศิริ)

กรรมการ

(พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(ดร.ระวีง เรืองสิงห์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.
ดร.ระวีง เรืองสิงห์

ประธานกรรมการ

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางสาวอัญชลี รัตนพร)

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ** : นางสาวอัญชลี รัตนพร
- เกิด** : วันจันทร์ ที่ ๒๙ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๙
- การศึกษา** : พ.ศ. ๒๕๔๒ ประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบ้านหวาย จังหวัดมหาสารคาม
 : พ.ศ. ๒๕๔๕ มัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม
 : พ.ศ. ๒๕๔๘ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม
 : พ.ศ. ๒๕๕๓ ปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต (วิทยาศาสตร์ ๕ ปี) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- การทำงาน** : พ.ศ. ๒๕๕๓ -๒๕๕๔ ครูอัตราจ้าง โรงเรียนกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
 : พ.ศ. ๒๕๕๔ -๒๕๕๖ ครูอัตราจ้าง โรงเรียนร่มเกล้า กาญจนบุรี (ในโครงการพระราชดำริ) จังหวัดกาญจนบุรี
 : พ.ศ. ๒๕๕๖ ครูอัตราจ้าง โรงเรียนวรราชพินิตตมาตวิทยา จังหวัดปทุมธานี ครูอัตราจ้าง โรงเรียนวัดสระบัว จังหวัดปทุมธานี
 : พ.ศ. ๒๕๕๗-ปัจจุบัน ครู คศ.๑ โรงเรียนวัดอู่ข้าว อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
- ศึกษาดูงาน** : ศึกษาดูงาน ณ ประเทศ สิงคโปร์
- ปี que เข้าศึกษา** : ปีการศึกษา ๒๕๕๙
- ปีที่สำเร็จการศึกษา** : ปีการศึกษา ๒๕๖๐
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : ๔๘/๑ หมู่ ๘ โรงเรียนวัดอู่ข้าว ตำบลคลองเจ็ด อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ๑๒๐๐๐
 : E-mail: Unchulee2929@Gmail.com
 Tel : ๐๘๙ - ๗๑๓ - ๓๕๔๐

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙

ข ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กรมการศาสนา. **ความรู้ศาสนาเบื้องต้น**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๔.

กรมสามัญศึกษา. **การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา**. กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา, ๒๕๓๖

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **หลักการถือศีลปฏิบัติธรรม**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๓.

ดั่งตฤณ (ศรีณย์ ไมตรีเวช), **มหาสติปัฏฐานสูตร**, (กรุงเทพฯ : บริษัท ยูไนเต็ด โปรดักชั่นเพรส จำกัด , ๒๕๕๕ .

ทวี ภูมรินทร์, มงคลชีวิต, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๕๕.

นพวรรณ อุปคำ, ชลธิดา สิมะวงศ์ และอุบล ก่องแก้ง, **การถอดบทเรียน เรื่องการบำบัดสุราโดยองค์การพุทธศาสนา (วิถิพุทธ) สำนักปฏิบัติธรรมถ้ำตอง ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่**, (เชียงใหม่ : แผนงานการพัฒนาาระบบรูปแบบ และวิธีการบำบัดรักษาผู้มีปัญหาการบริโภคสุราแบบบูรณาการ (ผรส.), ๒๕๕๒.

นรา สมประสงค์ และเสรี ลาขโรจน์, หน่วยที่ ๙ **การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเอกสารสอนชุดวิชาการจัดการสถานศึกษา**, นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า ๖๐

บุญชม ศรีสะอาด, **การวิจัยเบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก, ๒๕๓๕.

ประยูร ยศพงศ์, “การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนปทุมธานีนั้นหมื่นบำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๔”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๘

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ “ คำวัด ”**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพฯ :ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๑.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), **วิปัสสนาในอริยาบถ**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๒.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก ๖ เมษายน ๒๕๖๐

วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม, **คู่มือปฏิบัติ สมถวิปัสสนากัมมัฐาน ๕ สาย**, นครปฐม : บริษัทเพชรเกษม พรินต์ติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๕๓.

สนธิ ศรีสำแดง, **พุทธศาสนากับการศึกษา**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ก ข้อมูลสารสนเทศการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๖ (ปทุมธานี: กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงาน ๒๕๕๖

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา. (๒๕๓๙). สิ่งแวดล้อมศึกษา. พะเยา: โรงพิมพ์นครนิวิศการพิมพ์ ๒๕๓๙

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕**. กรุงเทพมหานคร : พรักหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๖.

สุวพร ตั้งสมวรพงษ์ และวินัย วีรพัฒนานนท์, “การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมศึกษาและเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดนครนายก.งานวิจัยกรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๔๒

อ๋างโน ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ สุภมาศ อังศุโชติ และอัจฉรา ชำนิประศาสน์, **สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS**, ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : เจริญดีมั่นคงการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๒๖๔.

(๒) วิทยานิพนธ์/งานวิจัย

โกวิท มัชฌิมา, “การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต ๒”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๐

ไกรสร แก้วฝ่าย, “การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านนากอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต ๑”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๖

เจษฎา อังสนัน, “การจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต ๒๑”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๗.

ฉัตรชัย ชนมูณี, “การศึกษาการบริหารงานสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๕.

เฉลียว กล้าหาญ. “บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ ๑-๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี), ๒๕๕๐.

ณัฐกั อุทโท, “การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพ โรงเรียนอนุบาลวัดช่องลมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต ๑”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๘

ทรรศนีย์ วรหาคำ, “การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”, **สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔.

ธงชัย แสงโพลง, “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๖.

- ธนพร ศรีอนันต์, “ศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านตลาดทุ่งเหียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๒”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๗.
- นพรัตน์ สายลุน, “การดำเนินงานเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนบ้านกราม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร”, **การศึกษาค้นคว้าอิสระ**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๖.
- พระมหานิมิตรย์ ปันติตเสวี (อุดม), “การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสปปายะธรรม”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๕
- พิชญ์สินี จิตต์ว่องไว, “ **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม,” ๒๕๕๗.
- วนิดา หมั่นผดุง, “สภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๘”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕.
- วาสนา แก้วแสงทอง, “ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล ๒ (บ้านหาดใหญ่) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ๒๕๕๖.
- วิรัช สุวรรณทา, “สภาพแวดล้อมของวิทยาลัยการอาชีพนางรองตามทัศนะผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา”.**วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๕๖.
- สมนึก สุระกุล, “ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๓”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชชนรินทร์, ๒๕๕๔.
- สุกฤษฎี อัญบุตร, “การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักขั้นต้นของกองทัพอากาศ”. **วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยไวโลงกรณ์ ในพระราชูปถัมภ์, ๒๕๕๕.
- สุชานาฏ เพ็งมาก, “การบริหารโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสปปายะ ๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”,**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- เสถียร เลิศอวาส, “การจัดสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๒”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๕๐.
- หทัยกานต์ ศรีทา, “การพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา กรณีศึกษา : โรงเรียนอนุบาลทุ่งมน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต ๑”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๗.
- อดิษฐ์ มาหามะ, “การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต ๓”, **สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ๒๕๕๔.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ [ออนไลน์], แหล่งที่มา <https://www.slideshare.net/HinkongSc/๑-๖๓๗๒๙๘๒๘> ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

ธเนศ ขำเกิด, การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/23950> ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

นายบุญรักษ์ ยอดเพชร, **เปิดผลประเมินครูบงคร**[ออนไลน์], แหล่งที่มา <https://www.dailynews.co.th/education/605027> ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ราชกิจจานุเบกษา .๒๕๕๓ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://http://kormor.obec.go.th/promugate/promo๔๔.pdf> ๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

สิทธิเดช ธรรมประชา, วิจิต กำมันตะคุณ, และสมใจ ภูมิพันธุ์ การบริหารจัดการสถานศึกษาตามวงจรคุณภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๔”, [ออนไลน์], (หน้า ๖๕๓) แหล่งที่มา :<https://conference๒๐๑๗.reru.ac.th/wp-content/uploads/๒๐๑๗/๐๙/EDU-๔๐.pdf> (หน้า ๖๕๓) ๑๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๐

๒. ภาษาอังกฤษ

Buffo. An investigation of the perceptions of students, teacher, and parent concerning school safety within the elementary school of a large suburban school district. (New York: Harperand Brothers, 2005).

Bursheim, J. The relationship between cooperative learning school environment and productive school work cultures (effective school). (Minnesota: University of Minesota, 1993).

Campisano, F.A., A theorerical modal for effects of the school work environment in Jesuit school (Work environment). (Arizona:Arizona Stale University, 1992).

Chin, C . A study of cnvironmental knowledge. Attired and behavior of secondary student pre and in serviee teachers in Taiwan. Dissertation Abstract International, 36 (11) 1994: 2970-A

Likert, Rensis, “The Method of Constructing and Attitude Scale”, in Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbeic, Matin, Ed, New York : Wiley & Son, ๑๙๖๗ : ๙๐-๙๕.

Miller, H. A investigation of the cffective school building utilization caused by a change in scheduling procedure. Dissertation Absstracts Internationai, 52(3),1981: 1235-A